

MUNTANYA

4€ / ANY 130 / NÚM. 866 / AGOST 2006

CEC

GRANS PARETS

Salto Angel

ESCALADA

Pels Frares Encantats

CAMINS DE MUNTANYA

**Montdois i Querós,
al cor de les Guïlleries**

PIRINEISME

Josep M. Milà i Camps

ALPINISME

**Per les muntanyes
del Queyras**

Subscriu-te i no et perdis mai més a la muntanya

ARA **MUNTANYA**
ET REGALA LA BRÚIXOLA
ORIGINAL SUÏSSA DE PRECISIÓ

RECTA

www.recta.ch

BRÚIXOLA RECTA DP 2

- Caixa de Noryl resistent als cops
- Agulla muntada damunt d'un piu de safir
- Mirall per a lectura directa d'azimuts
- Valorada en 37 €

SUBSCRIPCIÓ
PER 12 NÚMEROS
+ BRÚIXOLA RECTA

40 €

MUNTANYA

la primera revista excursionista catalana

La revista inclou:

- ▲ Articles sobre alpinisme, escalada, espeleologia...
- ▲ Itineraris d'excursions a peu, en BTT, amb esquís.
- ▲ Reportatges sobre muntanyes i països llunyans.
- ▲ Articles sobre història i fets de l'excursionisme.
- ▲ Treballs sobre medi ambient i defensa de la natura.
- ▲ Treballs de ciències naturals i etnografia.
- ▲ Informació sobre llibres, guies i mapes.

MUNTANYA publica
sis números l'any
(PVP: 4 €)

Si t'interessa algun
número endarrerit
te l'enviem al preu
de 3,20 €

DADES PERSONALS DEL SUBSCRIPTOR

Nom	1r cognom	2n cognom
Adreça	Núm.	Pis/Porta
Codi postal	Població	Esc./Bloc
Telèfon	Adreça electrònica	
Data de naixement	DNI	Subscripció a partir del núm.

DOMICILIACIÓ BANCÀRIA (És imprescindible per poder cursar la teva subscripció).

Si us plau, carregueu al meu compte o a la meua llibreta el pagament del rebut
que el Centre Excursionista de Catalunya us presentarà a nom meu fins al proper avís.

D'acord amb la Llei 15/1999, del 13 de desembre, l'informem que les dades que ens faciliteu seran incloses en un fitxer automatitzat del CENTRE EXCURSIONISTA DE CATALUNYA. Les dades facilitades són estrictament necessàries per mantenir la relació de subscripció. Tens el dret d'accés, rectificació, anul·lació i oposició, que podràs exercitar comunicant-lo per carta a: Paradís, 12 - 08002 Barcelona.

Nom i cognoms del titular	Data / /	Signatura
Entitat ☐ Oficina ☐ DC ☐	Núm. compte ☐	

DADES DEL SOCI:

Nom	Núm. de soci
Envieu-me la brúixola a l'adreça següent:	
Codi postal	Població

**US HI PODEU
SUBSCRIURE
MITJANÇANT:**

BUTLLETA
Fotocopia-la i envia-la
per correu postal

TELÈFON
Truca al 933 152 311

FAX
Envia la butlleta
al 933 151 408

E-MAIL
Envia totes les dades
de la butlleta a
secretaria@cec-centre.org

PERSONALMENT
Presenta totes les dades
al CEC (C/ Paradís, 12).
Et convidem a conèixer
la nostra seu social.
Si et fas soci del CEC rebràs
la revista Muntanya
gratuïtament

Centre Excursionista de Catalunya Paradís, 12 - 08002 Barcelona - Tel. 933 152 311

MUNTANYA

CENTRE EXCURSIONISTA DE CATALUNYA

Club Alpí Català

Entitat declarada d'Utilitat Pública

ANY 130 / NÚM. 866 / AGOST 2006

ARTICLES

6 L'avenir rosa. Escalar el Salto Angel

Toni Arbonés

14 Escalada pels Frares Encantats

Santi Puig Guerra

24 Montdois i Querós, al cor de les Guillerries

Xavier Junquera i Josep Tarrés

28 Un itinerari per les Guillerries: del coll de Pendís a Sant Martí de Querós

Xavier Junquera i Josep Tarrés

30 Per les muntanyes del Queyras

Josep M. Sala i Albareda

38 Josep M. Milà i Camps, pirineista i polític

Carles Albesa i Riba

SECCIONS

5 Editorial

44 Vies d'escalada

46 Llibres i mapes

48 La motxilla de muntanya

51 Itineraris excursionistes

NORMES DE PUBLICACIÓ

Els autors que vulguin publicar els seus treballs a *Muntanya*, poden consultar les normes de presentació d'originals al número 857 (2005): 4, a la Redacció de la revista, o bé al web del Centre, clicant damunt el mot *Muntanya* a l'enllaç de Publicacions.

Portada: Escalant el Salto Angel, Veneçuela (Foto: Evrard Wendenbaum).

Edita:
Centre Excursionista
de Catalunya
Paradis, 10-12
08002 Barcelona
Tel.: 933 152 311
Fax: 933 151 408
cec@cec-centre.org
www.cec-centre.org

President del Centre:
Josep Manel Puente
Vicepresidents:
Manuel Castellet
Francesc Banqué
Secretari:
Joan M. Martínez Moro
Tresorer:
Josep M. Zamora

Cap de premsa:
Eduard Parellada

Director de Muntanya:
Ferran Alexandri
revista.muntanya@cec-centre.org

Secretari:
Joaquim Bordon
Consell de Redacció:
Francesc Beato
Jordi Bernat
Joan Campaña
Jordi Domènech
Enric Nossas
Josep M. Sala
Valentí Zapater

Disseny i maquetació:
Estudi Toni Inglés
toni@toni-ingles.com

Correcció lingüística:
Eva Mengual
evamengual3@hotmail.com

Publicitat:
Centre Excursionista
de Catalunya
Tel.: 696 206 159

Fotomecànica:
PACMER, S.A.
Tel.: 934 099 060

Impressió:
IMGESA
Tel.: 934 622 180
Impres en paper ecològic

Dipòsit legal:
B-545-1958

ISSN:
0212-2111

Subscripcions:
Redacció de Muntanya
Paradis, 10-12
08002 Barcelona
Preu subscripció anual:
22 € (sis números)

La revista *Muntanya*
és membre de:

La revista *Muntanya* no comparteix necessàriament l'opinió que s'expressa en els articles publicats, sinó que la responsabilitat dels comentaris recau sobre els respectius autors. El copyright dels articles, tant de la part literària com de les il·lustracions, és propietat dels autors. Per tant, queda prohibida la reproducció total o parcial, per qualsevol procediment, dels continguts de la revista *Muntanya* sense l'autorització escrita dels propietaris del copyright.

Associació de Publicacions
Periòdiques en Català

Pena-roja de Tastavins

Senyor director de la revista *Muntanya*:

En el darrer número de la revista (núm. 865, juny 2006) apareix un article titulat «Vies d'escalada» signat per Armand Ballart.

Aquest article inclou, com ha fet en altres ocasions la revista, referències a escalada a les roques de Masmut, al terme municipal de Pena-roja de Tastavins, a la comarca del Matarranya. Aquells paratges dels Ports de Beseit, municipi limítrof, bé que s'ho mereixen. Voldria aprofitar per animar-vos a visitar Pena-roja i, àdhuc, a divulgar el que és un dels paratges més bells i ben conservats, però encara desconeguts, del nostre país.

El que ara em porta a escriure-us, però, és que en aquell article el nom del municipi ha esdevingut *Peñarroya de Tastavins*, versió oficial castellanitzada que ni tan sols a l'entrada física del poble apareix sense la versió autòctona.

L'article no anomena en cap cas la comarca del Matarranya ni la pertinença de les roques al massís del Port. Més aviat parla del Maestrat, en una

accepció que a mi em fa pensar més aviat en el *Maestrazgo*, que en el franquisme tardà tingué un cert predicament. Situa *Peñarroya* a Terol, sense més explicacions.

Em sembla que la revista *Muntanya* no es mereix això i no s'ho pot permetre. La revista té una responsabilitat amb el país, pel seu prestigi i per la difusió que té, tan àmplia com en taules influents de la nostra política i la nostra cultura.

Però és que, a més, des del cor de Catalunya, hem donat una punyalada als immensos esforços que moltes persones —permeteu-me qualificar-los de *patriotes*— fan en aquelles terres de la Franja de Ponent, i especialment al Matarranya, per recuperar la dignitat d'una cultura que les darreres dècades han posat entre l'espasa i la paret, precisament sota el pes de l'homogeneïtzació castellanitzant espanyola.

Els contemporanis mitjans de comunicació de masses han estat un verí per a una cultura i, de retruc, per a unes relacions, que donaven més que no pas dona a aquella gent la seva pertinença a la comunitat catalana.

Algunes iniciatives dels darrers anys de la Diputació General de Aragó i altres estan donant, a ràfegues, punts de llum per al futur i nosaltres hem d'ajudar i podem fer-ho, però no com ho acaba de fer la revista *Muntanya*.

Voldria finalment fer-vos una petició: la reparació del mal.

Suggereixo que reserveu properament un cert espai a la revista per donar a conèixer una mica unes terres i una gent encara força desconegudes des de la Catalunya vella i que, senzillament, no ens podem deixar prendre.

Jaume Viñas i Turné

La Redacció un agraeix molt sincerament els vostres suggeriments, i, efectivament, amb molt de gust publi-

cariem treballs que facin conèixer els paratges de la Matarranya, que, com bé diue, i molt a desgrat nostre, són avui dieu encara prou desconeguts.

Pel que fa al topònim de Pena-roja de Tastavins us agraïm l'encertada explicació que ens heu fet i us donem la raó. Hem de confessar que l'error ha estat injustificable; ens agrada molt que els nostres lectors ens corregiu.

LA BÚSTIA

Aquesta secció vol ser un lloc de trobada entre la revista i els lectors. No es tracta, doncs, d'un apartat dedicat a la correspondència de temàtica general, sinó que està reservat a les cartes que tractin específicament dels continguts de la revista i del món de la muntanya. Les cartes han de dur el nom, l'adreça i el telèfon del remitent. Per raons d'espai, poden ser editades o resumides per la Redacció de la revista:

Redacció de Muntanya
C/ Paradís, 10-12 - 08002 Barcelona
Fax: 933 151 408
revista.muntanya@cec-centre.org

feeling!

LLEIDA
t'emocionaràs

902 10 11 10 www.lleidatur.cat

Apunta't al club d'amics de Lleida. Tindràs molts avantatges.

Ara LLEIDA
tant i tan a prop

Diputació de Lleida
Patronat de Turisme

El futur de la UIAA

Les disciplines esportives sota el paraigua del muntanyisme han estat diverses, i algunes, per raó de la seva especialitat, s'han convertit en un esport amb una forta identitat, com per exemple l'esquí. D'aquí l'existència d'una Federació d'Esquí que, a poc a poc, per donar cabuda a tota una diversitat d'activitats que es poden fer en un pendent amb neu, ha esdevingut una federació d'esports d'hivern.

Tot això es deu a la crisi recent oberta en el si de la UIAA (Unió Internacional d'Associacions Alpines), fundada pel Centre, i al fet que la pràctica esportiva de competició a la muntanya es resumeix en dues disciplines esportives: escalada esportiva i esquí de muntanya.

La resta d'activitats que es fan a la muntanya —excursionisme, alpinisme, escalada en roca...— han quedat al marge pel fet que no hi ha competicions en què les condicions del terreny siguin controlades i es facin en locals coberts.

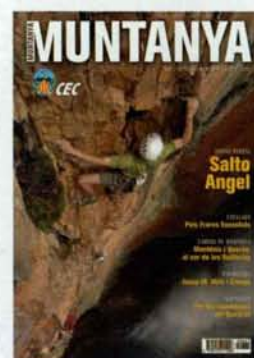
El problema és que tota organització necessita recursos econòmics i la realitat és que solament les disciplines que tenen impacte mediàtic poden disposar de patrocinadors que permetin organitzar competicions i disposar de recursos i publicitat. Per tant, la UIAA depèn, fonamentalment, de si l'escala-

da esportiva segueix dins de l'organització; si no és així, l'esquí de muntanya esportiu seria l'única disciplina esportiva de competició dins de la UIAA i, per tant, no tindria possibilitats de prosperar, per manca de diners, ni d'esdevenir una disciplina olímpica, i això no permetria tenir publicitat ni, en conseqüència, recursos.

El fet és important perquè pot representar que si l'esquí de muntanya vol ser olímpic, esdevingui un esport d'hivern com ho pot ser l'escalada en gel *indoors*. La joventut se sent atreta pels grans camps, de manera que si volem atreure joves en aquesta disciplina és important que l'esquí de muntanya sigui olímpic.

El Centre té una gran reputació en les dues disciplines —escalada i esquí— i també en tota mena de pràctiques esportives a la muntanya; per això, creiem que no és bo que la UIAA es converteixi en una federació d'escalada i l'esquí de muntanya trobi redós en els esports d'hivern. Creiem que la resta de disciplines de pràctica esportiva a la muntanya necessiten una associació internacional.

Josep Manel Puente
President del Centre

A. Petit en el llarg 18 (7b+/7c) d'aquesta gran paret de Veneçuela, el Salto Angel, una de les més impressionants i més exposades del planeta. El fotògraf francès Evrard Wendenbaum va captar aquesta imatge amb la seva Nikon, en què es pot veure, en una composició perfecta, com supera l'escalador un dels llargs més difícils, amb el suport dels companys, bastants metres més avall, cap a la profunditat de la cascada, que s'intueix en un dels extrems.

DAVID MENGUAL

L'avenir

Escalar el Salto Angel, la cascada més alta del món (979 m)

Text: Toni Arbonés

Fotos: Evrad Wendembaum

Un variat equip internacional format, entre altres, pel català Toni Arbonés, ha firmat la segona *free* d'aquesta gran paret de Veneçuela, el passat mes de març, després de 16 dies i 13 nits a la paret.

L'equip va seguir els passos del grup britànic que l'any passat va fer la primera lliure basant-se en la línia oberta el 1990 per J. Gálvez i A. Madinabeitia, damunt la qual van fer la variant *Rainbow Jambaia* amb un resultat final de 4 llargs de 7c/c+, 4 de 7b+ i 5 de 7b com els més exposats.

Aproximació en curiara, embarcació lleugera i llarga que usen els indis de l'Amèrica meridional, pel riu Carrao.

Recordo la suavitat del terreny que trepitjo com si volés pels núvols, recordo el confort d'aquest terreny tou, que em fa fluir, alliberat de tot. Corro per sentir la llibertat una vegada més. Estic a Campo Carrao, enmig de la Gran Sabana, una antiga mina d'or i de diamants abandonada que, tot i que s'hi respira un aire desolador, em transmet tranquil·litat.

Amb resignació esperem durant dos dies un avió que ens ha de recollir i ens portarà cap a Canaima i

Ciudad Bolívar: «la civilització». No tenim gaire menjar –per no dir gens–, però la capitana de la comunitat indígena (indis *pemonas*) amb poques coses ens ajuda a sentir-nos-hi còmodes. Al final, omplim els nostres estómacs de iuca, com ells.

En el moment en què ens enlairem i queda el DC-10 estavellat a la pista, deixem enrere els vestigis d'aquesta espècie de mina del rei Salomó –panorama del que és i podria haver estat–: les sopes xineses, les barretes energètiques i les preocupacions dels francesos d'aquests darrers dies, en què l'avenir no semblava programat. Crec que una vegada més l'estrès hi ha estat present...

És difícil escalar una paret d'aquestes dimensions sense uns mínims d'organització. És pràcticament impossible deixar a l'atzar o esperar a l'espontaneïtat la proposta d'estar quinze dies enfilat en un mur desplomant d'envergadura, on no saps –però sí imagines– quin serà el ritme de progressió; on no saps –però sí imagines– que passarà...

No conec gaire els meus companys de cordada, però les referències són bones. De fet, hi confio perquè no tinc altre remei, però si pogués, m'agradaria escalar d'una altra manera, ràpid i lleuger, com de costum.

Aquest cop, però, és així, i l'Evrard (francès) ens filmarà, l'Igor (veneçolà) farà de pont entre els indis i nosaltres, la Stephanie (francesa) suavitzarà l'ambient –serà una asseguradora incondicional del seu company– i en Nicolas (francès) i jo (català) ens encarregarem de fer pujar el grup fins al cim. Un treball d'equip per a l'ascensió d'una de les parets més complicades del planeta, el Salto Angel: és sever, i l'escalada, de compromís...

La via escollida (via Directa), oberta l'any 1996 per Jesús Gálvez i Adolfo Madinabeitia en vint-i-nou dies de permanència, té moltes llastres suspeses –fa por mirar-les– i hi ha molts blocs dubtosos, però sobretot és un desplom mantingut d'uns 900 m en

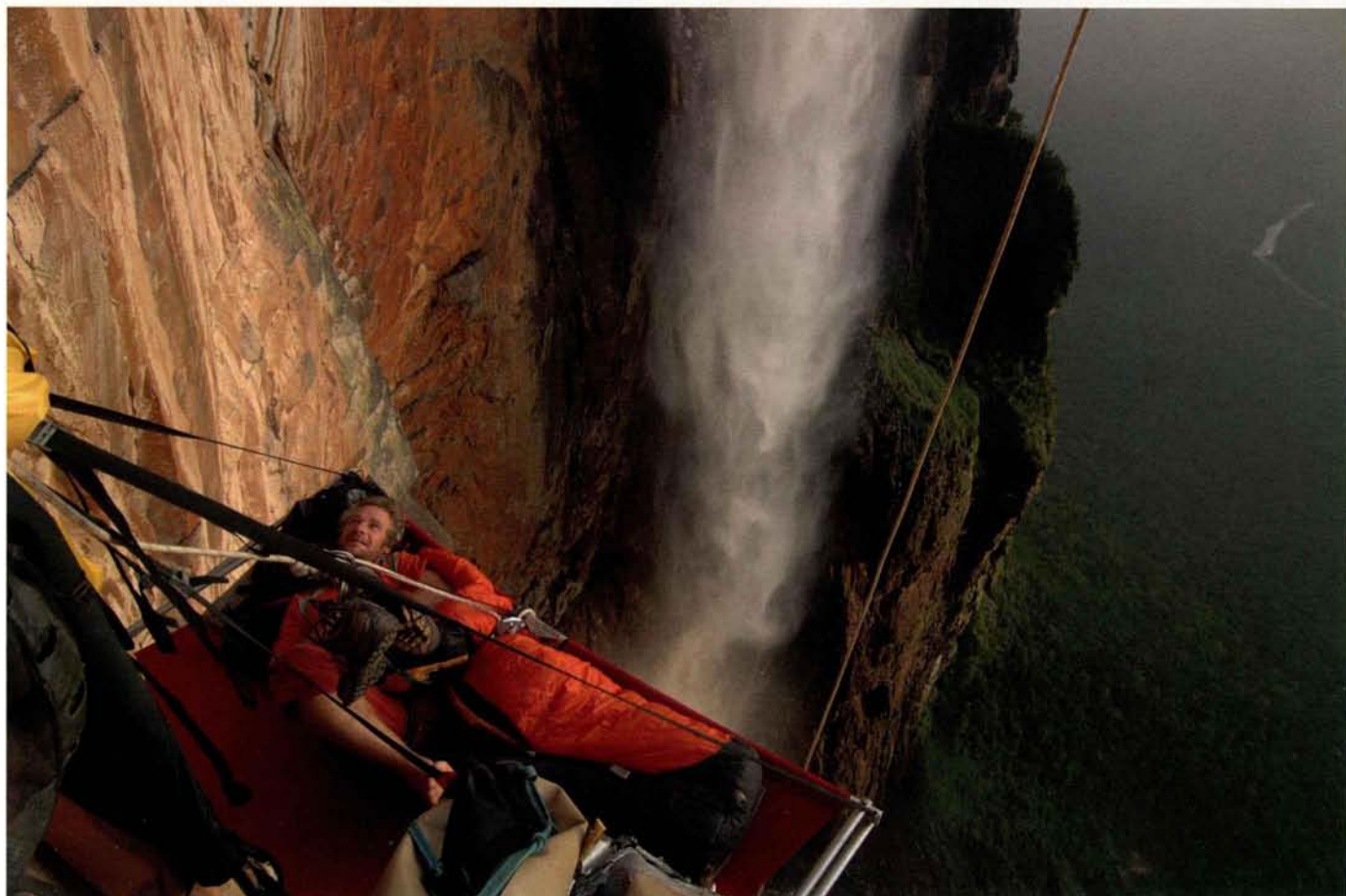
rosa

En Toni Arbonés ha liderat alguna de les més espectaculars i exposades tirades de 7b. A la imatge, en una delicada travessia del llarg 13 7b.*

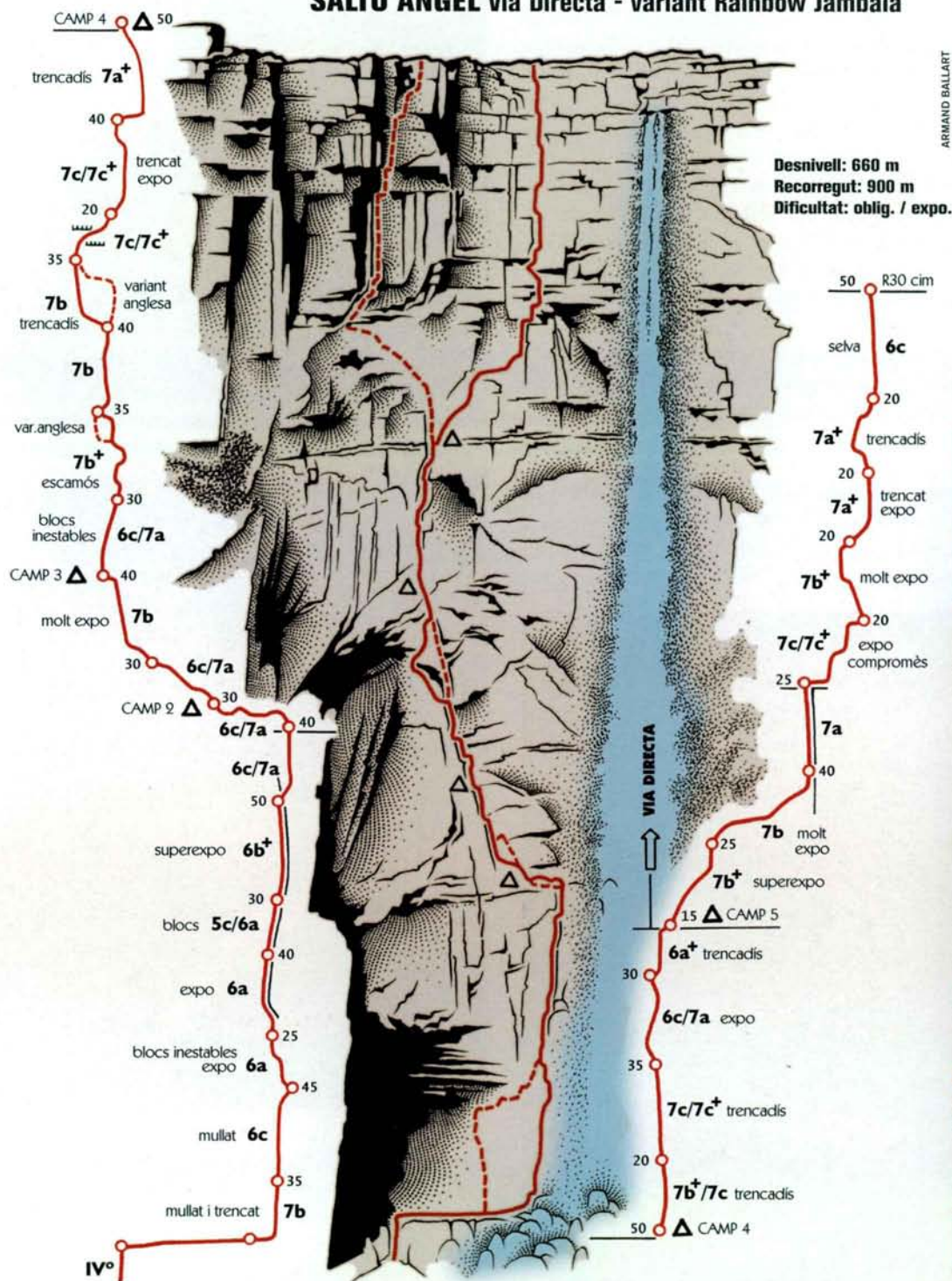

En Nicolas Kalisz a la part de dalt de la via (7b).*

A sota, en Toni descansant a l'hamaca.

SALTO ANGEL Via Directa - variant Rainbow Jambaia

ARMAND BALLART

Del 13 al 28 de març del 2006

Equip format per:

Toni Arbonés Igor Martínez
Stephanie Bodet Arnaud Petit
Nicolas Kalisz Evrard Wendenbaum

L'equip, amb el salt d'aigua al fons.

què l'aventura està assegurada.

Escalem a bon ritme i en tres dies deixem a la part baixa la roca negra mullada i descomposta de l'inici, a més de les aranyes, les escolopendres i, sobretot, les serps de l'aproximació: les coralls, autèntiques i falses.

Després d'escalar tres llargs en travessia –*derribos arias*– i de moure les cordes a la vertical, les hi fixem, remuntem els farcells i ens instal·lem entre els camps II i III. Ja portem dues nits a la paret; el descans és escàs i la incomoditat dels primers metres de la paret es fa palesa: humitat i mosquits. Deu ser per això o per alguna altra raó que encara confio en l'avenir..., en l'avenir rosa que podria venir: aquella

quarsita supercompacta que recordo haver trobat, ara fa vuit anys, quan vaig escalar el Roraima¹ i que tan bons moments em va proporcionar.

Ara, però, la realitat és diferent: la roca no deixa estimar-se i ja no li ofereixo la meua confiança absoluta. Estic pensatiu i intento recordar per què em trobo en aquesta situació: vull escalar parets, viure i gaudir de la verticalitat... El Think Pink² i el Pink Floyd són omnipresents, però la roca no es comporta..., com més desplomada es presenta, més mediocre és la seguretat i més enrarit esdevé l'ambient.

Les proteccions salten en caure fent cremallera, i aquell cinquè dia a la paret veig cinc caigudes de fac-

NOTES

¹ L'any 1998, amb Jean-Minh Trinh-Thieu (francès), vàrem escalar la paret del Roraima. Una cordada lleugera en un pur estil alpi. En set dies, tres a la paret. La nostra intenció era l'equipament parcial d'un recorregut que tracés una línia directa, que fos accessible a repeticions, però no fou així. Va ser la primera via en lliure en una paret d'un tepuy, 480 m de 7a/7a+/7b/7b+ mantinguts, amb autoprotecció, on fins i tot les reunions eren dubtoses –l'última de 2pAde per passar un sostre. A més, la via és massa severa com per comptar de moment amb repeticions. Les bones escalades són com els bons vins: amb el temps agafen tot el seu bouquet...

² L'expressió «pensar en rosa» respon al moviment *hippy* dels anys setanta i vuitanta, en què l'escalada era un estil de vida, el començament i la radicalització del lliure.

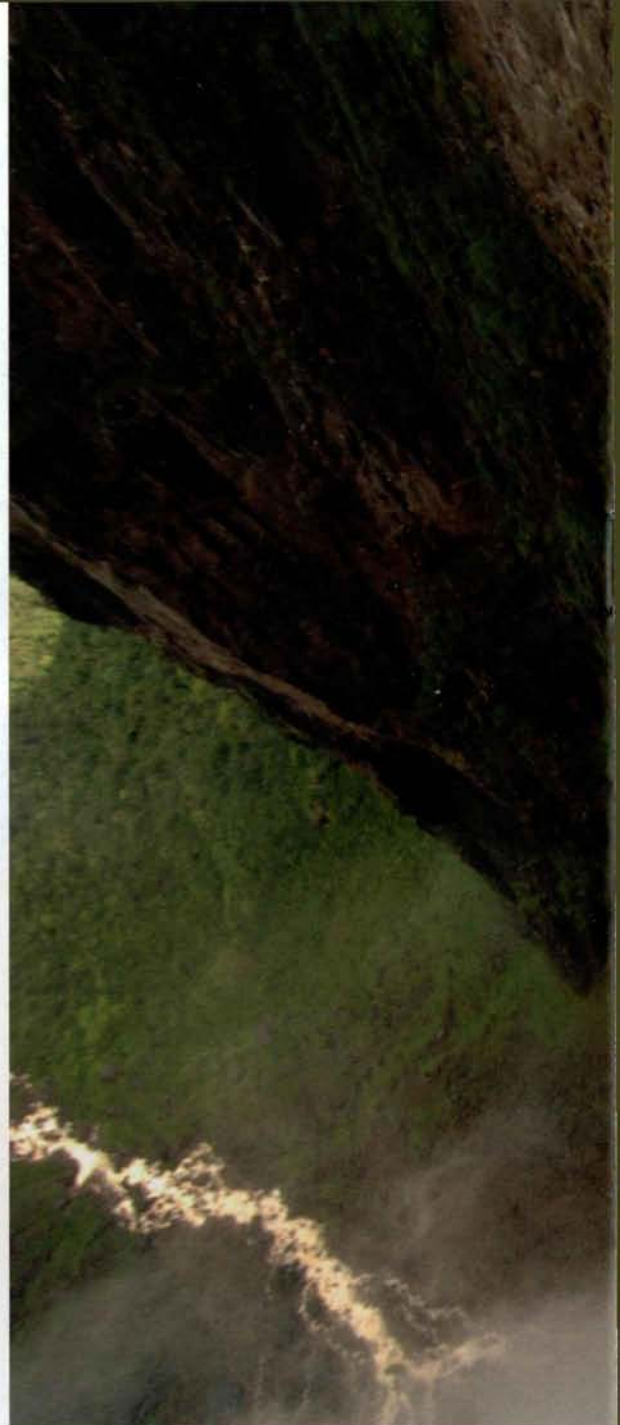
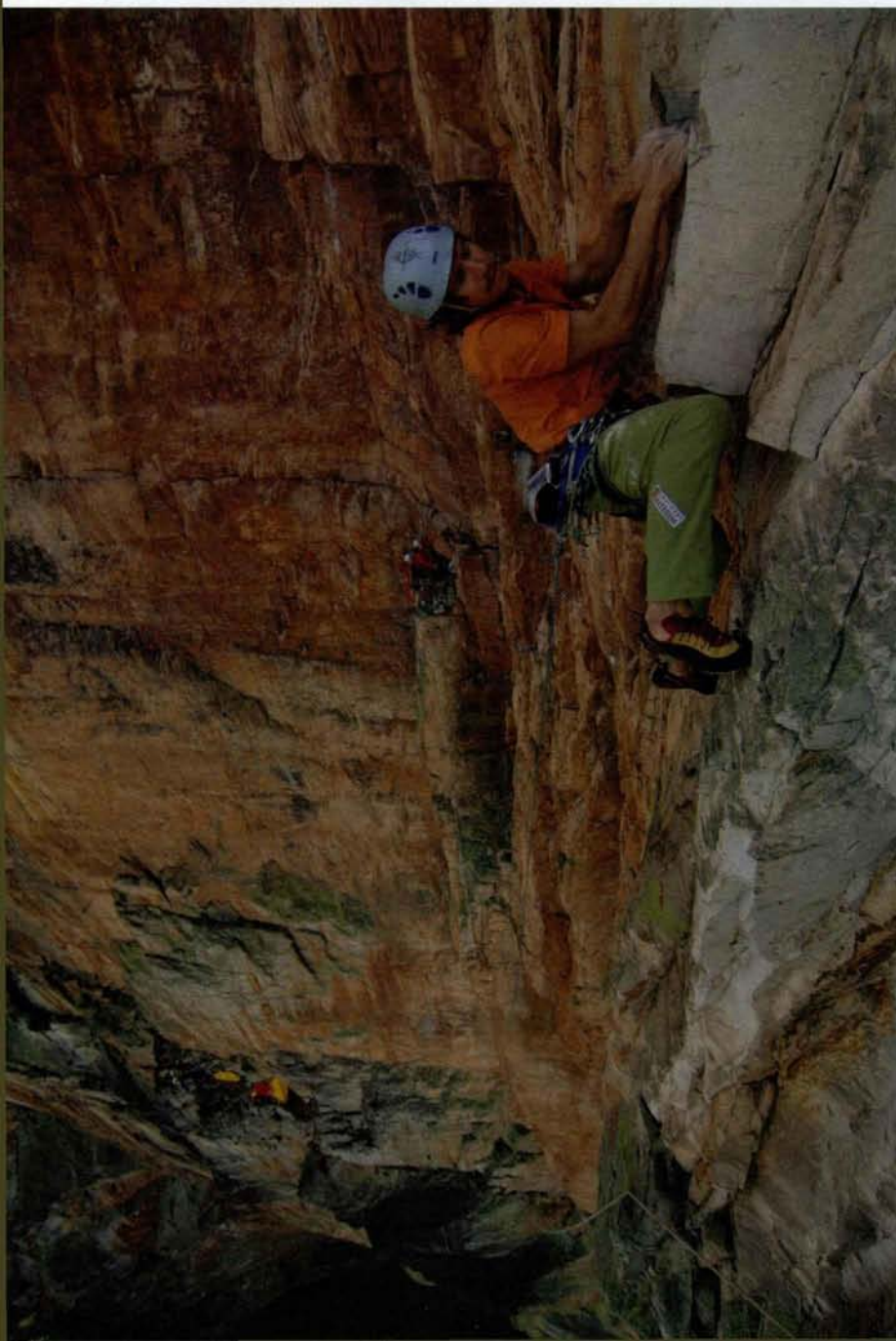
En Toni escalant aquesta via d'alta exposició, al llarg 14 7b, amb poques proteccions i dubtoses, la tònica de l'itinerari.

tor —caigudes volades en què se sobrepassa la reunió volada. Nicolas apura la jugada, intenta l'a vista en lliure, però finalment opta per pujar en artificial. Després encadena en lliure amb les proteccions al lloc. Al final, seran quatre de trenta els llargs preprotegits, per fer-los després en lliure fàcilment (7c/7c'), i vint-i-sis llargs els encadenats a vista.

Els anglesos, alliberadors de la via Directa, en varen fer set en aquest estil. Ells portaven una cordada davant que pujava en artificial, cercava les possibilitats del lliure i marcava la trajectòria de l'itinerari. De fet, la Rainbow Jambaia és una variant lògica que es pot seguir si es vol escalar en lliure, ja que es tracta de petites variacions a la via Directa oberta pels espanyols. La Rainbow només ofereix una altra sortida, en els últims vuit llargs, i una entrada també diferent de dos llargs; segueix l'única línia de feblesa de la paret.

És un itinerari treballat; tres viatges a la zona. El primer, per comprovar que realment és difícil; el segon, on es varen retirar per accident, i el tercer, amb tota la logística possible per coronar: set persones —dues en artificial, tres alliberant i dues més

En Nicolas resolent un dels darrers llargs (llarg 26 7c/7c').

pujant farcells— ens fan elucubrar sobre la determinació del grup per fer cim. Dinou dies de permanència a la paret i 300 l d'aigua ens apropen més a la realitat de les coses.

En el nostre cas, érem sis components, portàvem 180 l d'aigua, 400 m d'estàtica, dos jocs de cordes dobles i una de simple —per si es trencaven les altres o quedaven malmeses per la morfologia de la roca—, cinc jocs de friends, set encastadors mecànics per a microfissures i cinc formatges distribuïts en nou farcells plens. Remuntar tot aquest bagatge requeria una gran organització i llargs i feixucs dies de treballs verticals.

Escalada de compromís, obsessió per a objectius fora dels cercles convencionals; perquè —no ens enganyem— som pocs els escaladors interessats en l'escalada tradicional que no sigui de fissures o granet... I aquest cop nosaltres, com a simples repetidors, devoradors de bons itineraris arreu del món, sense voler arribar a comparacions ni competicions,

Toni Arbonés

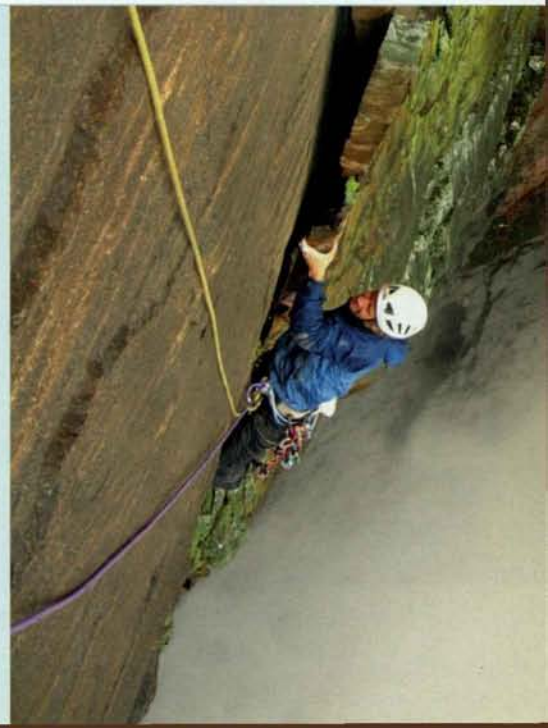
(1-8-1967)

- 25 anys soci del CEC.
- 15 anys guarda del refugi Ciriac Bonet (Siurana).
- **1984** 1a 4.000 m. Barre des Ecrins, i 1a 5*
- **1988** Els primers 8a i 8a*.
- **1994** El primers 8b* i 8a a vista, grau que manté fins a l'actualitat.
- A principis dels anys noranta va competir i quedà 6è d'Espanya i 14è del món.
- Ha escalat en 30 països diferents i ha fet 8° grau en quatre continents.
- Equipador de vies esportives i aperturista de vies de diversos llargs. En destaquem els següents:
 - 1ª Jamiro 7a* 650 m. (trad.), Xucram 7c 400 m, a Taghia (Marroc) i la repetició de Ribiere Pourpures i Barraca a vista, fantasia, l'Axe du Mal, i

la primera en lliure de Le Rouge Berebere.

Apertura de Vazam m'ytapytapy 8a* 650 m, a Madagascar, de Clandestino 7c*.

- 450 m, a Xile, i de Mundo perdido 7b* (trad.) 500 m, a Veneçuela. 1r espanyol en fer el Capitan en lliure, Free Raider 7c 1.000 m.
- Ha repetit vies clàssiques o modernes, com la Comicci 6c*, a les Tre Cime di Lavaredo, la Eternal flame 7c/7c* a les torres del Trango, o la Baston la Baffe 7c a Sheiderwetterhorn, algunes de les vies que l'han marcat i l'han fet evolucionar com a escalador dels millors itineraris del planeta.
- També, ara com a corredor popular, ha participat en curses de muntanya, mitges maratons 1 h 21 min i a la darrera maratò de València en 3 h 00 min.
- Esponsoritzat per Five Ten, Black Diamond i membre de The North Face Atletes.

estem contents de sortir-ne il·lesos i d'haver tingut les nostres dosis d'aventura. Recordo la lentitud de l'ascensió, com una llarga cadena de protocols que cal complir perquè res no falli, perquè tot surti bé: les proteccions de les cordes, els fraccionaments, les triangulacions de les reunions, la seguretat d'un grup ben organitzat, la bogeria controlada..., on el risc és elevat però ben mesurat.

Havent superat les travessies i els desploms, en aquest punt de la via, en què el retorn es fa complex i les dificultats van *in crescendo*, recordo la tènica visió d'una corda abandonada que penjava de la punta dels sostres; una corda plena de líquens que deixaren els primers ascensionistes, no sé si per fer més tenebrós l'ambient o pel pur plaer de dir-nos «¿què esperaves trobar aquí?, ¿què volies?, ¿t'agradaria mosquetonejar aquesta xapa que penja de la punta de la corda?, ¿ja saps que per aquí no en trobaràs cap?...»

Fem aquesta petita variació de la via original per evitar un sostre fissurat ple de cactus; en part, tenim sort de no escalar i caure arrebossats de punxes...

Com si juguéssim i saltéssim d'oca a oca de la petita vira del camp III, després de cinc dies ja ens trobem com a casa... De tant en tant també ens mullem per una sobtada crescuda del salt, a l'incòmode i volat camp IV, on passem una nit. Ens traslladem ràpidament al confortable relleix del llarg 22, camp V, i hi passem quatre nits més. En total setze dies, tretze nits de permanència...

Jornades interminables, en què el temps semblava aturar-se i l'única distracció era guaitar la perpetuïtat constant de la difusió i la volatilització de l'aigua.

Remuntant per les cordes, en un ambient únic.

DESCRIPCIÓ

El Salto Angel és una gran cascada del riu Churun, subafluent del Caroní, a l'altiplà de la Guaiana veneçolana. És el resultat de la caiguda des de l'Auyán Tepuy o Churun Merú d'un dels tributaris del riu Churun o Carrao. Aquesta muntanya des de la qual es produeix el salt és un dels tepuyes —muntanyes planes que acaben en immenses parets verticals— més representatius de la regió. El salt d'aigua és quinze vegades més gran que les cascades del Niàgara ja que té un desplom de 979 m i una caiguda ininterrompuda d'aigua de 810 m —almenys aquestes són les xifres més constants en les fonts solvents.

ETIMOLOGIA

El Salto Angel també s'anomena *Kerekupai Merú* ('salt del lloc més profund') o simplement *Churun Merú*, que coincideix amb el nom de la muntanya, segons la llengua indígena dels pemones.

SITUACIÓ

El Salto Angel és a l'estat de Bolívar, al sud-est de Veneçuela, entrellaçat amb la Gran Sabana, a l'Escut Guaianès, dins del parc nacional de Canaima, el sisè del món en extensió. El parc comprèn la totalitat de la conca oriental i superior del riu Caroní, i les formes predominants del paisatge són una combinació de tepuyes, planícies i valls. (Coordenades: 5°56'43" N, 62°26'57" O)

HISTÒRIA

La veritable descoberta d'aquesta cascada es deu als exploradors catalans Joan M. Mundó i Freixas, de Barcelona, i Feliu Cardona i Puig, de Malgrat. Mundó, que, a més, era topògraf, s'havia exiliat a Veneçuela l'any 1907 i fou prospector i propietari de les mines d'or Mundó. Feliu Cardona, que havia fet estudis de pilot a l'Escola Nàutica de Barcelona, durant el viatge corresponent de pràctiques es va quedar a Veneçuela. Va ser aleshores quan, amb en Joan Mundó, iniciaren la investigació de la Guaiana per buscar or i diamants. L'any 1927 iniciaren una expedició a les fonts del riu Caroní, i l'any següent descobriren el

Així va quedar l'avió de J. Angel després de l'aterratge a l'Auyán Tepuy el matí del 9 d'octubre del 1937. El sol, tou i ple de vegetació, va fer inclinar l'avió de morro; malgrat l'accident, ningú no va prendre mal, però l'aparell restà inservible i els aventurers hagueren de baixar a peu, com pogueren, fins al campament, on els esperava la resta de l'equip.

Salto Angel i, més endavant, les fonts del Caroní. L'aviador nord-americà James Crawford Angel, que tenia fama de bon pilot i que ja havia fet algun aterratge forçós als planells andins, els havia acompanyat a la selva i havia sobrevolat l'altiplà de l'Auyán Tepuy per encàrrec seu —que culminà el 9 d'octubre de 1937, quan va fer l'arriscat aterratge damunt de l'Auyán Tepuy. En l'informe de la Comissió Exploradora de la Gran Sabana de Caracas es va decidir batejar el salt amb el nom de *Salto Angel*, en honor al pilot nord-americà. A la mort de l'aviador (1956), s'acomplí el seu desig d'escampar-ne les cendres per la casacada des d'un avió.

F. A.

Comprovo que l'aigua cau amb força tot dibuixant punyents agulles que es desfan a uns 400 m i després continuen precipitant-se fins a difuminar-se i formar un núvol perpetu a la part baixa de la paret. Aquest efecte provoca un doble i fins i tot triple arc de Sant Martí... Quan ens trobem per sobre del núvol, el sol és a la nostra vertical i les boires han desaparegut. Tot plegat, reflexiono sobre la situació: un espectacle únic, impressionant, difícil de descriure...

La progressió dels darrers llargs, de difícil protecció i d'alta exposició, seguia la tònica de l'itinerari. Un pati esfereïdor, amb vistes al Cañón del Diablo i al riu Churun Merú, ens ofereix a la llunyania una altra panoràmica de l'entorn.

Els tepuyes i el seu món, la virginitat i la fragilitat d'aquests endèmics ecosistemes o de nosaltres mateixos en moments puntuals de l'escalada, ens han fet viure una altra vegada una aventura inoblidable, una aventura que arxivarem a la memòria principal del disc i que mai no s'esborrarà.

Els petits colibrís i les àligues que ens vigilen tornaran a regnar solitàries a les altures. El circ d'avions, helicòpters, saltadors i turistes persistents continuaran marcant el temps a allò que no en té.

L'època seca mana —si no plou, el salt no raja—, i la tornada pel riu —d'amagatots, tot eludint «la guàrdia»— ens farà còmplices d'un món absurd...

Tanta història rosa per guanyar una insolació, un cop al cim, que em provocà quedar-me tot jo de color gamba, i sentir encara un parell de nits més, en la meua pròpia pell, que el rosa no és el meu color d'aquest viatge..., encara que jo ho volgués veure tot així...

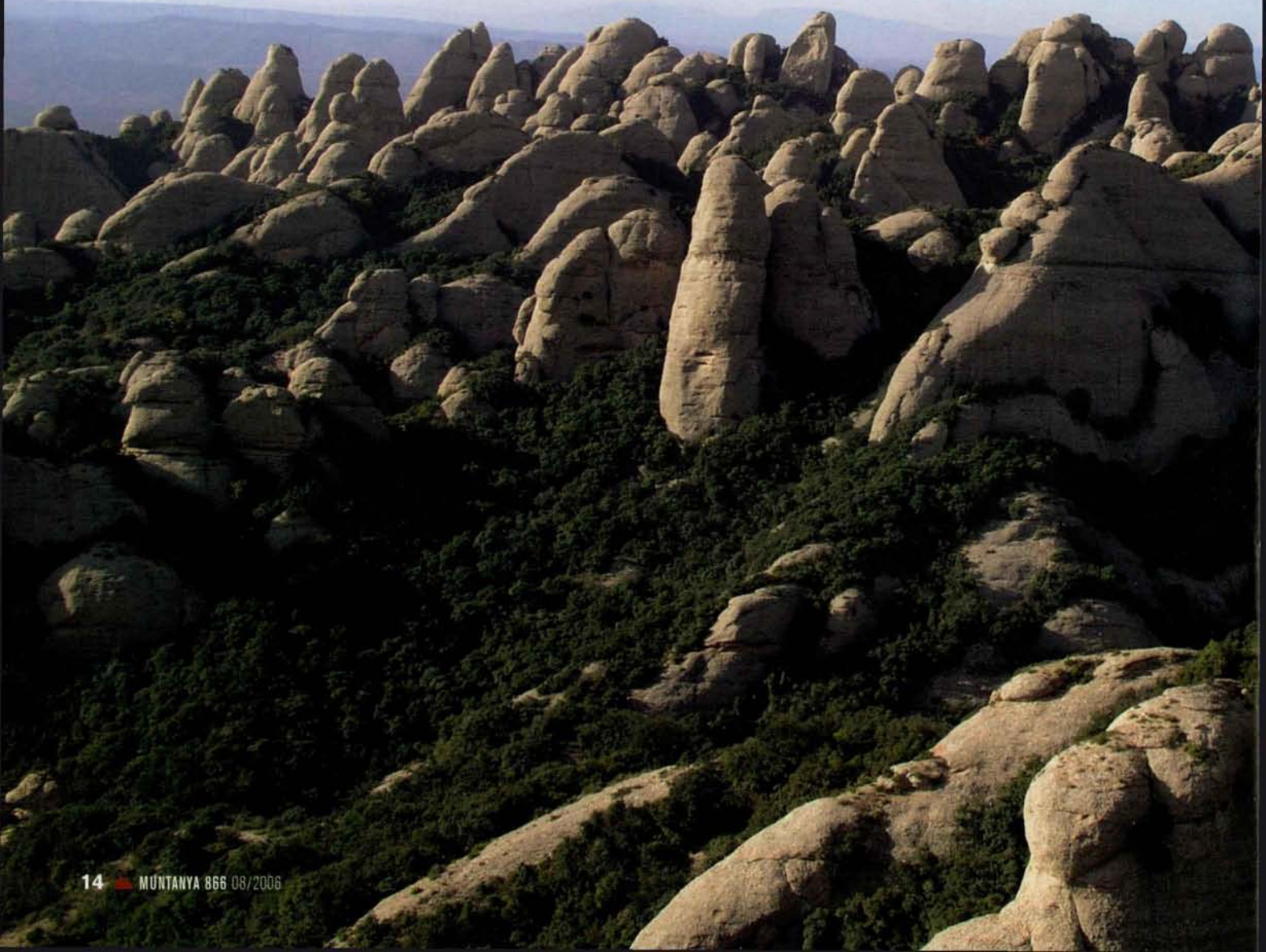
Vista des del cim del Cañón del Diablo i del riu Churun Merú.

A sota, en Nicolas fa una altra caiguda de factor al llarg 16 7c/7c.*

Escalada pels Frares Encantats

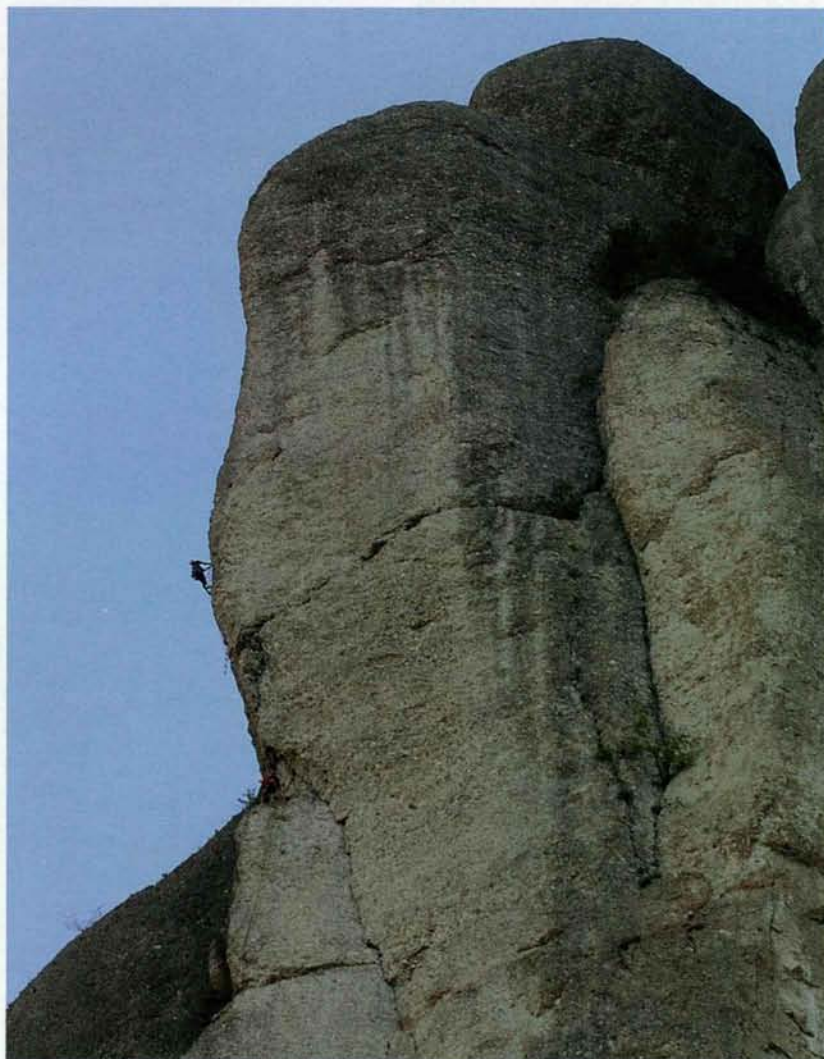
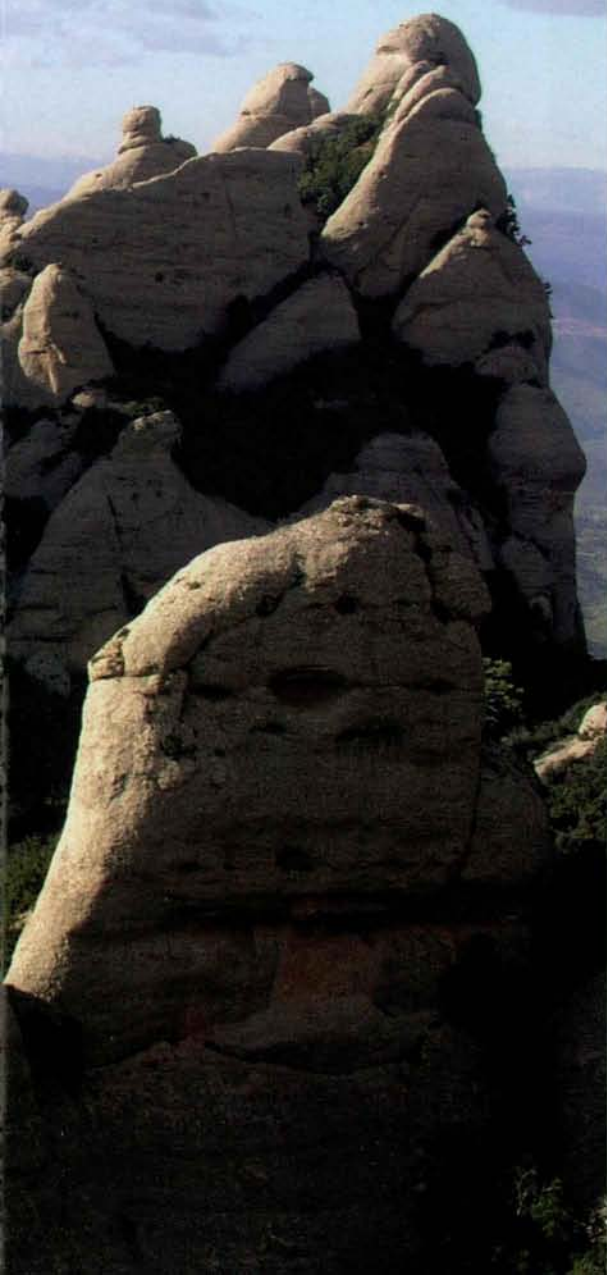
Text, fotos i dibuixos: **Santi Puig Guerra**

Montserrat, l'escola d'escalada per excel·lència a Catalunya, ofereix un bon nombre de vies de totes les èpoques i per a tots els gustos i nivells. Aquesta muntanya ha vist evolucionar l'escalada en tots els aspectes, ha estat font d'inspiració dels somnis de molts excursionistes i escaladors i, sobretot, segueix inspirant com el primer dia que va ser visitada.

El fet que la regió dels Frares Encantats estigui situada a continuació de la regió d'Aguilles –si venim de ponent– fa que, per «efecte filtre», la majoria d'escaladors es quedin a la regió més pròxima a l'aparcament. La fama de vies exposades i poc equipades és un factor determinant de la baixa aflluència d'escaladors en aquesta zona, i també ho és la baixíssima presència de vies de caire més esportiu. Tot plegat fa que sigui un indret força tranquil durant els caps de setmana i solitari entre setmana.

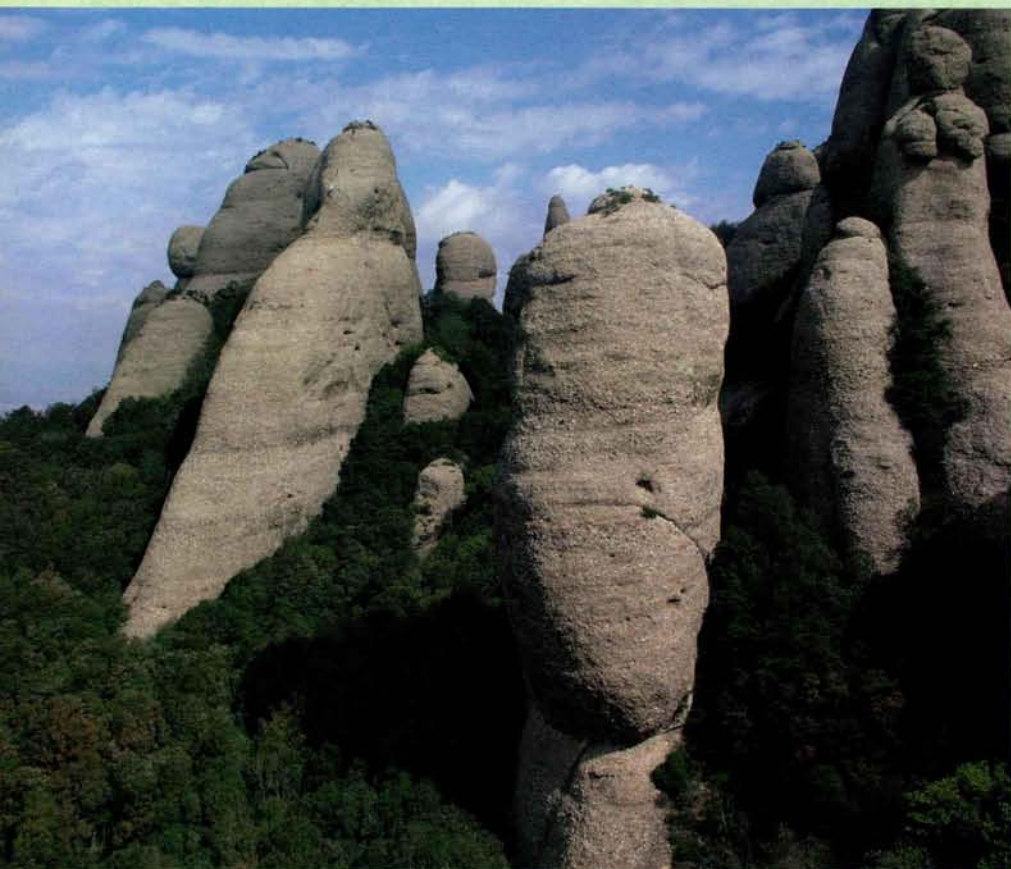
En aquest petit recull de vies que us oferim, tots els escaladors hi poden trobar un itinerari interessant per repetir. El nivell és força variat i les diferents orientacions permetran la visita de la zona durant tot l'any.

AGULLA SENS NOM I AGULLA DE L'ÀNEC

Són dues agulles que atreuen els qui volen experimentar una agradable escalada en un entorn ple de màgia. Les agulles són una al

costat de l'altra amb dues llargues arestes Brucs que s'alcen per damunt del bosc. L'agulla Sens Nom es troba situada una mica més a baix i la seva aresta és una miqueta més contínua que la de l'agulla de l'Ànec.

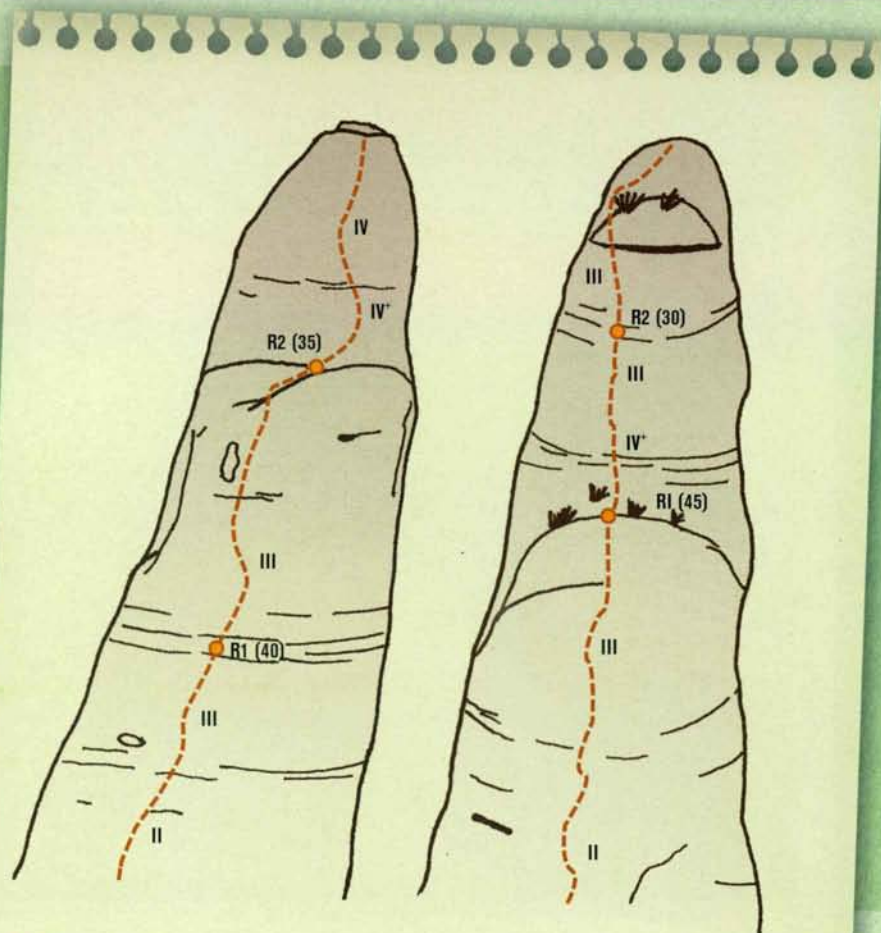

Durant l'ascensió de les precioses arestes sud de les agulles, la sensació és com la d'elevar-se cel amunt per unes rampes infinites. L'enlairament és espectacular. El peu de la via es troba en un dels boscos més ben conservats de Montserrat: l'entrada de llum a través dels arbres, la fullaraca del sòl acumulada any rere any, la humitat característica, l'olor, el silenci... Tot un conjunt de factors que donen singularitat a aquest racó de la muntanya i que porten l'escalador més enllà d'un simple esport.

En començar l'escalada, la llum augmenta ràpidament i progressivament; el bosc cada cop queda més avall, i darrere nostre la canal Ampla ens permet tenir una àmplia perspectiva de les agulles, dels dos costats del torrent. Es tracta de dues ascensions de característiques molt semblants en què la bellesa dels itineraris garanteix la diversió a qualsevol escalador.

Aproximacions a peu de via: des del coll d'Agulles —on s'arriba pel camí del vessant nord o bé per la canal Ampla des del refugi Vicenç Barbé—, cal seguir el camí cap a l'est. La primera agulla que es veu és l'Ànec, i seguint una miqueta més, el camí passa just per l'inici de l'Aresta Brucs de la Sens Nom.

D'esquerra a dreta, l'agulla de l'Ànec, la Sens Nom, la Caputxa i la Mamelluda, darrere la Caputxa.

AGULLA SENS NOM

Via Aresta Brucs o Normal

1a ascensió: 14 de maig del 1945, per Jaume Camarasa i Amadeu Gumà (Centre Excursionista de Sabadell).

Grau de dificultat: difícil (IV) 110 m.

Material i equipament: via actualment equipada amb espits i burins. Cal portar dues plaquetes recuperables.

Orientació: sud.

Grau d'exposició i compromís: baix.

Itinerari: la via no té pèrdua; cal anar resseguint el perfil de l'aresta fent petites ziga-zagues allà on calgui, seguint sempre la menor dificultat.

Descens: en ràpel de 40 m pel vessant nord.

AGULLA DE L'ÀNEC

Via Aresta Brucs o GAM

1a ascensió: 25 de maig del 1942, per Farré, Poyuelo i Sunyé (Grup d'Alta Muntanya del Club Muntanyenc Barcelonès).

Grau de dificultat: difícil (IV) 100 m.

Material i equipament: via actualment equipada amb espits i burins. Cal portar quatre plaquetes recuperables.

Orientació: sud.

Grau d'exposició i compromís: baix.

Itinerari: la via no té pèrdua; cal anar resseguint el perfil de l'aresta fent petites ziga-zagues allà on calgui, seguint sempre la menor dificultat.

Descens: en ràpel curt pel vessant est (reequipat).

AGULLA AMAGADA

Aquesta insòlita agulla es troba en un dels racons màgics que té la muntanya de Montserrat. El seu cim convida a la contemplació. Les vistes cap a totes les orientacions són espectaculars. Cal destacar, sobretot, les de la regió d'Agulles. També es un bon lloc per identificar moltes de les agulles de la regió dels Frares Encantats. La seva aresta nord puja esvelta i vertical amb una roca sòlida i ferma, en què trobarem grans còdols als quals agafar-nos amb tranquil·litat.

Aproximació a peu de via: des de l'Aresta Brucs de la Sens Nom (mireu l'aproximació a la Sens Nom), cal desviar-se a mà dreta. En aquest punt, es pot veure l'Aresta Nord de la Caputxa, on hi ha una creu en commemoració a Vicenç Barbé. Cal rodejar l'agulla, pujar per un corriol

que passa pel vessant sud de la Caputxa i seguir pujant fins al coll, on trobarem l'Aresta Nord de l'Amagada.

Via Aresta Nord

1a ascensió: per F. Sàbat.

Grau de dificultat: difícil, 40 m.

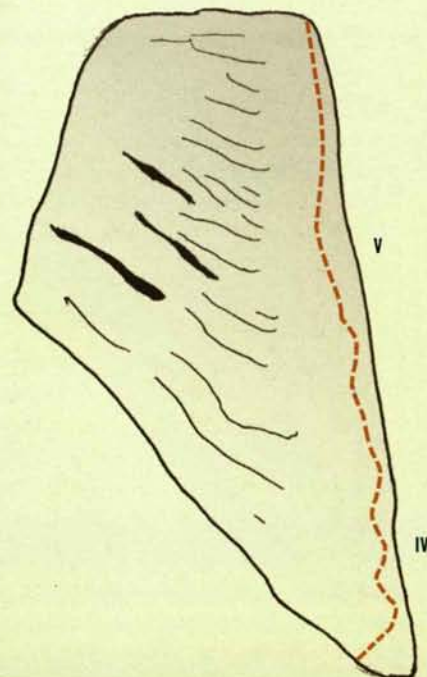
Material i equipament: a la via hi ha, actualment, dos merlets a la part baixa, un pitó, dos espits i la reunió.

Orientació: nord.

Grau d'exposició i compromís: presenta un cert grau d'exposició; en tot cas, els espits que hi ha emplaçats la redueixen, però no són originals de la primera ascensió i ens els podem trobar sense xapa. El grau de compromís és baix.

Itinerari: no té pèrdua, cal seguir l'Aresta Nord al principi –primer caldrà desplaçar-se una miqueta a la dreta i, després, anar pel centre tota l'estona. Al primer tram trobarem dos merlets on ens podem assegurar fins a arribar al pitó.

Descens: en ràpel pel mateix itinerari.

AGULLA GRAN DEL PAS DEL PRÍNCIP

L'agulla Gran del pas del Príncep és potser per alguns una de les agulles més estètiques que es troben a la muntanya. Les descripcions són infinites. Situada en un lloc de pas, hauran estat moltes les generacions que han vist aquesta altiva agulla i que, des del camí, han mirat bocabadats la seva bellesa. Al nord, està unida amb l'agulla del Rei, per on passa la via Normal. En el seu coll, hi ha un altre punt màgic de la muntanya. Al vessant sud destaca la fina cicatriu que marca la paret per on passa la reconeguda via GEDE.

Via GEDE

Aquesta via segueix una de les arestes Brucs més verticals de la citada muntanya. També cal dir que la roca de la part superior convida a una agradable escalada en lliure.

1a ascensió: 9 de setembre del 1956, per Manel Guasch, J. Gómez, J. Santacana i Surinyà.

Grau de dificultat: molt difícil (6a/A1e) 135 m.

Material i equipament: la via resta totalment equipada amb material antic (burins). Cal portar alguna xapeta recuperable i algun cordino prim.

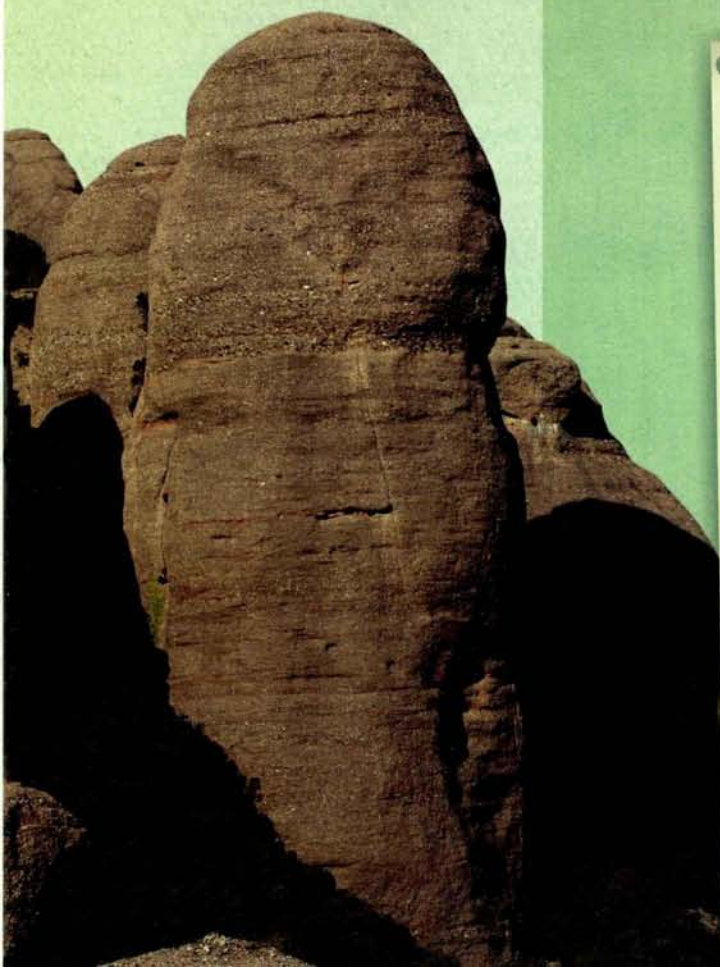
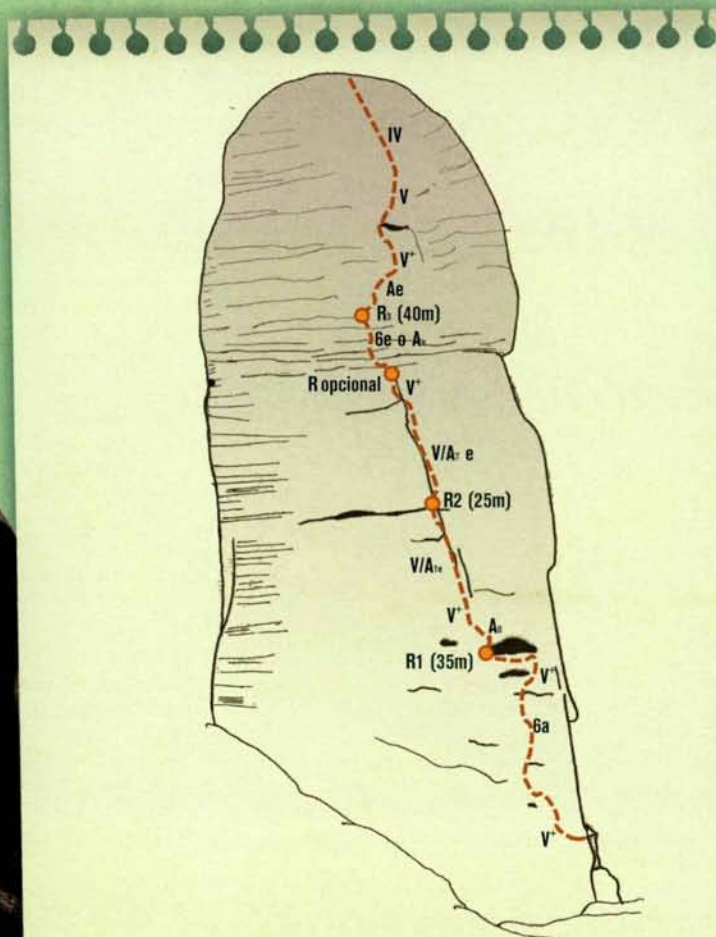
Orientació: sud.

Grau d'exposició i compromís: durant molt de temps, el primer llarg no tenia assegurances, per la qual cosa aquesta via era extremadament difícil. Actualment, en canvi, hi trobarem les assegurances justes. La resta de llargs estan molt equi-

pats. L'exposició és una mica alta al primer llarg. El grau de compromís és baix.

Itinerari: la via comença sobre un ressalt de roca que es troba al vessant sud-est; des d'aquest punt, se surt flanquejant a l'esquerra fins a pujar en direcció a la balma. Arribats a la balma, cal creuar-la a quatre grapes d'est a oest per sortir a la placa vertical on actualment es munta la reunió. Des de la primera reunió, la via segueix la fissura fins al final. Quan s'acaba, supera un sostret amb tendència a l'esquerra que, un cop passat, gira a la dreta per buscar el camí més lògic per fer cim.

Descens: en ràpel pel vessant nord, seguint la via Normal. En dos ràpels, un fins al coll nord i un altre cap a l'est o un llarg ràpel fins al terra. La instal·lació és una savina en bon estat.

FRARE GROS

Aquesta és, sens dubte, una de les agulles més representatives de tota la regió. Situada a la zona més elevada dels Freres Encantats, les vies que hi ha traçades dibuixen magnífiques línies que s'alcen superant sostres, fissures i plaques cap a un cim inoblidable.

Entre aquestes vies, cal destacar-ne tres de molt especials; es tracta d'unes vies històriques que representaren un pas endavant en l'alpinisme català. La primera ascensió al Frare té una data històrica: 1921. Fou feta pel conegut alpinista Lluís Estasen, juntament amb Josep Cintes i J. Sallarès. L'itinerari comença al díedre-canal que surt a la dreta de l'Aresta Brucs i després gira amb tendència a ponent per una suau placa fins a arribar al cim. L'itinerari no està ressenyat a l'article, però l'evidència i la poca dificultat que presenta són suficients per fer-ne l'aventurada repetició.

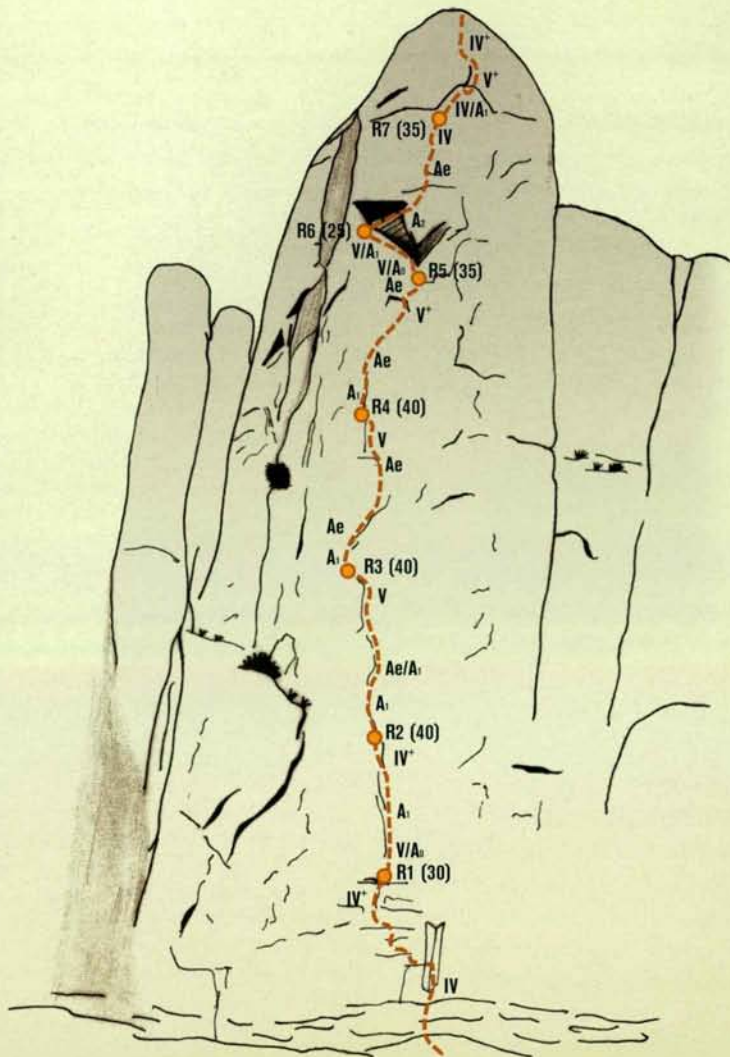

ALEJO GONZÁLEZ

Al sostre de l'Anglada-Cerdà del Frare Gros l'any 2005.

Via Aresta Brucs

Passats tres anys de la històrica ascensió, Lluís Estasen feia amb J. Vila i Josep Puntès el que seria la segona via al Frare Gros, el dia 24 de maig del 1924. Representava molt més que una simple via, era més aviat una nova concepció: ja no es tractava de pujar al cim pel camí més fàcil, sinó que s'hi pujaria per la línia més atractiva —seguint la lògica que aquell vessant de l'agulla permetia i, evidentment, sense expansions, ni peus de gat, ni talabard... La via ha estat actualment reequipada com a via

blava, especialment pensada perquè la repeteixin principiants i veterans. Tot i el reequipament amb què compta, és especialment recomanable per als amants de l'escalada de rutes amb regust clàssic.

Grau de dificultat: difícil (IV) 80 m.

Material i equipament: s'hi ha emplaçat espits i claus. Trobarem marques blaves a peu de via i al costat del sostre. Tot i així pot anar bé portar un joc de tascons per al primer llarg, que passa per una evident fissura.

Orientació: sud.

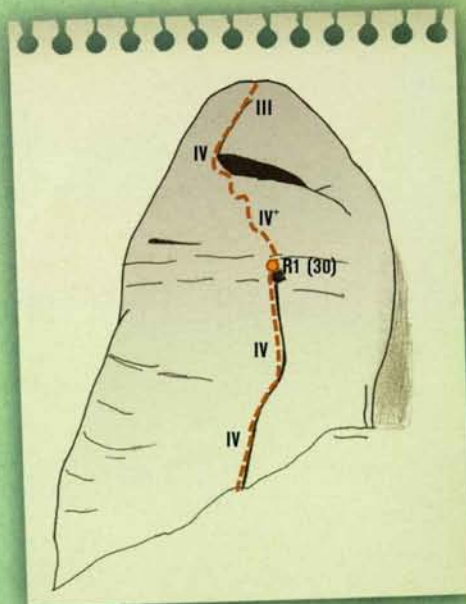
Grau d'exposició i compromís: baix.

Itinerari: la via surt del mateix camí. Hi trobarem una B pintada a peu de via, des d'on surt la magnífica fissura que ratlla la paret fins a situar-se a l'inici d'una placa, on es pot muntar una reunió en un petit relleix. El segon llarg transcorre per una còmoda placa que supera el sostre característic pel seu costat esquerre.

Descens: en ràpel pel vessant sud-est.

Via Anglada-Cerdà

Aquesta via mostra l'altra cara del Frare Gros. Mentre una presenta unes agradables plaques tombades i assolellades, a l'altre costat la verticalitat es barreja amb la foscor d'aquest ombrívol vessant. L'ambient humit i fred condiciona la vegetació, la fauna i la roca. En mirar aquella immensa paret des del camí que passa per la seva falda, els sentiments de grandesa i sublimitat es mesclen amb una estranya por que inunda l'interior de la persona. El vessant nord del Frare Gros ofereix una de les parets més verticals i imponents de tot el massís conglomerat. La paret està formada per una gran

placa vertical en què petites llastres i fissures trenquen la seva homogeneïtat. A la part de dalt, on la paret sencera gairebé és desplomada, hi ha un impressionant sostre que conclou la vertical i dóna lloc a pendents progressivament menys verticals. La superació d'aquesta paret nord va ser, com en moltes rutes d'escalada a Montserrat, un fet històric en l'alpinisme a Catalunya. Per superar-la, però, l'alpinisme i el material necessitaven un

CAPUTXÓ D'EN SEMIR

Aquesta agulla és presentada en aquesta col·lecció d'escalades per commemorar un gran aventurer i cartògraf del segon terç del segle xx: Ramon de Semir. La seva constància, el seu esperit descobridor i l'amor que sentia per la muntanya, entre altres factors, li van permetre de cartografiar i numerar totes les roques i agulles de Montserrat.

El seu mapa ajudà —i segueix ajudant— tots els descobridors de la muntanya. Durant l'època d'investigació, escaladors i cartògrafs treballaven amb consonància; si

més no, mentre uns descobrien les agulles verges de la muntanya, els altres aprofitaven per fer-hi les primeres ascensions. Així, amb el pas del temps, la majoria de les agulles han estat batejades amb un nom, que substitueix el número amb què Semir les va identificar en el seu mapa.

Aproximació a peu de via: un cop passada l'Aresta Brucs de la Sens Nom —mireu l'aproximació a la Sens Nom—, cal desviar-se a l'esquerra per un camí de marques blaves i, als pocs minuts, cal girar a l'esquerra per un terreny poc definit fins a trobar la petita agulla.

Via Normal

1a ascensió: 18 de maig del 1941, per O. Torró i Ramon de Semir.

Grau de dificultat: poc difícil (III) 30 m.

Material i equipament: la via presenta, normalment, un pitó per a la progressió. Cal portar un pitó (V) o microfrend en prevenció.

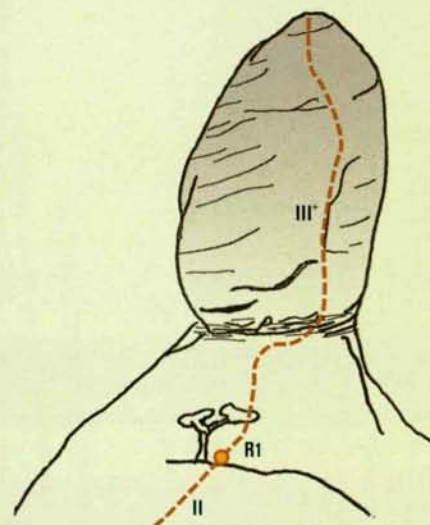
Orientació: sud.

Grau d'exposició i compromís: hi ha un cert grau d'exposició a una caiguda delicada, tot i que

es tracta d'un recorregut molt fàcil i curt; per tant, cal anar amb compte.

Itinerari: un cop situats al peu del Caputxó, podem pujar opcionalment cordats fins a un relleix amb una savina en la qual es pot muntar una reunió. Des d'allà, just a l'enllaç entre el Caputxó i la seva base, hi trobarem l'esmentat pitó, que ens permetrà assegurar-nos i trencar el factor dos. El grau de compromís és molt baix.

Descens: en ràpel per la mateixa via.

El segon llarg de l'Anglada-Cerdà, al Frare Gros.

temps per evolucionar. I arribà el dia: el 30 de juny del 1965, dos grans escaladors de l'època decidiren emprendre el gran repte. Amb un bon assortiment de pitons, el burinador en mà i carregats de valor, Joan Cerdà i Josep Manel Anglada realitzaren la històrica ascensió.

1a ascensió: 30 de juny del 1965, per Joan Cerdà i Josep Manel Anglada.

Grau de dificultat: molt difícil (V/A2) 285 m.

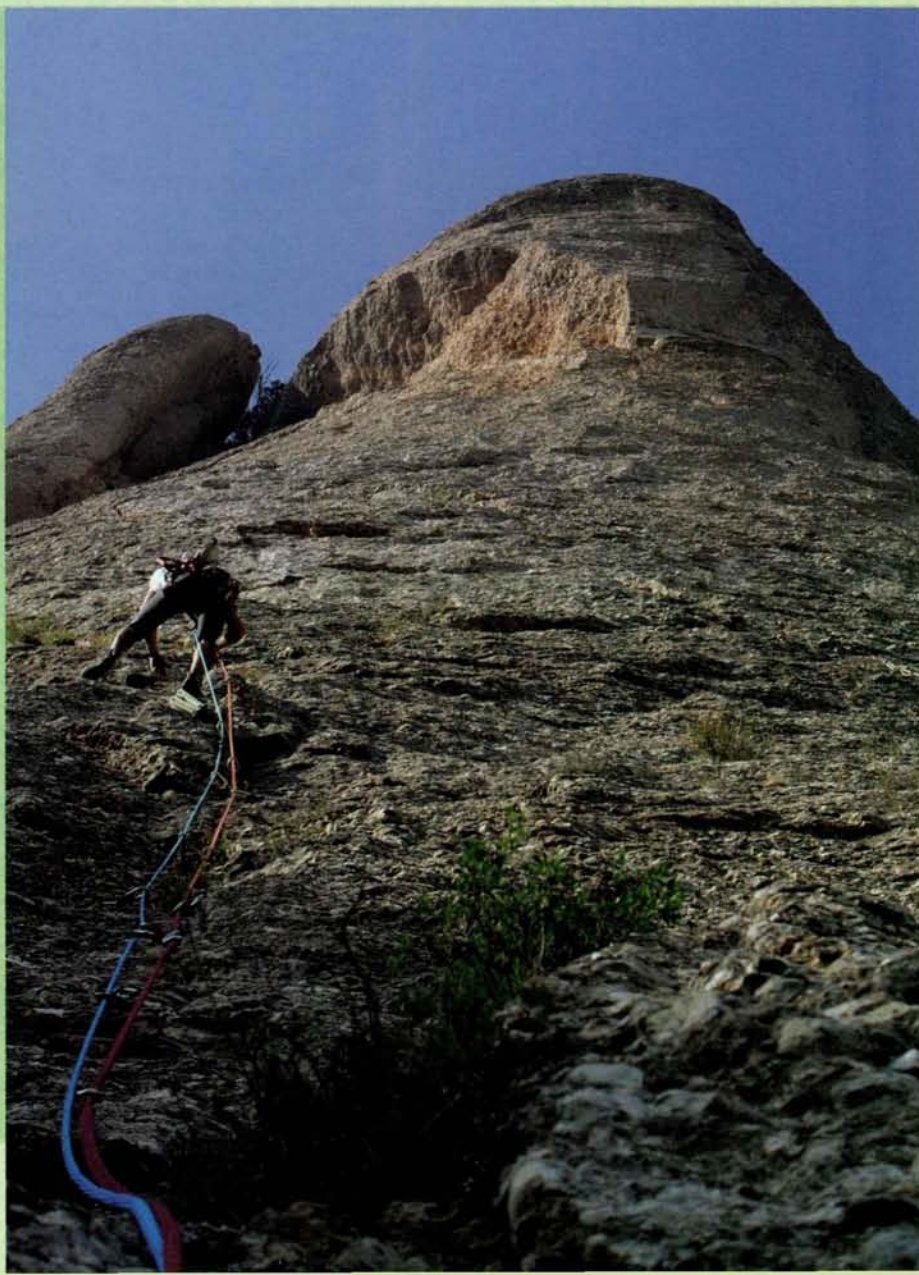
Material i equipament: la via està força equipada, però el material és molt antic i en molts casos està en estat precari, la qual cosa condiciona la dificultat de la via. Hi trobarem molts pitons i burins de totes les èpoques, algun espit —principalment en reunions— i un parabolts a la reunió 6. És recomanable portar sis pitons variats —inclosa alguna V grossa retallada i un bong-bong— i és important portar molts cordinos prims —per als burins precaris—, xapes recuperables, friends petits i algun de mitjà i tascons. També pot anar bé de portar unes falquetes, ja que hi ha molts forats que s'han fet malbé de tant pitonar.

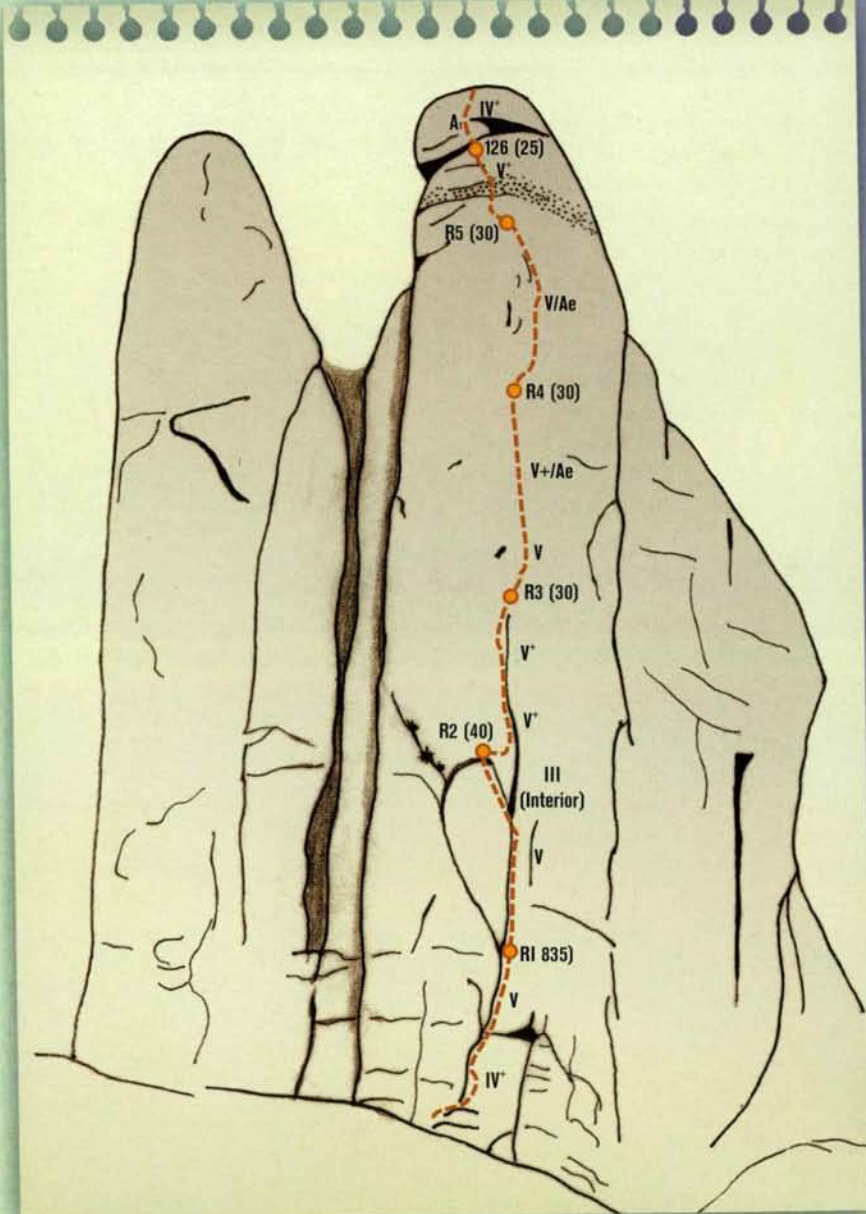
Orientació: nord.

Grau d'exposició i compromís: el grau d'exposició a una caiguda delicada és baix, tot i així sempre pot saltar algun burí. El grau de compromís és força alt.

Itinerari: la via comença en una fissura-diedre que surt del centre de la paret. Cal vigilar amb uns parabolts que surten al final de la fissura. La via gira a l'esquerra just abans d'un arbre que hi ha enmig de la fissura i continua per unes lleixes fins a la reunió. Un cop aquí, la dinàmica de la via ja no canvia fins a sota del sostre. Cal anar seguint un sistema de fissures i plaques que van pujant sense descans. El segon i tercer llarg potser són els més treballosos, i a partir de la tercera reunió la via va acostant l'escalador cap als temuts sostres... Es podria dir que, en general, la via està més ben equipada a mesura que va agafant altura.

Descens: en ràpel pel vessant sud-est.

Un escalador al perfil de l'Aresta GAM.

EL BISBE

Via Aresta GAM

Parlar d'ascensions als Frares Encantats porta, sense cap mena de dubte, a fixar-se en un esperó sublim de dimensions només abordables per les forces de la mare natura. El vessant nord dels Frares està format per dos petits circs d'agulles que queden limitats a un costat i a l'altre pel coll del Porc i pel coll d'Agulles, i allà on conflueixen, una esvelta i vistosa Aresta Nord s'alça metres amunt sense descans fins al cim del Bisbe. Es tracta de l'Aresta GAM.

En l'obertura d'aquesta gran ascensió, hi van col·laborar alguns dels millors escaladors de l'època: Joan i Jaume Cerdà, J. M. Anglada, F. Guillamon, E. Aunqué, Heinz Pokorski, Joan Boladeras, Jordi Pons, J. Riera, Xavier Ylla, J. Fleter, E. Lamarca i R. Martínez.

Per assolir aquesta gran gesta, va ser imprescindible l'ús del burí, que va arribar a Montserrat l'any 1952. Sense el burí d'expansió, moltes de les grans ascensions montserratines no es podrien haver fet. La superació d'esperons, desploms i plaques verticals havien estat un veritable problema fins llavors.

1a ascensió: 24 de setembre del 1959, pel GAM (Grup d'Alta Muntanya del Club Muntanyenc Barcelonès).

Grau de dificultat: molt difícil (V*, Ae) 210 m.

Material i equipament: la via està equipada, però tot i així cal portar un joc de tascons per als primers llargs. Hi trobarem pitons i burins de progressió en bon estat i algun parabolt en reunió.

Orientació: nord.

Grau d'exposició i compromís: el grau d'exposició és molt baix i el de compromís, tot i que està en paret nord, no és gaire alt, ateses les poques dificultats que presenta una possible retirada en ràpel.

Itinerari: la via comença per unes marcades fis-

sures que surten del bell mig de l'esperó. Els primers llargs presenten una escalada combinada amb tècnica de dièdre i encastament que farà patir més d'un. El llarg més difícil en aquest sentit és el quart, però està molt ben assegurat. Després, la resta de llargs destaquen per l'ambient aeri en una escalada combinada amb lliure i artificial. Actualment, si anem bé de grau, l'itinerari es pot fer totalment en lliure.

Descens: en ràpel pel vessant sud.

Els boscos dels Frares Encantats a la tardor.

EL DIT

Una agulla encantada, situada al cor dels Frares Encantats, que va ser temuda durant molts anys pels conquistadors d'agulles. La verticalitat i la manca de fissures en les parets que formen aquest estètic cim, limitaven les

possibilitats de pujar-hi sense ús d'expansió. I en plena època de conquesta d'agulles verges, tres grans escaladors del Club Muntanyenc Barcelonès s'hi van acostar per realitzar la primera ascensió pel seu vessant nord. Es tractava de la via Normal al Dit.

Via Normal

El 6 de juliol del 1941, Jordi Panyella, Maria Antònia Simó i Jordi Ferrera s'aventuraren a pujar la temuda agulla; i ho aconseguiren. Van decidir fer el cim pel recorregut que els va semblar més lògic: l'Aresta Nord. Cal tenir en compte que en aquella època no disposaven de talabard, ni de peus de gat, ni tampoc no existien els burins. De manera que Jordi Panyella, amb una corda de cânem lligada a la cintura, les espadenyes i algun clau, obrí com a primer de cordada aquella difícil aresta. La via marcà un abans i un després en l'escalada a Montserrat. És una ascensió molt difícil i exposada i –com diu Antonio García Picazo en el seu llibre *Ascensiones de leyenda*–, antigament es recomanava als qui la volguessin repetir que fossin «escaladors experts i hàbils», una recomanació encara vigent avui dia.

Grau de dificultat: molt difícil (V⁺) 40 m.

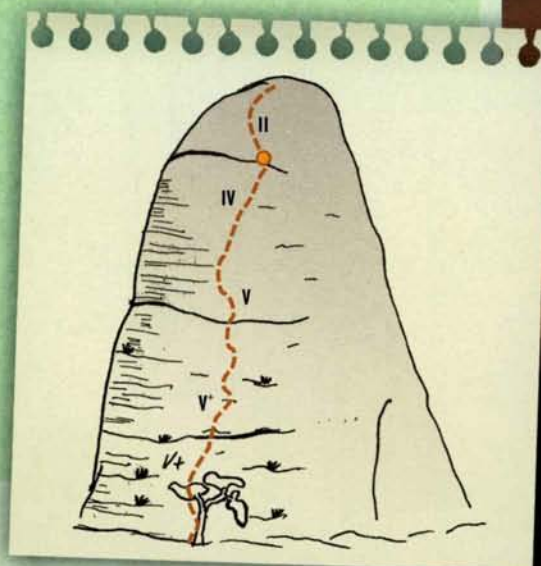
Material i equipament: la via es va deixar totalment desequipada. Actualment, algú hi ha col·locat un burí sense xapa a uns 8 m del terra (no visible); per tant, el qui vulgui assegurar-se al burí ha de portar una xapa recuperable. També és interessant de portar-hi tres pitons i alguna falqueta.

Orientació: nord.

Grau d'exposició i compromís: la via és força exposada; per tant, cal tenir bons coneixements montserratins. Hi ha un cert grau de compromís, ja que un cop ficats a la via ja no podem fer marxa enrere.

Itinerari: el peu de via es troba a tocar del coll entre el Dit i el Dit Xic. L'escalada s'inicia des d'un arbre característic, que ens ajudarà a pujar els dos primers metres. Després cal seguir per la placa humida vertical fins al cap del burí. Des d'aquí, cal anar fent ziga-zagues tot seguint l'itinerari més lògic. A uns 7 m per damunt del burí, hi trobarem una primera fissura horitzontal, on podrem col·locar alguna peça. Després, uns quants metres més amunt, podrem tornar a assegurar-nos-hi col·locant una altra peça en una altra fissura horitzontal.

Descens: en ràpel per la mateixa via.

Aproximacions

Es pot deixar el cotxe a can Maçana, seguir el GR 172 i, al coll de Guiró, agafar el camí que més convingui:

Per arribar al **refugi Vicenç Barbé**, cal agafar una desviació a mà dreta senyalitzada amb marques grogues que ens porta fins al coll de la Portella. I des del coll, cal seguir les mateixes marques per un camí que va vorejant la falda de la muntanya fins al refugi.

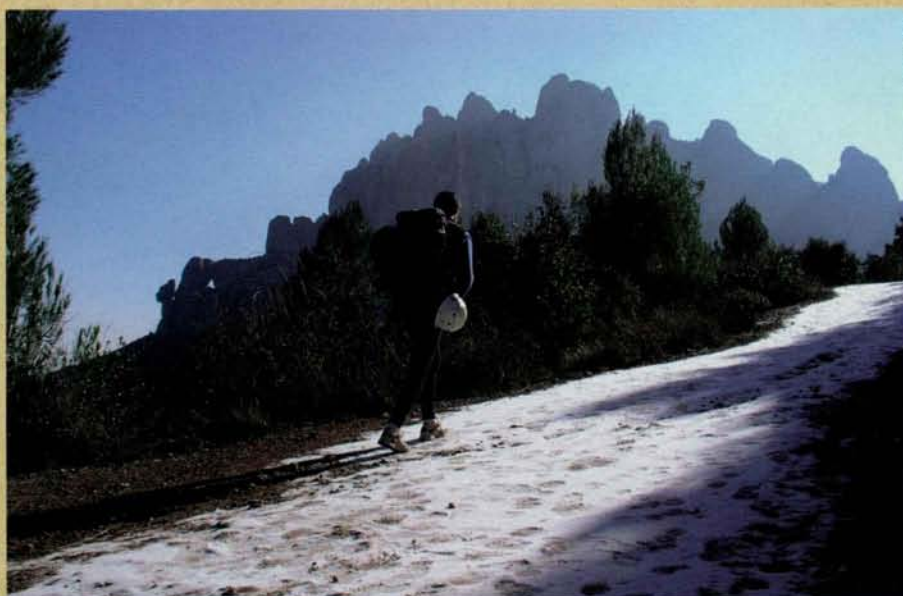
Per arribar al **coll d'Agulles**, cal seguir el GR 172 i, un cop passada la Cadireta, cal deixar el GR per seguir en direcció ascendent fins a arribar a una desviació situada just a sota de l'agulla del Centenar, des d'on cal girar cap a l'oest per anar cap al coll d'Agulles o cap a l'est per anar cap al coll del Porc.

Una altra opció recomanable és deixar el cotxe en un aparcament situat a la carretera que uneix can Maçana amb el monestir de Santa Cecília, en un revolt força pronunciat just a sota del Bisbe; hi ha un cartell indicatiu del GR 172.

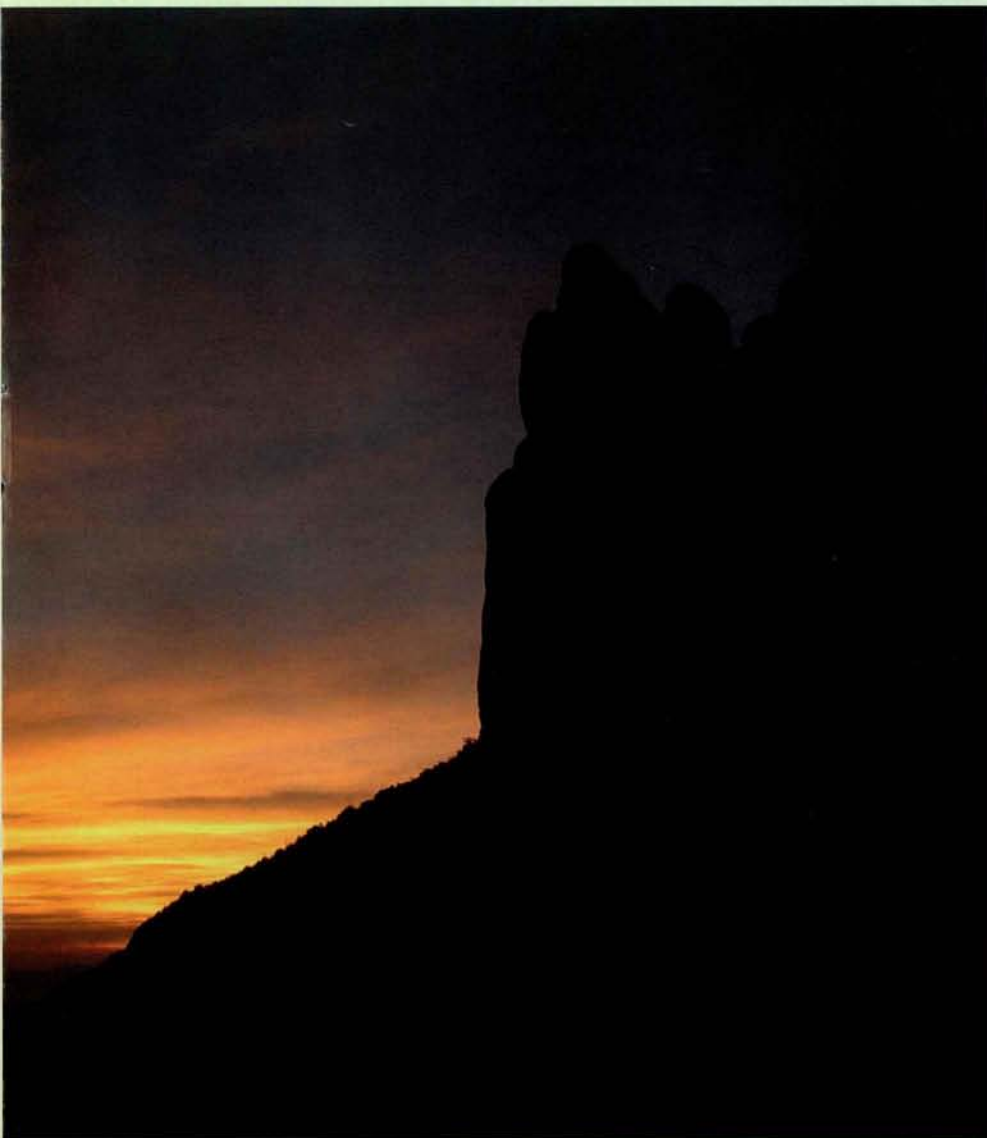
Aproximació des de can Maçana amb una enfarinada de neu.

El camí comença a l'altre costat de la carretera. Hi ha marques grogues fins que s'uneix amb el GR, just a sota de la roca de la Cara de la Moreneta. Des d'aquí, cal seguir el GR en direcció a

la Cadireta (oest) fins a trobar la desviació que permet de seguir pujant (just abans de la Cadireta) fins a enllaçar amb l'itinerari descrit més amunt.

SANTI PUIG

Surt el sol des de la roca Foradada.

La fama de vies exposades i poc equipades són trets característics dels Frares Encantats.

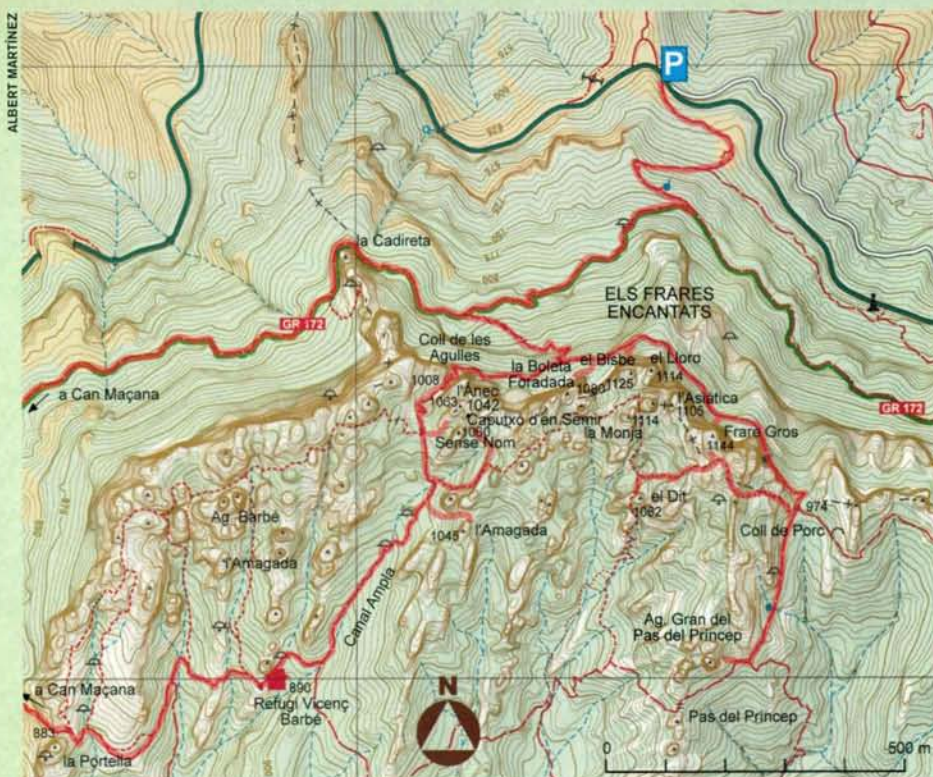
Bibliografia

BRUGAROLLES, Daniel. *Escalades als Frares Encantats*. Tarragona: Cossetània Edicions, 2002.

HITA, David. *Montserrat. Guia d'escalades del vessant nord*. Madrid: Desnivel Ediciones, 2003.

PICAZO, Antonio G. *Montserrat. Ascensiones de leyenda*. Editat pel mateix autor, 2000.

RODÉS, Josep M.; LABRAÑA, Ferran. *Roques, parets i agulles de Montserrat. Regió dels Frares Encantats*. Barcelona: Publicacions de l'Abadia de Montserrat, 1982. (Cavall Bernat, 10).

Altres vies d'escalada recomanables

Els Frares Encantats són plens de bons itineraris i és impossible mencionar-los tots. Tot i així, en recomanem uns quants perquè conegueu la regió:

- la Monja – via Aresta Brucs
- la Mamelluda – via Aresta Brucs
- el Dit – via Aresta Brucs
- el Lloro – via Normal
- agulla Gran del pas del Príncep – via Normal
- miranda de l'agulla Gran del pas del Príncep – via Dori

Vessant nord

- Bastó del Frare – esperó Ribes (o esperó Nord)
- l'Asiàtica – via Ancestra
- l'Escolanet – via Raisam
- agulla del Centenar – via CADE
- contrafort de l'Ànec – via SAME

Montdois i Querós, al cor de les Guilleries

Autors: **Xavier Junquera i Josep Tarrés**

Les Guilleries són unes muntanyes cobertes d'una natura superba i farcides de pretèrites vivències humanes. És un massís on han succeït moltes coses i on encara és possible flairar, a través d'antics vestigis, la forta olor del passat.

**Montdois
i Querós,
dos indrets
entranyables
i històrics.**

Això queda ben palès en contemplar les restes de masies, mines, esglésies, molins, carboneres, feixes abandonades, camins antics... Malauradament, però, és un indret amb molt més passat que no pas present i futur. Escatir una mica la seva història, a banda de ser apassionant, és protegir-ne la memòria de l'injust oblit.

Per altra banda, aquesta comarca natural de les Guilleries amaga indrets sorprenents i bells que han estat preservats de les principals vies de comunicació. Montdois i, fins i tot, Querós, amb un accés ben difícil, en són un exemple. En aquest article s'ofereixen algunes pinzellades sobre aquests dos indrets entranyables i històrics i també s'hi presenta la descripció detallada d'un recorregut excursionista força interessant.

Montdois i Querós, al llarg dels temps, han anat de la mà per diferents motius: la geografia, la comunicació, la religió, etc. El llogarret de Querós, absolutament perdut dins del cor de les Guilleries, ha tingut en Montdois un punt de referència. Calia passar per Montdois per anar cap al nord en direcció a Rupit. També era necessari pujar-hi si es volia anar posteriorment cap a Susqueda —un poble avui negat pel pantà que duu el mateix nom—, ja que d'aquesta manera s'evitava el perillós camí que anava resseguint el Ter de camí cap a llevant. En l'àmbit religiós, com es veurà més endavant, tota la vall del Ter tenia una gran devoció pel santuari de Montdois. Avui dia, els dos indrets comparteixen un present de ruïna i solitud que plora un passat millor.

Montdois

El santuari marià de Montdois està situat en un gran altiplà, a 925 m d'altitud, tancat al nord per les imponents cingleres del Collsacabra i al sud per la vall del Ter, la qual separa aquest sector de la part central de les Guilleries.

Curiós gravat de l'església de Montdois.

No és difícil d'imaginar que l'espectacle natural està garantint per als qui visitin la contrada. Aquesta zona de transició entre Collsacabra i les Guilleries presenta un paisatge particular per la barreja d'ingredients de les dues zones, fet que la diferencia de la resta i li dona una meravellosa personalitat pròpia.

De la zona de Montdois i del santuari, diversos erudits escriptors ens n'han donat abundants referències. A tall d'exemple, Narcís Camós en el seu llibre *El jardí de Maria* escriu: «... a la zona de Montdois hi havia molts faisans, caça que no hi ha a cap altre lloc, sols pot caçar-los el Senyor de Rupit, els altres sota pena.»

Pel que fa al monestir, és de grans dimensions i malauradament presenta un lamentable estat d'abandó. Té la forma d'una gran masia —fet no gaire habitual— i és a una hora de la parròquia matriu de Sant Joan de Fàbregues. Mossèn Antoni Pladevall en dona aquesta definició:

L'església actual s'assembla a una gran masia, disfressada solament d'església per la portada que emmarca el seu atri i que escarneix tímidament les portades esculpides de les nostres esglésies barroques de l'època neoclàssica.

Aquest fou un indret que generà una gran devoció en el passat; per això, i per les seves exagerades dimensions, no és gens estrany que fos anomenada *la catedral de les Guilleries*.

Des del 1031, el monestir de Sant Pere de Casserres és el propietari del domini de Montedulios. En tenim constància escrita des de l'any 1263, quan el prior del monestir de Casserres fa donació al clergue de Sant Joan de Fàbregues d'unes propietats relacionades amb la capella de Santa Maria de Montdois. Però és des de finals del segle XIII que és freqüent trobar llegats en els testaments de gent de la rodalia en favor de Santa Maria de Montdois o Montdoig.

Com a prova d'això, Margarida Tallades, pubilla del mas Serrallonga de Querós i vídua del famós

bandoler, deixa escrita aquesta petició en el seu testament, l'any 1652:

(...) vull y man me sían ditas dos misas a nostra Senyora de Montdoys, y vull que a la obra de nostra Senyora de Montdoys se done una camisa de drap comú de casa...

Una altra mostra del predicament que tenia aquest santuari la trobem en l'obra *Plantalamor*, del gran escriptor de Sant Hilari Sacalm Anton Busquets i Punset, en què apareix (capítol XI) la figura de l'aplegador de Montdois; és a dir, la persona encarregada de recaptar el favor dels feligresos. Aquest personatge apareix també en nombrosos testaments, en què Montdois rep una part dels béns del qui testa.

Sembla que aquest santuari estava sempre molt present en la ment de la gent de la contrada, cosa que es manifesta, per exemple, en la curiosa manera amb què l'autoritat resol, l'any 1703, una forta trifulga originada pel furt d'unes cireres entre el masover de la finca i els autors del petit robatori:

(...) y com en axò las ditas personas agüésan concordat que lo un al altre nos farían ningun dany y que entra las dos parts pagasen un bot de vi per los treballadors treballan a las obras fan a la capella de Nostra Senyora de Montdoys vinguéram a bé se fes de exa manera...

Un esdeveniment important en la història del santuari fou la visita del bisbe Pasqual, l'any 1687, el qual deixà constància, entre altres coses, del fet que hi vivien dos ermitans. Un captava pel bisbat de Vic i l'altre, pel de Girona. Com a nota curiosa diu que quan els devots vulguin oir missa, han de fer foc, el vespre abans, en un lloc visible des de Sant Joan de Fàbregues, a fi que baixi el rector o un capellà enviat per ell. L'esmentat bisbe constatà, també, que el santuari de Montdois «és de molta devoció dels faels» i que feligresos, romeries i parròquies pujaven fins a Montdois.

A l'antiga església, del segle XIII, s'hi venerava una imatge de gust romànic, segons afirma Mossèn Fortià i Solà; que afegeix, també, que l'any 1915 aquesta imatge ingressà al Museu de Vic. Es diu que la Verge fou trobada per un pastor sota unes pedres, les quals sembla que havien estat llançades rostos avall però que l'endemà ja tornaven a ser un altre cop al seu lloc original, sense que ningú les hi hagués pujat. En record d'aquest fet, aquestes pedres van ser posades, en construir el santuari, sota l'altar, al peu de la Verge. Aquesta primera imatge fou reemplaçada per una altra de gòtica, d'alabastre del segle XV, la qual es va perdre el 1936.

Conta també la tradició que l'ermita sempre estava oberta. Encara que l'ermità la tanqués i barrés al vespre, l'endemà al matí, a toc d'oració, ja la trobava misteriosament oberta un altre cop.

Pel que fa a l'edificació que ha perdurat fins als nostres dies, s'inicià el 1759 i s'acabà el 1789. La generositat dels feligresos va permetre la construcció d'un edifici de grans dimensions (13,50 m x 30 m). Tenia una gran nau, creuer, capelles laterals, cúpula i cor. Disposava també d'hosteria en una construcció annexa. «La caritat me a feta», resava una inscripció esculpida a la llinda del portal d'entrada. Tota aquesta ampul·lositat provocà, a la llarga, la seva ruïna. De fet, ja va motivar que mai no s'acabés de construir i que, consegüentment, la seva ornamentació fos molt precària i de poc valor. En una excursió que s'hi va fer l'any 1882, Artur Osona confirmà aquesta opinió: «...anàrem al gran santuari de Montdoys que res ofereix de particular, si bé és venerat en tota la contrada...»

L'any 1890 les Guillerries van ser cartografiades per primera vegada. Els importants fracassos militars, tant en l'època del bandolerisme com en la de les guerres

Espectacular visió de les Guillerries i de la cua de l'embassament de Susqueda.

**L'any 1890
les Guillerries
van ser
cartografiades
per primera
vegada.**

Quan baixa el nivell de les aigües, apareix l'esplèndid pont romànic de Querós.

Part superior del pont de Querós.

carlines, van generar aquesta necessitat. Un oficial d'una de les brigades de cartògrafs, el tinent Juli Serra, va quedar tan enamorat d'aquestes muntanyes que, un any després d'acabar els treballs cartogràfics, va publicar les notes que havia pres durant la seva estada aquí. Aquestes notes tenen actualment un gran valor, ja que les descripcions són una veritable fotografia del país fa poc més de cent anys. Del santuari de Montdois també ens va fer arribar la seva visió, la qual no difereix gaire del que ja s'ha explicat; és a dir, de l'entorn meravellós que contrasta amb la molt precària bellesa arquitectònica del santuari:

(...) pude almorzar en Mondoys tranquilamente y admirar después las bellezas que la naturaleza, con mano pródiga, ha amontonado en aquellos lugares por todos los conceptos pintorescos. En cuanto al santuario, poco tiene que ver; en todo caso, llamarán la atención los cuadros que cuelgan de sus paredes, exvotos que ni dan honra al que los pintó ni sirven de adorno á la pared que los sustenta.

Ara bé, si fem un gran salt imaginari des de Montdois, muntanya avall, aquesta història ens portarà fins a Sant Martí de Querós, situat a la riba esquerra del Ter, al cor de les Guillerries.

Sant Martí de Querós

Visitar Querós significa retrocedir en el passat un munt d'anys. En aquest indret el temps resta absolutament aturat, arran de la construcció de l'embassament de Susqueda. En arribar fins aquí, i després de copsar aquest escenari natural, els qui coneguin una mica la història de les Guillerries es veuran immersos, de sobte, en més o menys profundes reflexions.

Aquest llogarret, situat a la riba esquerra del Ter, fou en el passat un dels nuclis habitats més recòndits del massís muntanyós. No obstant això, el nombre de cases escampades per la rodalia era notable. La construcció de la presa de Susqueda, a la dècada de 1960, va sumir aquest lloc sota la més crua de les solituds.

El tinent Serra també va visitar aquest indret i escriu que, després d'una accidentada arribada nocturna i de passar una incòmoda i molesta nit a la rectoria de Sant Martí de Querós —en paraules seves: «...para librarnos de la persecución de diversos insectos, alados unos, rastreros los otros, pero todos chupadores, que amenazaban nuestras caras a la par que nuestros cuerpos»—, quedà sorprès, en clarejar el nou dia, pel que contemplava:

(...) Una vez en pie, pude observar cuanto me habían vedado la víspera las sombras de la noche, y me asombró por lo vigorosamente salvaje de su aspecto el valle en el que Carós se escondía, cual el nido se esconde en el enmarañado ramaje de la selva. Carós; allí está el corazón de la comarca abrupta. Aquello son Las Guillerías en todo el esplendor de una naturaleza primitiva. Bosques casi vírgenes; veredas por caminos; labriegos amantes del terruño del que jamás salieron...

Avui dia, tot i que han passat molts anys i el paisatge ha canviat —amb la construcció de l'embassament—, les paraules d'en Juli Serra no han perdut vigència. L'única diferència és que ara ja no hi viu ningú i, per tant, hi senyoreja la tristor. El visitant, però, encara avui, continua experimentant, sense saber ben bé el perquè, la sensació que es troba en un lloc especial i sense parió.

Un cop presentat l'indret, cal dir que se'n té notícia ja des del segle X. A partir de l'any 1026 el monestir de

Casserres va començar aquí el seu domini. Es coneix una sentència de l'any 1258 que obligava alguns habitants de Querós a pagar per quarter 10 lliures de carn de porc mascle, segons el pes de Vic, la diada de Sant Tomàs, el 21 de desembre. Sant Martí de Querós va estar sota el domini dels vescomtes d'Osona, posteriorment passà al dels barons de Savassona, fins que s'agregà, al segle XIX, al municipi de Sant Hilari Sacalm.

De l'antic nucli només resta en peu, i fora de les aigües, l'església. És un edifici romànic del segle XI. L'aigua de l'embassament, quan aquest és ple, arriba fins al peu de l'edificació i l'amenaça, però mai no gosa negar-la del tot.

Un antic pont de quatre arcades, del segle XVI, situat a uns deu minuts de camí aigües amunt, comunicava les dues ribes del Ter, ja que les cases del poble es repartien a cada costat del riu. Actualment aquest pont només es visible quan minva molt el nivell del llac artificial. Data de l'any 1532, tot i que per efecte de les riudes va patir reconstruccions els anys 1696, 1700 i 1940. Juli Serra, amb el seu llenguatge florit, el descriu així:

(...) Llegamos á poco al puente de cuatro arcos que valientemente se arroja sobre el Ter á no pequeña altura, lo atravesamos y no tardamos en dar en el pueblo con nuestros huesos un tanto molidos por el viaje.

Enfront mateix de l'església, s'hi troba un turonet, convertit ara en un curiós illot anomenat *turó del Mal Sopar*. Rep aquest nom amb motiu de la fi precipitada d'un àpat del bandoler Joan de Serrallonga i els seus homes, en veure's, de sobte, perseguits pels homes del rei. Cal esmentar també, com a apunt històric, que Antoni de Serrallonga, fill gran del bandoler català, fou rector de Sant Martí de Querós a partir del 1656 i durant més de cinquanta anys. De fet, la casa d'on prengué el nom el conegut fugitiu no és gaire lluny d'aquí.

Tenim referències que en aquest nucli, hi havien hagut dos hostals. A la pàgina web de l'Associació d'Amics de Querós (www.queros.tk) es troba el testimoni de Jaume Carbonés, nascut el 1916 a Montdois i que també va viure a Querós:

(...) a can Palanques, sota la rectoria, als anys 20 s'hi va fer ball i va ser hostal...

Diu el mateix del Molí de Querós, del qual Arthur Osona, l'any 1882, escriu les paraules següents:

(...) després de passar per la palanca de la riera del coll de Carós a pocs passos de sa confluència ab lo Ter, arribávam al Molí de Carós, que fa de Hostal y hont á penas s'hi troba res...

En la guia de les Guillerries del Centre Excursionista de Catalunya de l'any 1924 també se'n parla:

(...) A la seva rectoria, com al molí ja esmentat, acostumen a donar acolliment al vianant o excursionista...

Pel que fa a l'església, Osona, també ens en dona unes pinzellades:

(...) havém sortit del Molí y passant lo Ter per un magnífich pont de quatre archs, havem pujat ab 15 minuts á la Iglesia Parroquial de Carós, que es románica, però no conté res que mereixi la atenció del arqueòleg...

Querós, com ja s'ha descrit a bastament, està situat

en una vall molt tancada al centre de les Guillerries, que també ha estat, per si mateixa, una zona molt apartada i per tant, al llarg de la història, ha estat considerada com una terra de refugi. Aquest aïllament ancestral va tenir conseqüències força curioses; per exemple: se sap que tota aquesta vall, en estar tan tancada als vents del nord, gaudeix d'unes temperatures més elevades, cosa que explica que la fruita maduri aquí abans que a la rodalia. També, com a conseqüència d'aquest aïllament, es coneix que la fil·loxera no va aconseguir penetrar fins a la zona de Querós, fet que va permetre l'excepcionalitat de continuar tenint-hi ceps autòctons.

No és gens estrany, doncs, que, atès l'entorn descrit i en temps pretèrits, la bruixeria també tingués una presència notable en tota aquesta apartada vall del Ter. En un acte de tortura efectuat el 21 de febrer del 1618, l'acusada Francina Solana va fer les declaracions següents:

(...) que entenguí jo que aquexa ho havia demanat y requerit que fes caure pedra a Sau y varen fer alguns conjurs ab intervenció del domoni...

Continuà declarant que van fer caure una gran pedregada a la parròquia de Sau i que s'ajuntaren una gran quantitat de bruixes —molts dels noms d'aquestes dones, com ara Margarida Quer, Montserrat Quer, Sagimona Quer, Na Baldana vella de Carós..., estaven molt relacionats amb la contrada. També en Serrallonga apareix relacionat en un assumpte de bruixeria —en el de fer matar la Margarida Suy, ja que creia que els seus suposats poders de bruixa causaren la mort de dotze dels seus porcs.

Un cop ja familiaritzats amb aquest entorn, a continuació es proposa un recorregut, inclòs en un dels dos volums sobre les Guillerries, que veuran properament la llum dins de la col·lecció de guies d'excursions del Centre Excursionista de Catalunya.

No és gens estrany que, atès l'entorn descrit i en temps pretèrits, la bruixeria també tingués una presència notable en tota aquesta apartada vall del Ter.

Bibliografia

BANUS, Miquel. *Rupit. Pàgines de la seva història*. Barcelona: Editorial Montblanc, 1986.

BUSQUETS i PUNSET, Anton. *Plantalamor*. Vilobí d'Onyar: Abadia Editors, 2005.

CAMÓS, Narcís. *Jardín de María plantado en el Principado de Cataluña*. Barcelona: Jaume Plantada, 1657.

Les Guillerries. Descripció general de la comarca. Barcelona: Centre Excursionista de Catalunya, 1924 (inclou el *Mapa itinerari Les Guillerries Collsacabra 1:100.000*).

GINEBRA i MOLINS, Rafel; *Guerra, pau i vida quotidiana en primera persona*. Vic: Patronat d'Estudis Osonencs, 2005.

ORRIOLS, Lluís. *Les Bruixes segrestades*. Barcelona: Rafael Dalmau Editor, 1994.

PLADEVALL, Antoni. *Nostra Senyora de Montdois*. Barcelona, 1973 (Col·lecció de Goigs «Santa Eulalia», 81).

PLADEVALL, Antoni. *Sant Pere de Casserres o la presència de Cluny a Catalunya*. Manlleu: Fundació Caixa Manlleu, 2004.

RAMS, Emili; TARRÉS, Josep. *Un viatge per les Guillerries i el Montseny*. Barcelona: Rafael Dalmau Editor, 2002.

SERRA, Julio. *Las Guillerrias*. Barcelona: Luis Tasso, 1891.

SOLÀ, Fortià. *El Cabrerès. Llibre de lectura dels nois de l'escola parroquial de Cantonigròs*. Barcelona: Imp. La Bona Parla, 1933.

TARRÉS, Josep. «Les Guillerries. Terra de refugi». Patronat d'Estudis Osonencs. *Ausa*, 152 (2003): 195-200.

VINYES, Ramón. *Anglès, notes històriques*. Barcelona: Editorial Montblanc-Martín, 1973.

Un itinerari per les Guilleries: del coll de Pendís a Sant Martí de Querós

Autors: **Xavier Junquera i Josep Tarrés**

Racons amagats de les Guilleries.

ALBERT MARTÍNEZ

A Querós, des de fa temps, s'hi estan fent camps de treball a fi d'anar recuperant-ne de l'oblit l'església i la rodalia. Aquest bon propòsit sembla que s'ha anat consolidant i és per això que ja es parla d'una restauració més seriosa de l'església romànica. No obstant això, també es considera necessària la construcció d'una carretera. Aquest fet, si arriba a ser una realitat, malmetrà, de ben segur, l'històric corriol que davalla fins a Querós i que es descriu a continuació.

Per a la gent de Querós, aquest atractiu i alhora tortuós i costerut camí de ferradura per on transcorre aquest recorregut, no només s'utilitzava per accedir a l'altiplà de Montdois, sinó que, encara que semblava impossible, era la millor via de comunicació que tenia aquest nucli per resseguir el Ter, aigües avall; és a dir, que per marxar cap al poble de Susqueda, situat riu avall, calia superar primer un desnivell de 500 m fins a Montdois, uns metres que, posteriorment, calia davallar, a fi d'evitar el molt atrevit camí que resseguia el curs del riu, del qual el tinent Serra també fa una bona descripció sobre la seva perillositat. Per tot aquest conjunt de coses, l'itinerari que es proposa permet a l'excursionista fer un recorregut d'un altre temps, no exempt de belleses naturals. Qui sap si aquesta oportunitat, amb l'amenaça de la construcció de l'esmentada carretera, existirà gaire temps.

Inicialment, es camina per l'altiplà de Montdois. A l'esquena, les cingleres del Collsacabra, que delimiten la regió i alhora li fan de teló de fons. Finalment, la penetració en les fondalades de la vall del Ter permet arribar fins al cor d'una zona de natura encara indòmita que es protegeix a si mateixa.

El recorregut, en el moment d'escriure aquestes línies, no està marcat i cal prestar-hi atenció a fi de

no perdre el ramal principal del sender, que porta fins a Querós. Aquesta era una zona agrícola força treballada en l'antiguitat, de manera que encara són ben visibles algunes derivacions del camí cap a abandonades feixes de conreu i antigues carboneres. Cal tenir present que el corriol que baixa fins a Querós és força directe, va fent giragonses i perd altura ràpidament en la major part dels trams. Cal verificar, en tot moment, el sentit de la marxa i desconfiar de llargues travessies planeres a mitja altura, i per tant paral·leles a les aigües de l'embassament. Arthur Osona descriu breument el camí de baixada: «... ab 1 hora s' baixa per entre boscos á la iglesia de Carós...»

Dades tècniques

Temps: 2 h 16 min + tornada

Desnivell: +150 m, -500 m, + tornada

Distància aproximada: 8 km + tornada

Coordenades: per als qui facin servir un GPS, es descriuen a continuació les coordenades dels principals punts del recorregut: UTM, referides al fus 31 i al datum ED50 (European Datum 1950).

Itinerari

0:00 h Coll de Pendís, 725 m

(coordenades: 0455668, 4650556)

Aquest coll està situat a les envistes de Sant Joan de Fàbregues, a la pista apta per a turismes que va des de l'hotel La Riba de Sau fins a Rupit, per la qual discorre el GR 2-2. Dista 10,1 km des de la presa de Sau i 5,6 km des de Rupit. Els senyals que es troben en aquest coll informen dels diferents recorreguts que s'hi poden fer. En aquest punt, es pren la pista de terra que va en direcció a Montdois, tot seguint les indicacions esmentades. Uns minuts després de caminar per aquest altiplà, s'arriba al pla de Pendís. Fins a l'esmentat pla es pot accedir en vehicle sense cap dificultat.

0:09 h Pla de Pendís, 745 m

(coordenades: 0455881, 4649851)

Cal ignorar la pista que en aquest punt va cap a l'esquerra. El pla de Pendís està situat en una zona poblada d'eucaliptus. Aquesta zona va ser testimoni l'any 1979 d'una important protesta ecologista, ja que van ser arrancats més 10.000 planters d'eucaliptus. Es continua endavant, per l'ampla pista, fins a arribar a una bifurcació, on hi ha més pals indicadors.

0:16 h Bifurcació de pistes, 770 m

(coordenades: 0456025, 4649637)

Cal continuar recte i seguir en tot moment les indicacions de Montdois i el Vilar de Querós. S'ha d'ignorar la pista que va des de la dreta cap a l'Aulet i el

Casot. En aquesta passejada per l'altiplà de Montdois el camí és bastant planer en conjunt, encara que va guanyant altura progressivament.

0:36 h Bifurcació de pistes, 865 m

(coordenades: 0456757, 4648584)

L'aspecte d'aquesta bifurcació és molt similar al de l'anterior. Si se segueix recte es va cap al santuari de Montdois i a la Casa Nova; és a dir, per visitar l'església caldrà continuar amunt uns 200 m i, posteriorment, tornar fins a aquest punt per continuar el present recorregut.

Si s'omet la visita al santuari, des d'aquesta cruïlla cal anar, directament, cap a la dreta, i seguir les indicacions que porten cap al Vilar i cap a Sant Martí de Querós. Després d'un tram planer, la pista començarà, definitivament, a perdre altura. Posteriorment, es penetra dins d'un bonic bosc de pins i s'arriba fins al coll del Vilar, on hi ha una cadena que barra el pas als vehicles.

1:03 h Coll del Vilar, 807 m

(coordenades: 0456638, 4647616)

Cal continuar cap avall, deixant enrere la cadena i, finalment, arribar al Vilar de Querós. La casa està situada a la dreta de la pista, segons el sentit descendent de la marxa.

1:19 h Vilar de Querós

Se segueix baixant per la pista més fressada. Poc després de la casa, surt un ramal cap a l'esquerra que no s'ha d'agafar. Fins a arribar a un tancat revolt cap a l'esquerra, hauran estat ben visibles els antics camps del Vilar, ocupats avui dia per pins.

1:30 h Revolt molt tancat cap a l'esquerra, 700 m

(coordenades: 0455644, 4646723)

En aquest punt, amb aspecte de collet, s'hi afegeix una pista per la dreta, i es continua baixant cap a la vall del Ter, cada vegada més visible. A partir d'ara s'obriran impressionants panorames de les Guillerries centrals. Sant Benet, el coll de Querós i els sots de Cabrerolles i Vallbudeny restaran en primer pla amb un aspecte del tot feréstec. La carretera es va cobrint poc a poc de vegetació, fins que en els darrers metres es converteix en un petit passadís entre la bardissa que mena fins al final, on hi ha el corresponent inici del sender que baixa cap a Querós. Cal tenir sempre present que l'estat de les pistes pot canviar segons que el bosc hagi estat treballat recentment, fet que podria aportar confusió a aquesta descripció; per tant, cal saber que aquests metres finals de la carretera no solen estar habitualment tan nets com els anteriors i que el corriol que neix en aquest punt comença de manera discreta, just en el lloc on acaba la pista.

1:39 h Inici del corriol, 658 m

(coordenades: 0456011, 4646635)

En el primer tram, el sender pot presentar dubtes en algun punt. Uns dos minuts després de l'inici, hi ha una bifurcació en què el camí més evident invita, enganyosament, a marxar cap a l'esquerra. Aquesta desviació pot trobar-se barrada amb troncs, justament per evitar l'equívoc. Cal ignorar aquest ramal.

1:41 h Bifurcació esmentada anteriorment, 639 m

(coordenades: 0456042, 4646585)

Es continua endavant, recte i planerament, cap a Que-

rós. Un cop s'ha deixat enrere aquest punt, el camí va guanyant entitat. Les marcades giragonses que traça i els —en alguns punts— malmesos murets de contenció que presenta, donen fe de la solera i la importància que, segons conta la història, va tenir aquesta via. Aproximadament cap a la meitat de la baixada es troba un punt en què, inicialment, no es va recuperar de manera fidel l'antic traçat, de manera que, de sobte, el caminant es troba davant d'un pendent vertiginós que cal davallar amb precaució. Posteriorment ja es va mig recuperar l'antic traçat, i la baixada, lògicament, ha esdevingut molt més còmoda. No obstant això, el fet que la part més baixa de la giragonsa —allà on coincideixen les dues alternatives descrites— no hagi estat netejada acuradament pot provocar, encara ara, confusió. En baixar, el dibuix del lloc és una gran giragonsa cap a l'esquerra, per on passa l'antic camí, i una variant vertiginosa que baixa per la via directa. En cas de dubte, a l'anada es pot descendir amb precaució per la variant costeruda i a la tornada, amb el coneixement ja adquirit del terreny, es pot provar l'altra alternativa. En tot moment, la cada cop més propera presència de les aigües de l'embassament de Susqueda serà el millor referent per confirmar que s'està resseguint la ruta de manera correcta. Tota la baixada transcorre pel vessant solell de la muntanya. Això fa que a mesura que es perd alçada la vegetació va adquirint un caire més mediterrani. Poc abans d'arribar a Sant Martí de Querós, apareixen noves bifurcacions cap a antigues feixes abandonades. Tot i així, l'objectiu ja no té pèrdua. S'avança, per un terreny sec i sorrenc, de manera molt dreta cap a les aigües del Ter.

2:16 h Sant Martí de Querós, 360 m

(coordenades: 0456191, 4645599)

És un lloc certament corprenedor. Quan el nivell de les aigües és alt, mentre es recuperen les forces per a la tornada, es gaudeix d'un espectacle natural superb. D'altra banda, quan el nivell és més baix, la silueta fantasmagòrica de les ruïnes de les cases de l'antic poble, juntament amb l'esvelta silueta del magnífic —i encara en peu— pont de Querós i la presència del mític turó del Mal Sopar, provocaran sorpresa i nostàlgia, sobretot a totes aquelles persones que coneguin algun aspecte del passat d'aquest lloc tan característic. Actualment, la tornada raonablement còmoda només és possible pel camí ja conegut i fet.

Vista del campanar de l'església de Sant Martí de Querós. Si bé, actualment presenta un estat molt degradat, de cara al futur, s'hi preveuen alguns projectes de restauració.

La mítica roca del Mal Sopar. En primer terme, les ruïnes de l'antic molí de Querós.

Per les muntanyes

Autor: **Josep M. Sala i Albareda**

Situació i geologia

El Queyras és una comarca dels Alps situada a llevant de Briançon –i, per tant, del massís de l'Oisans–, i a ponent del gegant dels Alps Cottians o dels Alps Marítics, el Mont Viso. Sobre el mapa i emmarcada per muntanyoses fronteres, adopta la figura aproximada d'un quadrilàter que sols té sortida natural cap al SW, per on s'escola, al llarg d'unes profundes gorges, el Guilh, el riu que recull les aigües de les sis valls tancades dins el clos emmurallat del Queyras.

En el sentit contrari de les agulles del rellotge i començant pel sud, hi ha les valls d'Escreins i del Cristillan; la de les Aigues, subdividida en dues, l'Aigueblanche i l'Aigue Agnelle, a llevant; la de l'Alt Guilh al nord; la d'Arvieux al NW i la principal per on corre el Guilh.

Les muntanyes que fan de muralla al Queyras mantenen una alçada propera als 3.000 m i els punts culminants són el Rochebrune al nord (3.320 m) i el Font Sancte al sud (3.392 m). L'entrada natural a

del Queyras

aquest enclòs és el curs del Guilh, riu que es llança al Durance als peus del Mont Dauphin i que s'obre pas a través de la muralla muntanyosa per unes llargues i estretes gorges de pas difícil i perillós. Fins el 1911, i després de 80 anys de treballs, no s'obrí una carretera que permetés el trànsit de vehicles motoritzats pel fons d'aquestes gorges cap a l'interior del país. Aquesta configuració territorial donà al Queyras una certa independència. No quedà definitivament annexionat a França fins a principis del segle XIX. Això i la dificultat de comunicació cap al territori francès van fer que durant segles el Queyras tingués una relació molt més fluida amb les terres italianes ja que, malgrat la relativa altura dels colls que les separaven, aquests eren de bon transitar. Avui, a part de la carretera que d'Embrun, i per les gorges del Guilh, porta a l'interior de la comarca, es pot arribar al Queyras per la carretera que de Briançon salva el coll d'Izoard, a 2.360 m, i per la que, venint de la vall italiana de Varaita, baixa cap al Queyras pel coll d'Agnel, a 2.710 m.

Pel que fa als mitjans de subsistència, la ramaderia —que havia tingut molta importància— avui, com en molts altres llocs, ha perdut bona part del seu pes; però una sàvia manera de dosificar el turisme ha permès mantenir el bon nivell de vida dels seus habitants. Els esports de neu a l'hivern, lluny de les massificacions i de les instal·lacions mecàniques excessives, i una activitat de senderisme per camins ben cuidats a l'estiu, són el principal actiu esportiu de la regió que, a part d'això, ofereix al visitant l'atractiu de l'arquitectura dels pobles, poc feta malbé per la modernitat i ornada, sovint, per historiat relotges de sol.

Com hi podem arribar

La manera més ràpida d'arribar-hi des de Barcelona és per l'autopista que va fins a Aix-en-Provence, des d'on cal agafar l'autopista A-51 que, passant per Sisteron, acaba als 15 km. I abans d'arribar a Gap, cal continuar per la D-942 en direcció a Embrun i Guillestre i Château-Queyras.

El Mont Viso, vist des del Caramantran.

Excursions pel Queyras

Repasant a grans trets les zones dels Alps –no gaire allunyades de casa nostra– que ens eren desconegudes, em cridà l'atenció la regió del Queyras. Situada a llevant de Briançon i declarada Parc Regional Natural, ens ofería un territori desconegut i, a la vegada, unes excursions tan interessants i sense dificultats que ens la presentava molt atractiva. Quedà decidit: aniríem al Queyras.

Passat Guillestre, la carretera que puja a Ceillac s'entafora per l'estret pas de les gorges del Guilh fins a la Maison du Roi, on deixa el Guilh per seguir el Cristillan, que baixa per la dreta. La carretera guanya ràpidament desnivell en un seguit de revolts penjats sobre el torrent fins a arribar a un eixamplament de la vall, de verds pasturatges, on està edificat el poble de Ceillac, a 1.650 m. El poble ens rep amb una clara i neta llum de tarda, la calitja de les terres planes ha desaparegut i algun petit núvol matisa el blau rabiós del cel. El poble conserva encara alguna casa rústica dels temps antics plena de vida. L'afany de l'onada especuladora sembla, de moment, contingut. L'església té un curiós campanar que s'aixeca per damunt de les teulades, i als afores hi ha una església romànica, dedicada a Santa Cecília, amb un airós campanar.

Les Baladins, una *gîte d'étape* molt confortable, serà el nostre refugi.

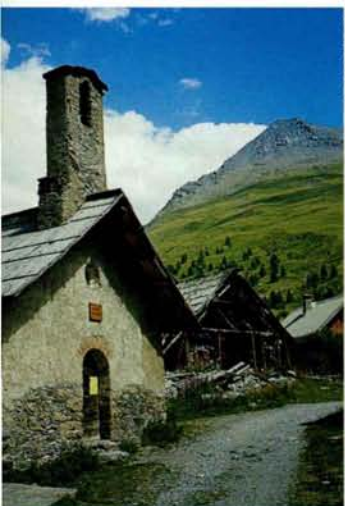
A la dreta, el llac de Sainte Anne i el pic Font Sancte.

Souliers.

Un matí net i clar, amb un sol acabat d'estrenar, és la prometença d'un primer bon dia d'excursió. Amb el cotxe fem uns pocs quilòmetres fins al final de la carretera. Som al Fond de Chaurionde, a 1.967 m, on comença el camí que puja al llac de Sainte Anne. Un camí ben traçat com tots els que seguirem durant les nostres excursions comença pujant per dins un bosc espès de maleses, els pins làrix de fulla caduca. El sol dibuixa magnífiques filigranes a contrallum. El bosc s'aclareix i la pujada es redreça. Una última empenta i, salvada una petita careneta, som al llac de Sainte Anne. No estem sols, la regió es presta a caminades i són molts els grups de gent que anirem trobant. El llac, als peus de les grans clapisses que baixen dels cims trencats del Pic des Heuvières i, sobretot, de l'altiu Font Sancte (3.371 m), és d'un blau intens, en especial avui, ja que cap ventitjol remena les seves aigües. A l'extrem nord, i sobre la morrena que el tanca, la petita capella de Sainte Anne vetlla el seu son. La tradició la vol com a intercessora per demanar la pluja en èpoques de secada. Des de la capella, cap a ponent, els cims del massís dels Écrins ens saluden com a vells coneguts. No ens deixem guanyar per la dolça mandra que ens sotja i decidim continuar fins al coll Girardin. El temps sembla que vol canviar i, de ponent, avança ràpidament un cel grisós i emboirat, però no sembla amenaçar pluja. El camí, sempre ben traçat –de fet és el GR 5–, puja en llaçades fins al coll per un dret pendent de pedruscall. Al coll, cop d'efecte: als peus tenim l'Ubaye, una altra regió alpina molt més abrupta que el Queyras i, dominant-la des de les seves trencades agulles i petites geleres, el cim de l'Aiguille de Chambeyron (3.417 m), que em recorda una estada de pri-

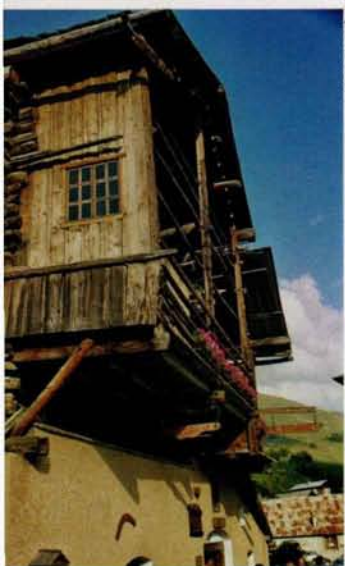

JOSEP M. SALA

JOSEP M. SALA

ENRIC NOSAS

Capella de Les Fonts,
casa a Ceillac
i casa a Saint Vêran.

mavera amb esquís per la regió d'uns quants anys enrere. Dominant el coll s'aixeca al SE el pic de Font Sancte, de caients abruptes que, malgrat l'aspecte ferotge que té, és fàcilment accessible pel vessant oposat. No en tenim prou i ens enfilem per un camí carener, dret però molt fàcil, fins a la Tête de Girardin (2.886 m). Una construcció de pedra, antiga torre de senyals òptics, s'aixeca en la carena planera, d'extensa panoràmica. Pensàvem baixar pel coll Tronchet, al peu NE de la Tête de Girardin, però uns escarpats verticals i de pedra poc sòlida ens fan desistir-hi. Tornarem per allà on hem vingut. Baixem fins al llac de Sainte Anne i farem una variant baixant pel llac del Miroir –avui realment mirall que reflexa un cel ple de teranyines– i agafarem el camí que baixa, sempre per dintre el bosc, fins al Pied du Mélezet, ja a la carretera. Una companyns esforçats van a recuperar els cotxes, uns 3 km més amunt, i tots junts tornem a Ceillac. Encara és d'hora i el temps s'ha arreglat, torna a brillar el sol i ens convida a arribar-nos a l'església de Sainte Cécile.

Del primer dia a Queyras, en guardarem un bon record.

De Ceillac hem baixat a la Maison du Roi i, tot seguint el curs cap amunt del Guilh, hem arribat a Château-Queyras, un poblet arraulit al peu del seu gran castell fortalesa, que s'aixeca al cim del penyal que domina el poble.

Avui teníem programat de conèixer el cantó occidental del Queyras, dominat pel cim del Rochebrune. El temps suau i bastant serè sembla que ens acompanyarà.

De Château-Queyras, per una sinuosa i estreta carretera, pugem al poblet de Souliers, situat a mig pendent sobre la verda i petita vall del mateix nom. Deixem el poble i comencem a pujar seguint el ben traçat GR 58, que ens ha de portar al coll de Peas. La pujada no es fa gens pesada pel camí que puja fent giragonses per un frondós bosc de maleses fins a tornar la carena que ens introdueix a la vall de Peas. El panorama, des d'aquest punt, és molt extens cap a migjorn, per damunt de les intricades valls que baixen a trobar el Guilh i les carenes del Font Sancte, que s'alcen com una gran barrera. El bosc s'acaba i entrem en una gran zona de pasturatges que arriben fins al coll de Peas, el nostre pròxim objectiu. El camí, de pendent molt moderat, flanqueja sobre la vall, on unes bordes escampades ens parlen d'una vida pastoril molt intensa, viva fins no fa gaires anys. Els cims que envolten la vall, excepte el Rochebrune, són arrodonits i bons minyons. Arribem al coll de Peas, a 2.629 m, i entrem al Briançonnais. El coll queda dominat, a ponent, per l'abrupte Rochebrune, que dels seus escarpats cims deixa caure una immensa clapissa de pedra petita que ens desanima en la possibilitat de fer-ne l'ascensió per aquest costat. És el que l'intens desglaç de les petites geleres que envoltaven el cim ha deixat al descobert. Comencem la baixada cap al nord, per un terreny barrejat de pedruscall i herbei una mica descolorit que ens revela una zona menys plujosa que la de les valls d'on venim. Perdem alçada ràpidament i ens acostem al final del nostre itinerari, el petit nucli de

Les Fonts (traduït per *Les Fonds* en algun mapa). Quatre cases, una petita capella i la *gîte* que ens acollirà.

L'endemà teníem previst tornar a entrar al Queyras pel coll del Malrif, baixar a Aiguilles i, si el temps i les ganes acompanyaven, fer de passada el cim del Grand Glaiza; però el guarda del refugi ens diu que demà farà mal temps i plourà a partir de mig matí, i ens desaconsella el nostre itinerari, que resulta relativament llarg. Encara que ens sembla que el temps no té tan males intencions com ens indiquen, hem de buscar una solució per sortir d'aquest fons de la vall de la Cerveyrette, reintegrar-nos al Queyras i recuperar els nostres cotxes. El mateix guarda ens hi dóna la solució: amb la furgoneta que puja els queviures a les gîtes d'aquest costat del Briançonnais i a les de l'altre costat de la carena –entre altres la de Souliers–, un o dos de nosaltres hi podem anar a recuperar els vehicles. Els dos propietaris dels cotxes es brinden a fer-ho i a tornar a Les Fonts a recuperar la resta de companys. Amb aquesta solució deixem morir la tarda tot prenent el sol estirats a l'herba.

La furgoneta no sortirà fins a les onze tocadetes i, mentre en Joan es queda a fer el mandra, l'Enric ens acompanyarà fins al llac de Cordes i tornarà enrere alhora que nosaltres farem una volta passant per una collada. Seguim carretera avall fins a una petita agru-

JOSEP M. SALA

pació de granges (Le Bourges), travessem el torrent i comencem a enfilarnos per un bon camí que puja fent llaçades per un bosc de maleses. El temps sembla bon minyó, només alguns núvols cotonosos sense malícia mandregen pel cel. Una última pujada i, darrere la morrena, s'estén la superfície blava del Lac des Cordes. Un racó tranquil i amable on l'herba es deixa besar per l'aigua del llac. És l'hora d'esmorzar, la nostra i la de les truites del llac. És entretingut veure-les saltar fora de l'aigua per atrapar el mosquit incaut. L'Abril caça llagostes i les tira a l'aigua —no arriben a tocar-la, ¡les truites les cacen abans! L'Enric torna a Les Fonts i nosaltres, per un prat esmaltat de flors, emprenem la pujada fins a un coll, en un estrep del pic de Rochebrune, i baixem a Les Fonts per un camí diferent del de pujada. El desnivell no és gaire fort i aviat som al coll, de 2.601 m. Aquí hi ha un rètol amb el nom del coll i algunes indicacions dels possibles camins; però, en canvi, el nom del coll no figura en cap dels mapes consultats i com que ningú no n'ha pres nota, per nosaltres sempre serà el coll sense nom. Un adéu als cims del Briançonnais, que s'estenen cap al nord, i comencem la baixada per una ampla vall de pasturatges que ens portarà fins al camí que baixa del coll de Peas que vàrem seguir ahir. De pluja, ni rastre; els quatre núvols mandrosos conti-

nuen la seva lenta passejada pel cel i ja som a migdia. Refem la motxilla amb el pes inútil que hem deixat al refugi i esperem el retorn dels nostres companys. No tarden gaire a arribar i aviat deixem Les Fonts, i per l'estreta carretera baixem cap a Cervières fins a trobar la carretera del coll de l'Izoard. ¡És la tercera vegada que l'Enric i en Joan hi passen! En el fons són uns bons nois i nosaltres sabem agrair-los el sacrifici. En passar aquest coll, tornem a entrar al Queyras. Deixem enrere un país aspre i trencat i recuperem el verd dels prats i boscos. Passem Arvieux i anem a tro-

Castell de Queyras.

**Cap a Port Vieux,
cresta de la Taillante.**

ENRIC NOSAS

**Un bonic camí alpi
de les muntanyes del
Queyras, de Souliers
al coll de Peas.**

**En passar aquest
coll, tornem
a entrar al
Queyras. Deixem
enrere un país
aspre i trencat
i recuperem
el verd dels prats
i boscos.**

Llac Foreant.

bar el Guill. El remuntem fins a Ville-Vielle, un xic més amunt que Château-Queyras. Deixem el Guill, remuntem l'Aigueblanche i, després de passar per Moulines-en-Queyras, arribem a Saint Véran, que —segons diuen— és el poble més alt de tot França. Busquem i trobem la nostra *gîte*, una casa rústica plena del regust d'altres temps. Per no desacreditar del tot la *météo* francesa, ¡tenim un petit ruixat!

Saint Véran és un poble que ha sabut conservar una fisonomia pròpia molt poc desfigurada per la modernitat. Al llarg dels segles sofrí dos incendis que gairebé el van fer desaparèixer —un el 1526 i l'altre el 1901—, però es va saber refer i la seva estructura es va mantenir. Un altre fet diferencial d'aquest poble és que hi conviuen —i suposo que encara hi conviuen— dues comunitats diferenciades per la seva confessió religiosa, la catòlica i la protestant. Isolat a l'hivern en temps pretèrit, avui és un lloc turístic actiu on les tradicionals cases amb molta fusta llueixen magnífics rellotges de sol. Edificat a mig pendent solell de la serra de Château-

Renard, la dita en diu: «*Saint Véran, le plus haut montagne ente se mangeo de pain*», que fa referència al fet que s'hi havia cultivat blat.

Un nou dia amb bon temps. Un petit autobús ens porta fins a unes antigues explotacions mineres. La carretera continua fins a la capella de Clausis, tançada a la circulació rodada, i ens caldrà remuntar-la una bona estona fins a trobar el GR 58 que, deixant la capella de Clausis enlairada a la dreta, s'enfila cap al coll de Chamousières. És una pujada sostinguda però de bon fer, amb prats, flors i cims trencats que fan frontera amb Itàlia. Hi destaca per la seva atractiva i estimbada silueta la Tête de Toillies o Tête Noire, que contrasta amb les altres muntanyes amb cara de bones minyones. Algunes boires que pugen de les valls italianes intenten passar la frontera, però el ventet que puja de l'Aigueblanche les fa recular. Arribem al coll de Chamousières, a 2.884 m, i no deixem escapar l'ocasió de fer un tres mil, modest, baixet i fàcil però amb un nom cridaner: el Caramantran. No hi estarem sols —els tres mil criden i molta gent hi puja. Val la pena. Els seus modestos 3.024 m ofereixen un bon panorama, del qual crida l'atenció el Mont Viso que, per sobre d'una cort de pics més o menys trencats, s'aixeca amb 3.841 m. Em ve a la memòria la satisfacció amb què el guia que ens va acompanyar a fer la pujada per l'aresta NE m'ensenyava el gros llibre registre del cim en què constava el seu casament, allà dalt, i on figuraven totes les signatures dels presents —haviem dit que no hi hauria dinar per als qui no hi pugessin—, ¡des del mossèn fins a una àvia de 72 anys! I això que la via normal, sense ser difícil, és lleugerament perillosa.

Del fons de les valls italianes pujaven boirades que tapaven bona part dels cims visitats amb companys del CEC en ocasió d'algun dels ral·lis d'esquí

JOSEP M. SALA

La tornada dels grimpaires destarota la meua meditació i, també, el repòs dels companys. Han fet el cim, però la boira tapava bona part de la seva reputada bona vista. Ens posem en marxa i baixem cap a les tranquil·les vores del Foreant. Petits grups, alguns amb infants, reposen a la seva riba, ja que el temps és suau i agradable. Continuem avall fins a l'Egorgeou, un altre mirall blau on es reflecteix el cel. El camí comença a davallar de manera decidida. Aviat serem a l'aguait de la vall per on

ENRIC NOSÀS

Josep M. Milà i Camps, pirineista i polític

Autor: **Carles Albesa i Riba**

**Notícia d'un pioner del
pirineisme, de la seva trajectòria
política, a més d'alguna clarícia
sobre el quadern d'excursions
d'Emili Juncadella i d'una
ascensió inèdita a la Maladeta.**

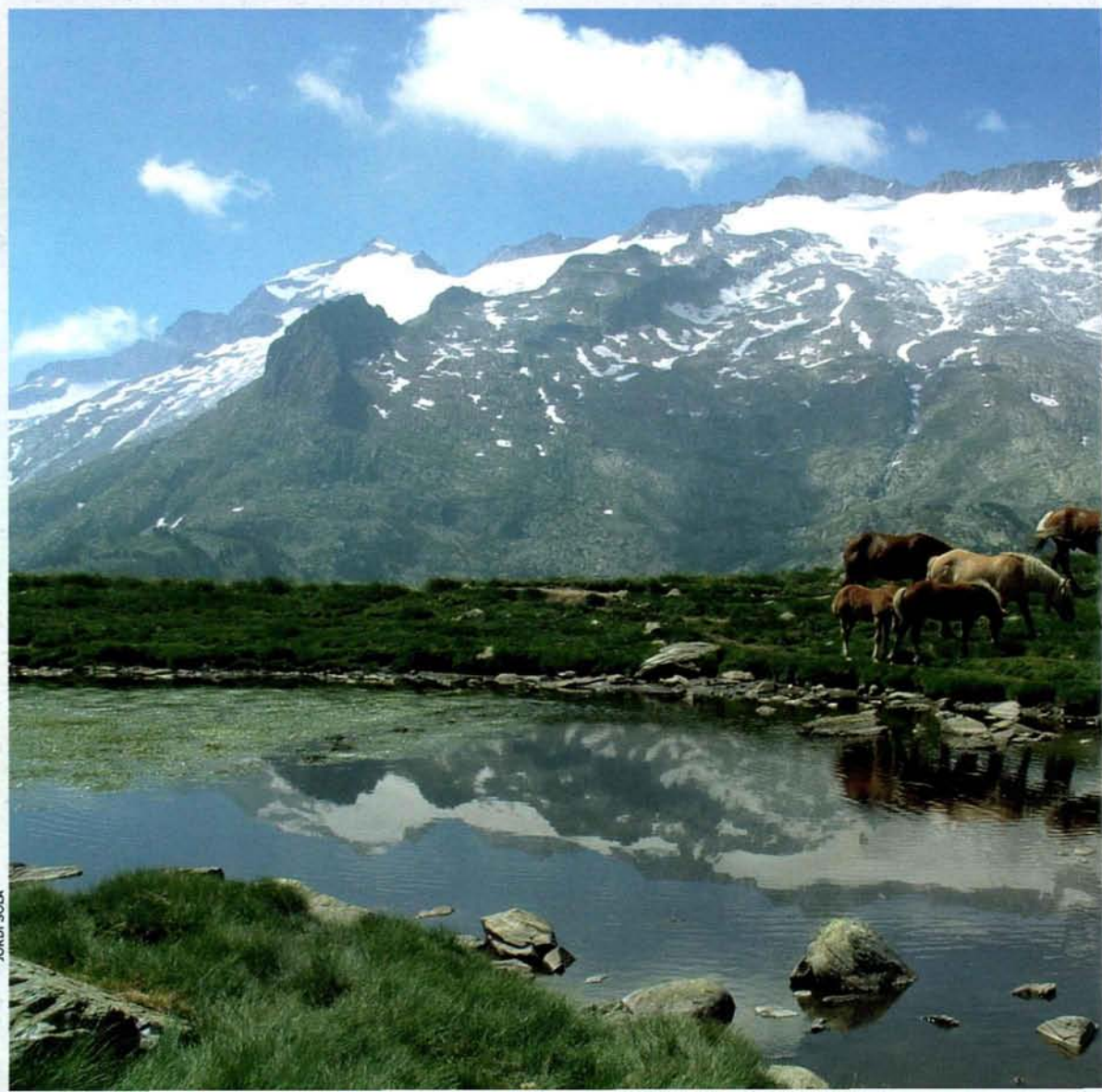
En la història del pirineisme català i, especialment, de l'exploració del massís de la Maladeta no es pot ometre el nom d'Emili Juncadella. Així ho corroboren Agustí Jolis i Maria Antònia Simó en *El massís del Pedraforca* (Barcelona: 1978):

(...) entre nosaltres els aires alpins s'estengueren tot seguit i trobaren al Pirineu el terreny idoni: Juli Soler i Santaló, el primer pirineista, recorregué tot el Pirineu català i aragonès; Emili Juncadella, Josep M. Soler i Coll i mossèn Jaume Oliveras, els primers grimpaires amb idees més o menys vagues de la tècnica alpina i de l'ús de la corda, posseïren, però, una gran visió de les dificultats i l'enginy que calia per a superar-les».

Portada del llibre de David Vilaseca sobre el pirineista Emili Juncadella.

Josep M. Milà i Camps
ascendí a la Maladeta
occidental l'estiu del
1914. Esplèndida
panoràmica de tot el
massís.

Emili Juncadella i Vidal, que ingressà com a soci del Centre Excursionista de Catalunya el 1910, a l'edat de 24 anys, mai no publicà cap ressenya de les seves ascensions, ni tan sols la més breu notícia. Els historiadors de l'excursionisme han hagut de construir el currículum muntanyenc de Juncadella a partir de referències indirectes, com ara els llibres registre dels cims, i, sobretot, a partir d'un article d'André Armengaud («Pyrénées», 1956, núm. 26) basat en els records de muntanya que li relatà el guia Jean Haurillon —habitual acompanyant de Juncadella—, ja al final de la seva vida.

Amb aquestes precàries fonts d'informació, no és estrany que entre la reduïda plèiade de pioners del pirineisme, la figura de Juncadella sigui la que ens ha pervingut amb un perfil més desdibuixat i un historial muntanyenc més imprecís i, fins i tot, confús.

La sorprenent troballa, però, molts anys després d'haver estat escrit, d'un quadern autògraf de Juncadella intitulat *Recuerdos de mis excursiones en montaña*, ha permès aportar algunes clàrícies sobre el tema. Em sembla que el primer en parlar d'aquest quadern va ser Jordi Ambrós (*Muntanya*, núm. 833, febrer del 2001), en un article que reproduïx el títol de vint excursions fetes i narrades per Juncadella, més unes altres cinc que el quadern no descriu i de les quals només esmenta els títols.

Josep M. Milà i Camps a la darrereria de la dècada de 1920.

D'una banda, Milà no era cap adventici en les excursions pirinenques i, de l'altra, com ens recorda Vilaseca en el seu llibre, aviat seria un personatge que «faria carrera com a polític i financer».

Butlleta d'inscripció com a soci del CEC de Josep M. Milà i Camps, datada el 7 d'agost de 1908.

Número 104.

2048

Centre Excursionista de Catalunya

Naturalitat: Barcelona

Domicili: Plaça L. Jaume I.

Professió: Capità de Montanya

Aptitud o afició especial relacionada amb l'objecte del Centre: Capità de Montanya

Els que subscriuen tenen l'honor de proposar a la Junta Directiva com a soci resident a D. José M. Milà i Camps en el qual concorren les condicions que, en compliment de l'art. 7 del Reglament, s'anoten al marge.

Barcelona 7 de agost de 1908.

Albert Santamaría Mamot

EL SECRETARI PRIMER.

Fou admès en sessió del dia 21 de Agost de 1908

Subscripció al Butlletí? si

(Indiqueu si o no)

Més recentment, David Vilaseca ha publicat el llibre *Emili Juncadella. Aventures d'un burgès als Pirineus* (núm. 5 de la col·lecció Pioners, de Cossetània Edicions, 2004), en què comenta i transcriu, traduït al català, el que podríem anomenar –tot parafrasejant l'obra de Jan Potocki– *el manuscrit trobat a Montesquiú*, concretament en un armari del castell de Montesquiú, casal que havia pertangut a la família Juncadella i que ara és un equipament de la Diputació de Barcelona, dins del Parc Comarcal del Castell de Montesquiú.

Aquest manuscrit ha ajudat a confirmar o rectificar alguna primera ascensió atribuïda a Juncadella. La seva lectura ha desvetllat la meua curiositat sobre el possible historial excursionista d'algunes de les persones –poques– que s'hi esmenten. Concretament de Gumersind Puig i de Josep M. Milà.

Puig és mencionat per Juncadella en diverses ocasions, sempre amb el tractament de reverend, propi de la seva condició de sacerdot. Diu que fou el qui va iniciar-lo en la pràctica de l'excursionisme. Amb ell havia caminat per Collserola, Montserrat, Camprodon...

(...) donde con el Rdo. Gumersindo Puig, mi compañero durante muchos años, empecé a tomar afición a las caminatas y largos paseos que tanto bien me han hecho.

Els dos havien de trobar-se a Benasc el 23 d'agost del 1912, però com diu Juncadella:

(...) recibí una carta del Rdo. Gumersindo Puig diciéndome que en lugar de esperarme en Benasque, nos encontraríamos en la Renclusa aquél mismo día. Aquella noche era imposible salir y al llegar el día siguiente a la Renclusa, me dijeron que habían salido el P. Puig y José a las 4 de la madrugada para el Aneto. Dejé el saco y fui a esperarles en el Portillón inferior.

La figura de mossèn Puig m'ha cridat l'atenció pel fet que Ambrós el qualifica de «personatge misteriós, del qual no tenim cap dada». No he reeixit a completar el seu currículum excursionista, però sí

que puc facilitar-ne una breu nota biogràfica. En efecte, segons les dades existents a l'Arxiu Diocesà de Barcelona, Gumersind Puig i Charles havia nascut a Lleida el 24 de juny del 1872. Estudià al seminari de Barcelona i fou ordenat prevere l'any 1900. Nomenat capellà de la Casa Provincial de Caritat el 1903, n'ocupà el càrrec fins a la seva mort, l'11 de novembre del 1932.

Pel que fa a Josep M. Milà i Camps, apareix en el quadern de Juncadella com a company seu en una excursió amb esquís que es va fer el 19 de febrer del 1912, que aquest descriu amb el títol de «Tarde de invierno en Pui Laner». Partiren de l'Hospital de França i ja a la vall d'Aran lliscaren pels pendents nevats del tuc de Poilanèr. L'any anterior, Milà ja havia deixat constància del seu pas pel pic de la Maladeta, en companyia de dos guies, on diposità una targeta amb la inscripció següent:

4-9-1911. José M. Milà i Camps, de Barcelona. Guías Jean Harrillon y Jean Sarreau, su cuñado. Venimos del Aneto con un tiempo inmejorable.

(Butlletí del CEC, gener del 1921)

En aquest cas, el meu interès tenia una doble motivació: d'una banda, Milà no era cap adventici en les excursions pirinenques i, de l'altra, com ens recorda Vilaseca en el seu llibre, aviat seria un personatge que «faria carrera com a polític i financer».

Aquesta vegada, a l'inrevés del que succeí amb Gumersind Puig, he tingut la sort de descobrir una ascensió inèdita de Milà. Ha estat gràcies a la Maria Antònia Simó, que em mostrà una targeta de cim trobada entre els papers el seu marit, l'enyorat Agustí Jolis. Es tracta d'una targeta impresa a nom d'Emilio Juncadella y Vidal i amb diverses inscripcions manuscrites, com ara la frase «Con J. Milà» i la data «22 setembre de 1914». És, evidentment, el testimoni d'una ascensió conjunta de Juncadella i Milà, feta el 22 de setembre del 1914; però... ¿a quin cim?

El quadern de Juncadella hi dóna una possible resposta. En efecte, una de les excursions que enumera, però que no descriu, duu aquest títol:

Del 18 al 24 de setiembre de 1914. Benasque, Renclusa, cresta entre las 2 Maladetas, Cregüenia, Benasque, Maladeta occidental i glacià de Cregüenia, lago de Coll de Toro, collado de Coronas, [nom illegible], Barcelona.

La data de la targeta coincideix amb la que correspon a aquesta excursió. Els únics cims que figuren en la ruta anterior –no cal fixar-se gaire en l'ordenació– són els tres pics de la Maladeta occidental –actualment denominats *tercer pic* o *de Mir* (3.185 m), *segon pic* o *de Sayó* (3.220 m) i *primer pic* o *de Cordier* (3.120 m)– i el pic de Cregüenia (2.970 m). En conseqüència, és versemblant atribuir a Josep M. Milà i Camps l'ascensió, com a mínim, a un d'aquests cims. Tor i que havia ingressat al Centre Excursionista de Catalunya l'agost del 1908, quan féu aquesta excursió no n'era soci. No hi ha

constància de la data ni del motiu de la baixa, però el seu nom ja no figurava a la *Llista de senyors socis fins al 18 de febrer de 1914* publicada per l'entitat.

L'ascensió política de Milà es produí uns anys després, concretament a les eleccions generals de l'any 1919, quan fou elegit diputat pel districte d'Arenys de Mar en representació de la Unió Monàrquica Nacional, partit anticatalanista sorgit a Barcelona l'any anterior. Milà derrotà el candidat de la Lliga Regionalista, un èxit que no aconseguí repetir en successives convocatòries electorals.

En plena dictadura del general Primo de Rivera, suprimides les eleccions democràtiques i dissolta la Mancomunitat de Catalunya, Milà fou nomenat, el 28 de novembre del 1925, president de la Diputació de Barcelona, on coincidí amb el seu antic company d'excursions –i d'idees polítiques– Emili Juncadella, que ocupà un escó de diputat. A finals de gener del 1930, Primo de Rivera es veié obligat a dimitir i, abans d'un mes, Milà fou destituït.

Josep M. Milà i Camps abandonà el càrrec amb un títol nobiliari a la butxaca, el de comte del Montseny, que li fou concedit l'any 1926, i amb un decret llei damunt la taula, promogut a instàncies seves i signat pel rei el 15 de setembre del 1928, que creava el Patronat de la Muntanya del Montseny a la província de Barcelona, amb finalitats sanitàries, turístiques, de foment de l'esport i de repoblació forestal. L'interès de Milà envers el Montseny sembla molt evident.

Seixanta anys després, el seu fill gran, segon comte del Montseny, deia que quan Alfons XIII preguntà al seu pare quin títol li agradaria tenir, trià aquest perquè era molt aficionat a l'excursionisme, que practicava principalment els diumenges al masís del Montseny (*La Vanguardia*, 3-1-1988).

La *Hoja Oficial de la Provincia de Barcelona* (20-8-1928) destaca la condició de protector de l'escoltisme del comte del Montseny –era president del comitè dels Exploradors de Barcelona– i informa de la presentació, el diumenge següent, del primogènit del president de la Diputació als seus futurs companys, «exploradores i lobatos», acampats al Montseny. També anuncia l'assistència a l'acte del capità general, Emilio Barrera, «jefe honorario» dels Exploradores de Barcelona.

Tot quedava en família. L'oficialisme i l'espanyolisme d'aquesta organització escolta s'anava accentuant, fins al punt que molts la consideraven com un instrument al servei del dictador i cada vegada més distanciada del poble.

Dos mesos i mig abans, els dies 9 i 10 de juny, en un altre campament, a l'ermita de la Salut de Papiol, feien la primera promesa escolta un petit grup de Minyons de Muntanya, organització creada feia poc per Josep M. Batista i Roca amb el propòsit de catalanitzar l'escoltisme a casa nostra.

Joan Ignasi Castelló (*Monografies del Montseny*, núm. 11, 1996) creu que l'interès de Milà i Camps pel Montseny s'hauria de cercar en la seva activa col·laboració amb la Societat Cívica la Ciudad Jardín –de la Comissió Executiva de la qual formà part des del 1912

La Diputació de Barcelona, presidida per Milà i Camps, emeté un emprèstic destinat al finançament del Patronat del Montseny.

fins al 1920– i, especialment, en les campanyes fetes per l'entitat a favor la creació de parcs nacionals.

Cal destacar que, el juliol del 1917, aquesta societat va fer un informe que deia –tot acollint-se a la recent Llei de parcs naturals– que el Montseny i Montserrat es disputaven la primacia de ser parcs naturals tradicionals de Catalunya i en proposava la inclusió al catàleg previst per la llei esmentada.

Molts historiadors coincideixen en el fet que Milà i Camps, com a president de la Diputació, tenia la dèria de superar en l'ordre material el que havia fet la Mancomunitat, la comissió liquidadora de la qual ell mateix presidí, i que una de les seves prioritats va ser potenciar al màxim l'actuació del Patronat de la Muntanya del Montseny.

El periòdic barceloní *L'Opinió* del 13 d'octubre del 1929 reproduïa la gasetilla següent, apareguda a l'*ABC*, diari madrileny d'ideologia prou coneguda:

El anticatalanismo del conde del Montseny le viene de abolengo. Su ilustre padre, don José Milà i Pi, catalán y ejemplar ciudadano, fue profundamente monárquico y patriota español. Por ésto cuando ocupó y desempeñó con acierto y honradez la alcaldía de Barcelona, fue víctima de los odios catalanistas y bien inmerecidamente por cierto. El hijo le ha vengado. Premiado por el gobierno del señor Primo de Rivera su amor a España y a las instituciones con la presidencia de la Diputación Provincial de Barcelona, en ésta no ha dejado nada en pie de la que fue obra de los catalanistas: todo lo ha destruido.

¹ Habitualment J. M. (Josep Maria), però en ocasions J. (Josep), com en aquest cas o en el decret de concessió del títol de comte del Montseny, per exemple.

**Esbós d'un cinquè
fresc destinat al Saló
de Sant Jordi de
la Generalitat,
que Torres-García
no arribà a pintar.**

La referència al pare, «víctima de los odios catalanistas», al·ludeix a l'episodi conegut com a *tancament de caixes*: l'any 1899, els comerciants de Barcelona es negaren a pagar els impostos estatals, que consideraven abusius, i l'alcalde de la ciutat, el Dr. Bartomeu Robert, dimití per no veure's obligat a autoritzar l'embargament dels béns dels deutors. El nou alcalde, pare del futur comte del Montseny, autoritzà els embargaments, i fou tan gran la seva impopularitat que hagué de dimitir al cap de pocs mesos.

La política descatalanitzadora de Milà i Camps des de la presidència de la Diputació fou certament notable: «todo lo ha destruido», deia l'*ABC*.

Posat a destruir, Milà i Camps no tingué fre ni en l'aspecte artístic: va fer enganxar unes teles damunt els frescos de Torres-García que hi havia al Saló de Sant Jordi de l'antic Palau de la Generalitat i va encarregar a diversos artistes que hi pintessin a sobre, i també a les altres parets que restaven nues, escenes de la història de Catalunya amb les corresponents llegendes glorificadores en castellà.

El resultat va ser, en opinió de Josep Casamartina (*El País*, 26-2-2004), «un discurs reaccionari amb un estil reaccionari», materialitzat en una dotzena de pintures, que són les que actualment decoren les parets del Saló.

A dir veritat, els quatre frescos originals no foren destruïts sinó que quedaren ocults darrera les noves pintures, i així pogueren ser recuperats, fa una trentena d'anys, i traslladats a una altra dependència del Palau de la Generalitat, on ara apareixen fragmentats com una mena de relíquies arqueològiques.

Aquest murals van ser encarregats per Prat de la Riba, primer president de la Mancomunitat, al pintor uruguaià, fill de pare mataroní, Joaquim Torres-García, un dels principals configuradors del noucentisme plàstic català, segurament amb la intenció que l'obra esdevingués un emblema de la catalanitat.

De fet, Milà i Camps no fou el primer en rebutjar el murals i volgué ocultar-los. Ja abans de la dictadura, Puig i Cadafalch, successor de Prat de la Riba a la presidència de la Mancomunitat, se li va avançar quan rescindí el contracte del pintor tot al·legant que no hi havia diners; i malgrat que Torres es va oferir a treballar de franc li contestà que la corporació no podia acceptar caritats. Després va fer cobrir les parets del Saló de Sant Jordi amb uns feixucs cortinatges de vellut que tapaven les pintures; i és que, segons diu Narcís Comadira (*El País*, 18-12-2003), l'arquitecte Puig i Cadafalch devia voler un Saló de Sant Jordi d'aire medieval, ple de ferros forjats, ceràmiques i banderes de vellut.

Josep Pla (*Obra completa*, vol. XVII, «Retrats de Passaport. Joaquim Torres-García») preguntà al comte del Montseny, en un sopar en què coincidiren a Cadaqués, sobre la desaparició —en algun moment diu «destrucció»— d'aquestes pintures, i si potser foren considerades contràries a algun interès tingut per important o transcendental.

El senyor Milà i Camps, que Pla qualifica en un altre passatge de l'obra de molt simpàtic, obert i extravertit, li respongué, amoïnà, que hi ha hagut moments en què la política d'aquest país no ha tingut entranyes i que les pintures desaparegueren —el llibre diu que foren destruïdes— per instint d'adulació, per misèria mental, per enveja nefasta.

Quan Pla opinà que les pintures de Torres-García estaven millor que les que hi posaren per substituir-les, autèntiques insanitats del provincialisme més adotzenat i grotesc, i que l'acord fou una incorrecció contra un artista que no tenia la culpa de res, el senyor Milà assentí, entre aclaparat i frenètic. Després, féu un gest ample amb el braç, que Pla interpretà que volia dir que era millor deixar-ho córrer.

Pla conclou dient que «en aquest país sempre que es comença a parlar seriosament d'una persona o d'una cosa, apareix la necessitat de deixar-ho córrer ràpidament».

Milà i Camps fou detingut a Barcelona al principi de la Guerra Civil, però pogué traslladar-se a la zona franquista, per Itàlia, gràcies a un intercanvi de presoners. Establert a Sevilla, fou designat president de la Comisión de Incorporación Industrial y Mercantil nº 2, la principal missió de la qual consistia a retornar, a mesura que les tropes franquistes ocupaven Catalunya, les empreses que la Generalitat havia col·lectivitzat als seus propietaris anteriors. El 30 de gener del

1939, quatre dies després de l'entrada de les tropes franquistes a Barcelona, Milà i Camps acumularia un altre càrrec, el de president de la Diputació Provincial, el mateix que havia ocupat durant la dictadura de Primo de Rivera, si bé aquest vegada li duraria poc temps.

Els historiadors atribueixen la seva destitució a un discurs que pronuncià el mes de juny següent en presència del ministre Ramón Serrano Suñer, cunyat del general Franco. Un discurs que, segons Francesc Cabana (*37 anys de franquisme a Catalunya*, 2000), fou considerat heterodox des del punt de vista franquista i que era absolutament normal des del punt de vista empresarial.

El comte del Montseny va gosar dir que «la miseria nace del no trabajar» i que les masses obreres esperaven que «cada ¡Arriba España! vaya acompañado por el ¡Arriba España! de las chimeneas humeantes y de las máquinas trepidantes». Com que la misèria era evident —les xemeneies no fumejaven per falta de carbó i les màquines no trepidaven perquè no disposaven de primeres matèries—, les seves paraules es podien considerar una impertinència i una acusació contra el govern. Tot i que només era una queixa, acompanyada de les mostres tradicionals d'adhesió, el cas és que molt aviat va ser cessat en els seus càrrecs.

Concretament fou destituït el 12 de setembre del 1939, un quart de segle després —per ser ben precisos, 25 anys menys 10 dies— que un jove Milà i Camps grimpava per la cresta de la Maladeta amb el seu amic Juncadella, i testimoniaven el seu pas per aquells cims deixant-hi la targeta que ara il·lustra aquest article.

Sense la troballa d'aquesta targeta no s'hauria escrit aquest article.

Segons paraules del seu fill a l'entrevista esmentada, Milà i Camps aviat s'adonà que la dictadura de Franco era ben diferent de la de Primo de Rivera, i començà a col·laborar activament amb el comte de Barcelona, exiliat a Portugal, per al restabliment de la monarquia.

El comte del Montseny formà part de la Comissió Abat Oliba, constituïda el setembre del 1946, que agrupava persones d'ideologies molt diverses, unides, en opinió de Josep Benet (*Serra d'Or*, abril del 1977), «sota el signe de la catalanitat, de la reconciliació nacional i de la germanor».

Recordem que aquesta comissió organitzà les festes de l'entronització de la Mare de Déu de Montser-

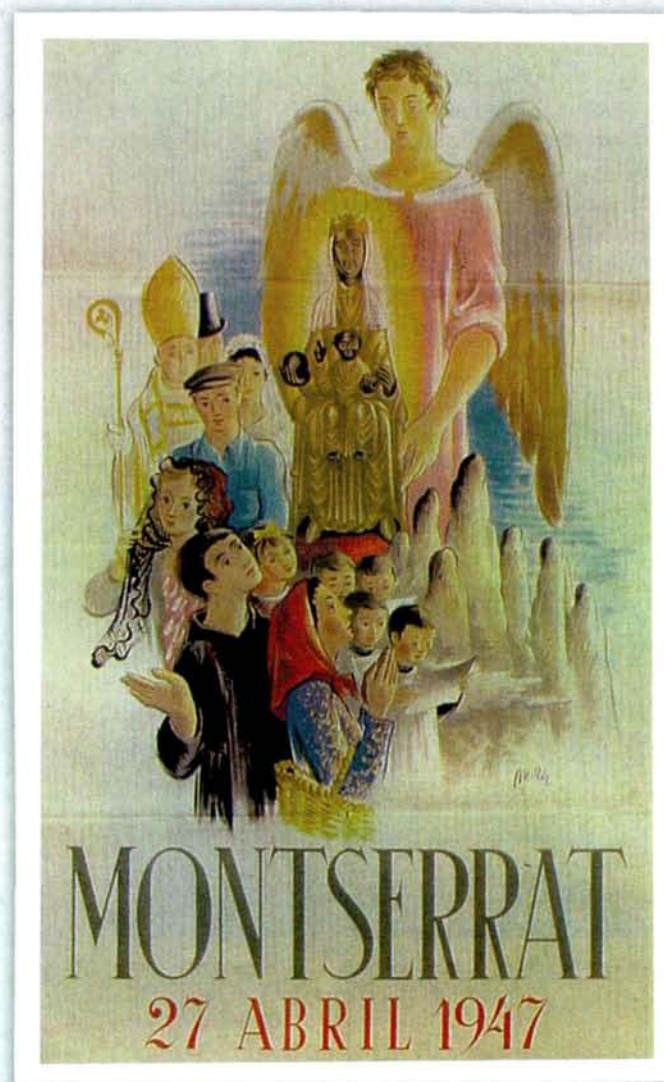
rat, que culminaren el 27 d'abril del 1947 amb una concentració multitudinària al santuari, considerada com el primer acte d'afirmació de catalanitat a la postguerra. Les 117 persones que integraven la comissió —entre les quals set títols nobiliaris— eren, en general, ben vistes o almenys tolerades pel règim, i a la seva ombra es pogueren obrir unes mínimes escletxes a l'impenetrable mur d'opressió a la llengua i la cultura del país.

Més compromesa va ser la col·laboració econòmica de Milà i Camps amb la Benèfica Minerva, entitat clandestina creada vers el 1942 per Fèlix Millet i Maristany per tal de coordinar les aportacions de diverses persones que ajudaven escriptors, historiadors i institucions culturals catalanes en el difícil període de la postguerra.

Joan Samsó (*El mecenatge cultural a Catalunya durant el segle XX*, 2005) inclou el nom del comte del Montseny entre la llista de cotitzadors; per cert, força més reduïda que la de membres de la Comissió Abat Oliba, «persones de tradició catalanista i altres procedents de l'espanyolisme monàrquic, ara reconvertits».

Si Milà i Camps s'adonà, aviat, que la dictadura de Franco era ben diferent de la de Primo de Rivera, sembla evident que el comte del Montseny de la postguerra tampoc no era el mateix que el dels anys vint.

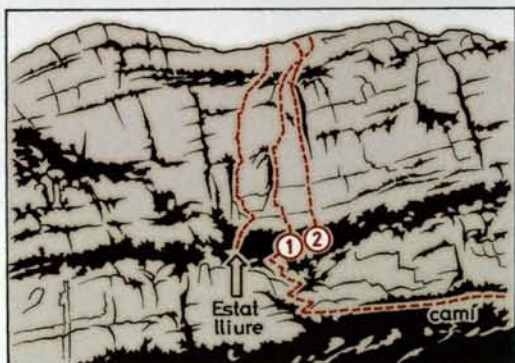
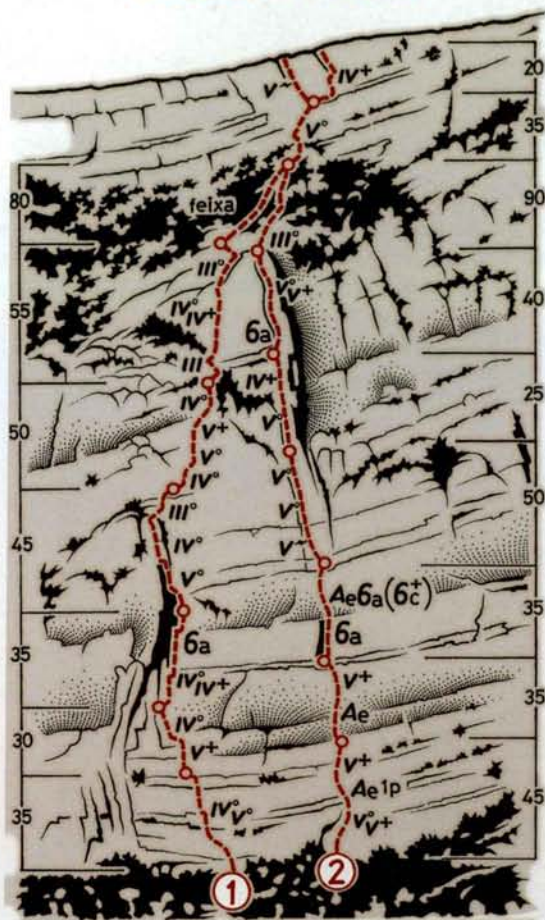
Cartell de la festa de l'entronització en la qual participà Milà i Camps.

MONTSEC DE RÚBIES / El Peladet

1. Via El Trepant Solitari (300 m. MD)

2. Via Azul (270 m. MD+/Ae)

Sant Gervàs

Vies Cararois i Joël

Fou oberta a partir de la R3 de la via Banlieue Rouge a finals del 1995, per Remi Thivel i Christian Ravier, uns assidus del país com Jon, Coro, Sidi i l'Oriol Baró, tot redreçant la feina feta pels francesos amb la via Cararois (març del 2006). Es tracta d'un ambiciós traçat d'artificial laboriós en què predomina el pitonatge amb alguna sortida curta en lliure, que pot requerir, per les característiques que presenta, entre dues i tres

jornades de feina. La roca és acceptable, encara que vermellosa en conjunt. Cal portar uns trenta claus variats, ganxos, tascons, aliens, friends, guindola i hamaca. És un itinerari sense expansions de progressió. Reunions a reforçar. Una altra línia molt elegant i atractiva a la dreta del famós Escut Vermell, a càrrec de Mariona Orfila, Oriol Baró i Vladimir de Taüll, que en quatre dies d'octubre del 2005 l'enllesteixen amb un sol bivac final a la R6. La nova via aterra en comú amb la Picazo-Fredi, i a par-

tir de la R2 l'abandona per ficar-se de ple a la immensa placa calcària sorprenentment fissurada excepte algun tram. Els llargs de sortida aprofiten l'evident diagonal que condueix a la sortida de l'Escut Vermell. Escalada d'artificial treballós més que exposat, a base de pitons curts, en què sols trobarem algun espit en reunions. Cal dur trenta claus variats -pitonisses i «pes» totes mides-, un joc de ganxos, tascons, aliens, camalots (fins al núm. 3), guindola i hamaca. Hi ha bon ambient i la roca és excel·lent en conjunt, sobretot en el tram A3°. Cal·culeu entre dues i tres jornades de feina, i no oblideu el penós accés des de Torre de Tàrrua per la pista de l'ermita, o bé per darrere, des d'Adons, més llarg però alhora més factible per al descens.

Montsec de Rúbies

Vies Azul i El Trepant Solitari

L'extrem oriental del Peladet, a prop del poble de Rúbies (ruïnes), presenta un cingle consistent d'uns 250 m de desnivell, que últimament han captivat

moltes cordades. Dues noves vies obertes el mes d'octubre del 2005 amplien l'escàs repertori tot aprofitant un dels sectors més atractius a primer cop d'ull tot just a la dreta de la via Estat Lliure (Muntanya núm. 852). La primera, oberta per Paco Vargas, Pau Tetuà i Joan Jover, El Trepant Solitari, consta de vuit tirades en lliure semiequipat i ofereix una escalada divertida sobre bon rocam, malgrat que hi ha algun bloc inestable a la part final, després de la inevitable feixa que trenca el fil de l'ascensió. Cal dur un joc de tascons, aliens i friends (fins al núm. 2). Tot just a la dreta, Jordi Marmolejo i Silvia Ramírez realitzen paral·lelament la via Azul, un traçat suggestiu més equipat que presenta una dificultat molt més mantinguda i exigent en general, amb la possibilitat de forçar alguns trams d'artificial (parabolts). La via està arranjada per baixar-la en ràpel, tot i que es més bonic continuar per la marcada cresta fins al cim del Peladet i baixar pel camí de la Portella Blanca. Cal portar tascons,

cordinos i camalots (fins al núm. 2). L'accés es fa des del poble de Rúbies, per la pista que baixa fins a un revolt característic molt tancat, on es deixa el cotxe -és recomanable un vehicle tot terreny. Des d'aquí, un caminet fitat a mà dreta ens porta al començament dels itineraris en poc més de 30 minuts.

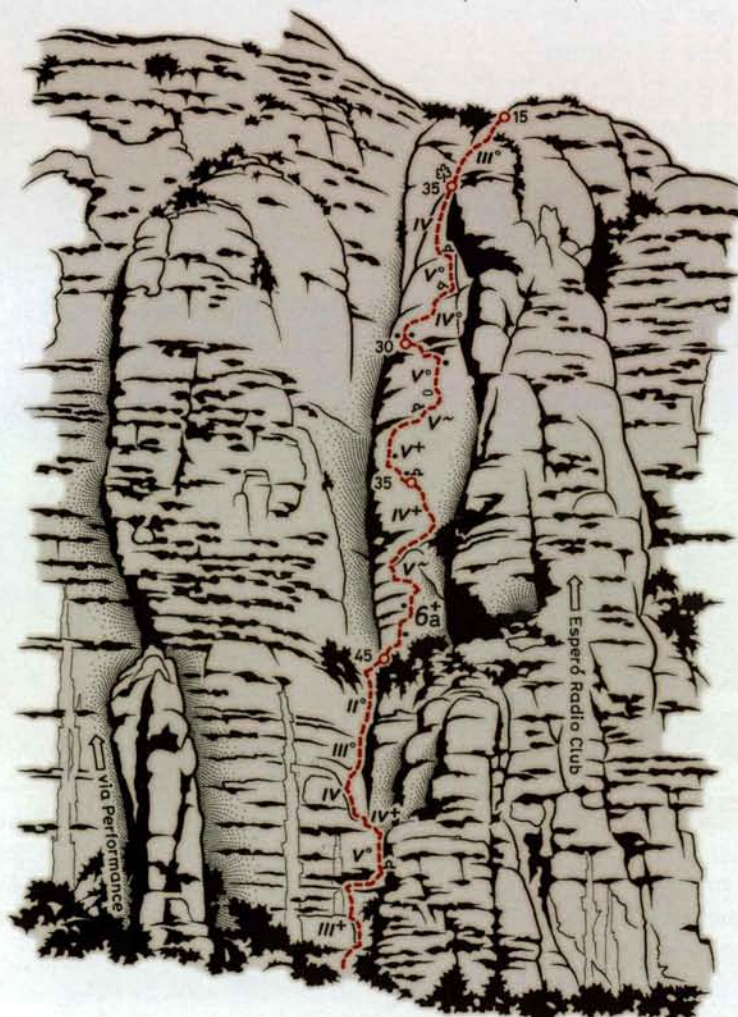
Collegats

Via Somni Clementina

A la dreta de la popular via Performance, a les moles del Pessó, Armand Ballart obre tot sol la via Somni Clementina (20-11-2005), un traçat suggestiu que guanya el monolític mur que delimita l'esperó de la via Radio Club per ponent. Un primer llarg de tràmit per la canal principal porta al peu de l'objectiu, on tres sinuoses tirades esdevenen l'al·licient de l'ascensió. Escalada mínimament equipada amb espits i algun pitó, en què seran útils els aliens i unes cintes molt llargues per evitar el fregament. La roca és bona en general i presenta una dificultat màxima obligada de 6a.

CONGOST DE COLLEGATS / Moles del Pessó

Via Somni Clementina (160 m. MD+)

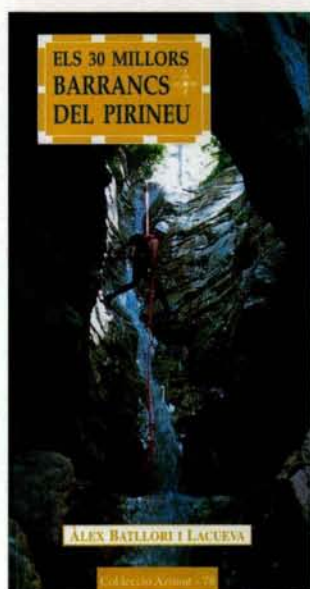
Barranquisme als Pirineus

El conegut barranquista Àlex Batllori, que tants articles de la seva especialitat ens ha ofert, presenta aquest llibre amb els 30 millors barrancs del Pirineu.

El descens de barrancs, que tanta implantació ha assolit avui dia, requereix una pràctica i un domini absoluts. El llibre fa història des de les primeres exploracions efectuades en aquesta especialitat del Pirineu fins a la recerca de nous descensos —queden pocs canyons i barrancs per descobrir. També parla de la tècnica que requereix aquesta activitat, dels materials utilitzats i dels mapes de situació dels descensos, i descriu els 30 barrancs amb l'ajut de dibuixos i fotografies en blanc i negre.

J. B.

L'aigua, les formes de les gorges i el fet que sigui una activitat a l'aire lliure han contribuït a difondre l'interès pel barranquisme

Els 30 millors barrancs del Pirineu
Àlex Batllori
Col·lecció Azimut, 78
Cossetània Edicions. Valls (2006)
108 pàgines, amb il·lustracions

Històries de muntanya a Chamonix

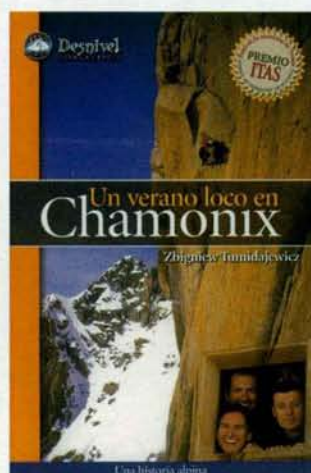
Guanyadora del premi ITAS en el Festival de Cine de Muntanya de Trento (2003), aquesta obra no és una de tantes narracions de muntanya. El llibre és realitat, ironia punyent i humor; i presenta diàlegs plens de paraulotes que proporcionen una lectura divertida i, fins i tot, commovedora.

Aquest llibre descriu un llarg viatge en una vella furgoneta carregada de menjar enllauat i material d'escalada, en què succeeixen infinitat d'anècdotes en un càmping il·legal; tot això amb l'esperança d'assolir la glòria d'escalar les grans clàssiques del massís del Mont Blanc, encara que s'hagin d'aconterar amb una fita molt més modesta.

Moltes generacions d'alpinistes se sentiran identificades en aquestes aventures que s'hi descriuen.

El llibre pot satisfer, també, molts lectors, i fer-los oblidar, momentàniament, els clàssics més seriosos de la literatura de muntanya.

J. B.

Un verano loco en Chamonix
Una història alpina
Zbigniew Tumidajewicz
Traducció del polac d'Aránzazu Calderón
Ediciones Desnivel. Madrid (2005)
142 pàgines, amb il·lustracions

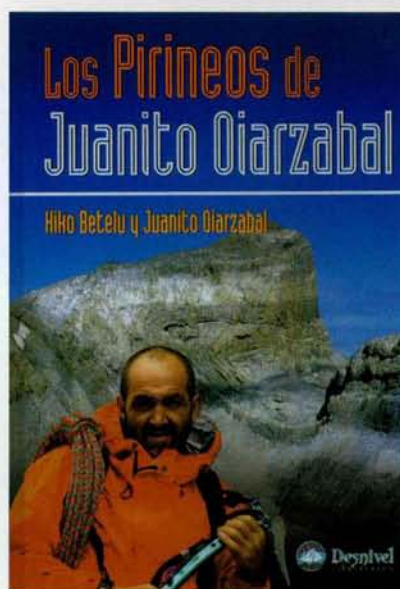
Viatge iniciàtic d'un himalaista als Pirineus

Ediciones Desnivel ens ofereix aquest magnífic llibre amb la narració personal de Juanito Oiarzabal —el primer espanyol que va conquerir els catorze vuitmils—, que en aquesta ocasió ens invita a fer un viatge iniciàtic pels Pirineus, la serralada que el va captivar i a la qual encara torna.

La narració del gran himalaista es desenvolupa en el marc de la geografia i la història pirenaica traçada per Kiko Batelu, que ajuda a gaudir de la bellesa i l'atractiu dels Pirineus tot presen-

tant en deu capítols els indrets més admirats, com ara Ordesa i el Mont Perdut, el cercle de Gavarnia, l'Aneto, el Midi d'Ossau, Riglos o el Vinhamala del comte Russell. Les nombroses fotografies en color en són un ric complement que s'ha d'agrair. Finalment, el llibre es completa amb una guia que conté deu vies pirenaïques recomanades, amb uns dibuixos molt ben aconseguits de cada via.

J. B.

Un entorn per gaudir: a través d'arestes i cimals per als amants de la roca, el recorregut de les agulles i les vistes de les glaceres dels Pirineus.

Los Pirineos de Juanito Oiarzabal
Kiko Batelu i Juanito Oiarzabal
Ediciones Desnivel. Madrid (2006)
142 pàgines, amb il·lustracions

Més itineraris pel Penyagolosa, al País Valencià

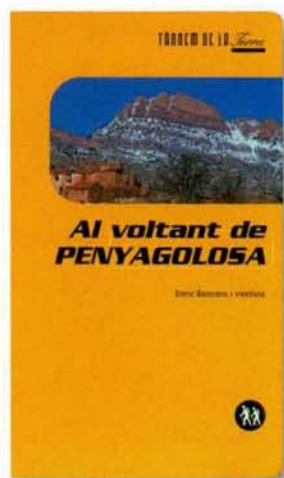
L'Enric Roncero ens ofereix el segon lliurament d'itineraris pel Penyagolosa. El 1999, ja ens va presentar el primer llibre amb el títol: *Penyagolosa. Paisatges del sostre d'un país*, un recull de sis caminades per la part més alta d'aquest massís, acompanyat de textos que són una delícia i que conviden a visitar aquesta muntanya, símbol del País Valencià.

Ara, en aquest segon llibre, ens proposa vuit itineraris que uneixen els pobles dels voltants del Penyagolosa fins a arribar al santuari de Sant Joan, al mateix cor del massís.

La detallada descripció dels itineraris, els textos que els acompanyen i les fotografies fan d'aquest llibre una de les millors guies que fins ara s'ha publicat sobre aquest massís, un massís que guarda alguns dels més bonics paratges de muntanya del País Valencià.

Aquest llibre segur que us farà venir ganes de conèixer els paisatges que descriu, uns paisatges que no deixen indiferent a ningú.

F.B.

Al voltant de Penyagolosa
Enric Roncero i Ventura
Tàndem Edicions
València (2006)
167 pàgines, amb il·lustracions

Novetats de l'Alpina

Puigmal - Vall de Núria - Ulldeter Mapa i guia excursionista

Nova edició d'un dels mapes més representatius del Pirineu català. Per a l'edició d'aquest nou mapa s'ha partit d'una nova base cartogràfica molt més actualitzada i amb una representació del relleu molt més precisa, gràcies a l'equidistància de les corbes de nivell a 10 m.

Tot mantenint el mateix format de les edicions anteriors, s'ha aprofundit en la recerca de toponímia menor i també en la representació fidel de tots els camins i corriols que recorren aquestes muntanyes.

En l'apartat excursionista, tant el mapa com la guia adjunta contenen tota la informació necessària, així com diverses propostes d'itineraris a peu, ascensions, rutes en BTT, baixada de barrancs i espeleologia.

Sèrie E-25. Coedició Editorial Alpina i Geoestel

Escala: 1:25.000. Idiomes: català, castellà i francès

Tramuntana Sud. Mapa i guia excursionista

Nou mapa de la sèrie E-25 que completa la trilogia de la serra de Tramuntana, que manté la mateixa filosofia que la dels altres dos mapes de la zona, Tramuntana Nord i Tramuntana Central. Aquest nou document obre un nou ventall de possibilitats als excursionistes que vulguin recórrer aquesta serra, que fins ara no havia estat mai cartografiada a aquesta escala de detall. El mapa comprèn el parc natural de l'illa de sa Dragonera.

El mapa s'acompanya de l'habitual guia, que conté una selecció d'itineraris a peu i la descripció dels punts d'interès principals i de tots els serveis de la zona.

Sèrie E-25. Coedició Editorial Alpina, Geoestel i CNIG

Escala: 1:25.000. Idiomes: català, castellà, anglès i alemany

Pica d'Estats - Mont-roig. Mapa i guia excursionista

Nova edició revisada i corregida d'un dels mapes més emblemàtics del nostre Pirineu. En aquesta ocasió s'ha revisat la major part dels camins i itineraris, i s'han actualitzat tots els senders senyalitzats que recorren aquestes terres -GR 11, «La Porta del Cel», itineraris del Parc Natural. També s'ha fet una recerca i una ampliació de la toponímia, especialment a les parts baixes de les valls, on l'empremta de l'home encara hi és present.

En l'apartat excursionista, la guia adjunta incorpora, com a novetat, un recull de passejades per a famílies, que es complementen amb les excursions de mitja muntanya i les ascensions als cims de la zona.

Sèrie E-25. Coedició Editorial Alpina i Geoestel

Escala: 1:25.000. Idiomes: català, castellà i francès

Cap de Creus - l'Albera. Montgrí - Saverdera - Neulós - Querroig Guia excursionista

Nova guia amb trenta itineraris a peu per tota la franja litoral que va des del massís de Montgrí fins a l'Albera. Es tracta d'una guia molt ben il·lustrada, amb fotografies, mapes, perfils de pendent i descripcions exhaustives de cada un dels itineraris.

Les excursions estan distribuïdes segons el nivell de dificultat, de manera que la guia pot ser utilitzada per tothom que desitgi descobrir aquestes contrades des d'un punt de vista alternatiu.

Autor: F. X. Gregori

Editorial Alpina

Idioma: castellà

Altres novetats editorials

Guia d'escalada clàssica a les muntanyes de Prades

Josep Jané Vallvey
Col·lecció Azimut, 79
Cossetània Edicions. Valls (2006)
276 pàgines, amb il·lustracions

Cavalls del Vent Travessa senderista pel Parc Natural del Cadí-Moixeró

Isaac Fernández Sanvisens
Col·lecció Azimut, 80
Cossetània Edicions. Valls (2006)
168 pàgines, amb il·lustracions

Historia testimonial del Montañismo Vasco De los Pirineos al Himalaya (1939-1980)

Antxon Iturriza
Pyrenaica. Euskal Mendizale Federazioa.
Bilbao (2005)
284 pàgines, amb il·lustracions

L'Alta Ruta dels Càtars

Jordi Torras i Rosell
Col·lecció Guías Montañeras
Sua Edizioak. Bilbao (2006)
180 pàgines, amb il·lustracions

Alta Ruta Pirenaica. Del Cantàbrico al Mediterráneo en 40 etapas

Sergi Lara
Col·lecció Guías Montañeras
Ediciones Desnivel. Madrid (2006)
339 pàgines, amb il·lustracions

50 montañas de los Picos de Europa Las mejores ascensiones

David Atela
Col·lecció Guías Montañeras
Ediciones Desnivel. Madrid (2006)
264 pàgines, amb il·lustracions

Itineraris pel Montnegre

Joan Creus Saumell i Carles Garcia Escuer
Col·lecció Cavall Bernat
Publicacions de l'Abadia de Montserrat
Barcelona (2006)
172 pàgines, amb il·lustracions

Meteorologia i muntanya

Jordi Sacasas i Lluís
Col·lecció Cavall Bernat
Publicacions de l'Abadia de Montserrat
Barcelona (2006)
144 pàgines, amb il·lustracions

Raids d'aventura

Triraid a la Seu d'Urgell

El passat dissabte 17 de juny es va disputar el primer triraid femení a la Seu d'Urgell. Una prova competitiva, amb caràcter d'entrenament, i per promocionar els esports que formen els raids d'aventura, per parelles i només per a noies.

Els equips van començar al parc olímpic del Segre amb una prova per relleus de caiac. Havien de remar pel canal pla fins al final, passar una boia i tornar. Cada component de l'equip havia de fer el recorregut individual-

ment per després passar el relleu a la companya. El millor equip amb el rem va ser el Sefeni, amb l'Azhara Fort i la Mònica Domínguez, amb un temps total de 22 minuts, a només 2 minuts de l'equip de les Bioniques i les Remadores.

A continuació les corredores van haver de superar una prova a peu per la Seu amb un mapa d'orientació específic cercant les respostes a unes preguntes que tenien en el llibre de ruta. Havien de trobar un total de 20 punts entre la Seu Vella i la resta del nucli urbà en ple mercat municipal. El millor equip amb diferència va ser el Rittal de la Betlem Polo i l'Azuzena Lara, amb un temps de 29 minuts, a més de 7 minuts de les immediates perseguidores.

Tot seguit i sense parar el temps, van agafar la bicicleta de muntanya per realitzar una cursa de BTT orientació amb tres punts a localitzar en un recorregut exigent d'uns 12 km on calia superar més de 400 m de desnivell positiu. El millor equip va ser l'Editorial Alpina, amb la Roser Español i la Núria Domínguez amb un temps espectacular d'1 hora i 2 minuts.

Abans d'acabar aquest triraid, i ja amb el temps neutralitzat, els esperava una prova final de punteria: el tir amb arc, al costat del canal olímpic. Cada corredora havia de tirar tres fletxes, i puntuava la millor diana. El millor equip amb l'arc va ser el Rittal, que bonificà 5 minuts del temps total.

Van ser unes tres hores d'activitats a la natura, algunes s'iniciaven en aquestes disciplines, altres s'entrenaven i totes elles es preparaven per a la propera cita del calendari de raids femenins. El 8 i 9 de juliol se celebrarà a Camprodon el WIAR (Women International Adventure Race), el raid femení per excel·lència, de dos dies i que enguany compleix la seva 4a edició i és Campionat de Catalunya.

Totes van expressar la seva satisfacció per haver participat en aquest triraid i van carregar piles per anar al WIAR de Camprodon el 8 i 9 de juliol. (Per a més informació, visiteu el lloc web www.raidwiar.com).

Triraid Barcelona

El 30 d'abril passat es va disputar a Can Caralleu el segon triraid femení de Barcelona.

Els equips van fer una cursa d'orientació per les instal·lacions de Can Caralleu, el parc de l'Oreneta i Collserola amb tres mapes diferents. Després de córrer i orientar-se durant més d'una hora, l'equip Rittal de la Betlem Polo i la Jerusa Chia van arribar només 5 minuts per davant de les immediates perseguidores, l'equip Uka-Nabes

Team, amb la Tina Bes i la Núria Picas. Però encara quedaven dues disciplines més per sumar bonificacions i establir un temps final.

A continuació, les corredores van realitzar una prova de punteria a les mateixes instal·lacions de Can Caralleu amb un arc i tres fletxes. Els millors equips amb l'arc van ser el Sefeni, el Muntures Anillo Women's i el Nat's-Nabes que bonificaren 4 minuts del temps total.

Finalment van acabar amb una prova d'escalada. Cada component de l'equip havia de fer un 5è grau en un *top-rope* equipat al rocódrom de Can Caralleu amb el mínim temps possible. La noia més ràpida va ser la Núria Picas de l'Uka-Nabes Team amb un temps de només 30 segons.

Van ser unes tres hores en total d'activitats a la natura, i van aprendre les disciplines que faran el 8 i 9 de juliol a Camprodon.

Els cinc primers equips van ser:

1. Rittal (1:18:21)
2. Uka-Nabes Team (1:49:44)
3. Sefeni (1:50:51)
4. Esports Bivac (2:00:54)
5. Les nenes del B6 Aripot (2:01:28)

Emma Roca i Mònica Aguilera

XAVI LLONGUERAS

XAVI LLONGUERAS

XAVI LLONGUERAS

www.factorfisic.com

Tel. 932 023 197

factorFísic CENTRE MÈDIC

Muntaner 231. 2n
08021 Barcelona
Fax 932 022 435
info@factorfisic.com

Treballem amb mútues
Condicions especials per als socis del CEC

Medicina de l'esport i muntanya

Revisions mèdiques i esportives

Medicina general i pediatria

Traumatologia

Publicacions

El Centre presenta *Del Lluçanès a la Cerdanya*, un nou volum de les guies de muntanya

El Centre Excursionista de Catalunya ha estat escenari el mes d'abril de la presentació del nou volum de la col·lecció Guies del Centre Excursionista de Catalunya, editada per Publicacions de l'Abadia de Montserrat. Es tracta del llibre *Del Lluçanès a la Cerdanya. Resseguint camins ramaders*.

El president del Centre, Josep Manel Puente, va presidir un acte que va comptar amb la participació dels tres autors del llibre: Ignasi Forcada, Josep Sánchez i Laia Soler.

El nombrós públic que va presenciar la presentació va poder apreciar, gràcies a les intervencions de tots els convidats, que el llibre no és només un recull d'interessants itineraris per conèixer el Prepirineu català, sinó que és un document que remarca la importància històrica que han tingut els camins ramaders i posa en evidència la necessitat de conservar-los.

Aquest llibre presenta un conjunt d'itineraris que ressegueixen antics camins ramaders que van des del Lluçanès a la Cerdanya, de S a N, i també s'apropen per l'W i per l'E a les pastures de la Cerdanya.

Són recorreguts fàcils, d'una durada de tres a cinc hores, travessen boscos de gran bellesa, gaudeixen d'esplèndids miradors i permeten conèixer i visitar monuments històrics de primer ordre.

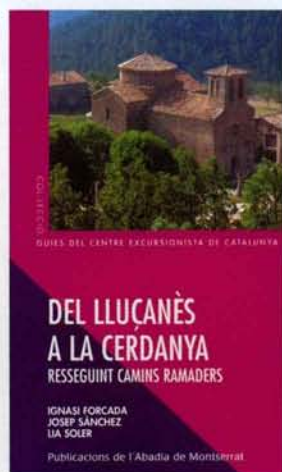
Els itineraris que van d'Alpens a Puigcerdà ressegueixen fil per randa camins ramaders.

Els que surten de Sant Jaume de Frontanyà també són antics camins

ramaders i a més tenen un gran interès històric i artístic, com els que passen per la Pobla de Lillet, Montgrony i Gombren.

Tots els itineraris ens presenten grans vistes de l'Alt Ripollès, l'Alt Berguedà i el sud de la Cerdanya.

Eduard Parellada

Del Lluçanès a la Cerdanya. Resseguint camins ramaders

Ignasi Forcada,
Josep Sánchez i Laia Soler
Col·lecció Guies del Centre Excursionista de Catalunya, 21

Publicacions de l'Abadia de Montserrat

159 pàgines, amb il·lustracions

PVP: 12 € (9 € per als socis CEC)

Una nova guia de la col·lecció de guies del Centre Excursionista de Catalunya; aquesta vegada, amb la proposta de seguir els antics camins per on transitaven els ramats en les pujades i baixades de les terres planes al Pirineu.

Aquesta guia ens porta del Lluçanès a la Cerdanya, des del poble d'Alpens fins a Puigcerdà, un camí ramader de sud a nord, per on pujaven els ramats a buscar les pastures estiuenques.

És una ruta amb un interès històric remarcable; hi trobem boscos de gran bellesa i també ens permet gaudir d'esplèndides panoràmiques i conèixer monuments històrics de primer ordre. Els setze itineraris de què consta la guia ens proposen la visita d'indrets d'interès geogràfic i històric. Els itineraris són assequibles per a la majoria d'excursionistes; llevat de tres, tots tenen una durada d'entre tres i cinc hores.

Dues aportacions que cal esmentar són les de Mn. Antoni Pladevall i Joan Rovira, ja que proporcionen un destacat valor cultural a aquesta guia.

J. B.

En Joaquim Bordons ens ha deixat

A l'hora de tancar l'edició d'aquest número de *Muntanya*, ens acaba d'arribar la trista notícia de la mort de Joaquim Bordons, esdevinguda el passat 8 de juliol. En Joaquim ha estat el secretari de la nostra revista des de l'any 1983 fins a l'actualitat, a més de ser, durant tots aquests anys, l'autor i coordinador de la secció "Llibres i mapes" i dels índexs anuals de la revista. Des d'aquestes línies, la Redacció de *Muntanya* i l'equip editorial volem donar el més sentit condol a la família.

La Redacció.

Cinema de muntanya

Festival de Cinema de Muntanya

Amb un important èxit de públic, el passat dia 6 de juny es van projectar al Centre les pel·lícules *Kangchenjunga: historia de un superviviente* i *Women of K2*, les dues grans triomfadores del 23è Festival Internacional de Cinema de Muntanya i Aventura de Torelló, en el marc de la gira organitzada pel propi Festival de Torelló i per Caixa Sabadell.

Kangchenjunga: historia de un superviviente, dirigida per José Manuel Herraiz, va obtenir el Gran Premi Vila de Torelló en la edició del 2005 del Festival Internacional de Cinema de Muntanya i Aventura. La pel·lícula narra en primera persona l'odissea de Carlos Pauner en l'ascens al cim del Kangchenjunga, el tercer més alt del planeta. Després d'obrir una nova ruta d'accés a la piràmide final, Carlos Pauner va arribar al cim de nit. La baixada de les temperatures i la dificultat de desfer la via d'accés van fer que durant tres dies no se'n tinguessin notícies i se'l donés per mort.

Women of K2, de J. Rhoads i J. Jordan, va obtenir el Premi del Jurat en la darrera edició del Festival de Torelló. Es tracta d'un documental que pren com a fil conductor l'expedició de l'alpinista catalana Araceli Segarra per explicar la vida de les úniques cinc dones que havien conquerit el cim del K2 fins la primavera de 2004.

Enric Nosàs

www.balmat.com

Anem a trencar ESQUEMES

**1 MODA ROBA
TÈCNICA**
Gran Via C.C., 531
08011 Barcelona

**2 ESQUÍ
I TEMPS LLIURE**
Gran Via C.C., 527
08011 Barcelona

3 ACAMPADA
Comte d'Urgell, 72
08011 Barcelona

**4 MUNTANYA
TÈCNICA**
Comte d'Urgell, 76
08011 Barcelona

Tel. 934 548 309 • 08011 Barcelona
e-mail: balmat@balmat.com

CURSETS I SORTIDES
Escalada • Raquetes
Barrancs • Senderisme
Esquí de muntanya
Alta muntanya • Glac
NOVETAT CAIAC

Crònica del CEC

Documental de l'expedició «A l'Aconcagua sense Gluten»

El passat dia 13 de juny, es va projectar a la seu del Centre Excursionista de Catalunya, el documental sobre un any de feina per aconseguir que quatre celíacs poguessin conquerir el cim de l'Aconcagua el passat més de gener.

Recordem que l'Expedició a l'Aconcagua sense Gluten, del Centre Excursionista de Catalunya, és un projecte destinat a donar a conèixer la malaltia celíaca i a estudiar vies per millorar la qualitat de vida de les persones intolerants al gluten mitjançant l'activitat física i l'esport.

És per aquest motiu que els membres de l'expedició es van proposar dur a terme una gesta esportiva que servis tant per generar un esdeveniment de ressò social i mediàtic que ajudés tant per difondre el coneixement sobre la malaltia com per estudiar científicament l'efecte de l'activitat física i l'esport en la salut de les persones celíaques.

Aconseguint fer el cim, els celíacs de l'expedició van demostrar que amb la infraestructura, la logística i la preparació necessària, les persones intolerants al gluten poden fer qualsevol activitat que es proposin.

En aquesta ocasió, l'expedició es va haver d'endur 600 kg de menjar sense gluten des de Barcelona fins a l'Argentina per assegurar-se que cap dels seus membres tenia problemes durant l'ascensió per culpa d'haver ingerit, per error, algun producte amb gluten.

Els membres de l'expedició varen projectar el documental del projecte i feren una xerrada per explicar com van aconseguir que aquest somni d'uns quants celíacs es fes realitat, aconseguint un gran ressò social. Amb les xerrades a diferents ajuntaments i institucions esperen seguir difonent coneixement sobre la intolerància al gluten.

Enric Nosàs

Les fotos de l'Estudi de la Masia Catalana

El temps s'aturà a Villena

Per un error aliè a l'autora del comentari «El temps s'aturà a Villena», publicat al número 865 de *Muntanya*, la fotografia que s'hi exposava havia quedat mal digitalitzada. Aquest error feia gairebé impossible poder apreciar alguns detalls que Anna Borbonet ens comentava d'a-

questa bellíssima fotografia, ja que apareixien foscos o mal contrastats. Per això ens ha semblat adient tornar a publicar aquesta imatge correctament perquè es pugui veure i entendre tot el seu significat.

La Redacció

Villena. Josep M. Armengol i Bas, 1927 (ref. 75/333).

Jovellanos, 9, 4t. 2a.
Cantonada Pelai
(Plaça Catalunya)
Barcelona
Tel 93 317 08 52

Aragó, 406
Esc. A, 1r. 5a.
Cantonada Nàpols
Barcelona
Tel 93 265 82 55

Centres Implantologia i Estètica Dental Clínicas Dentals

Dr. Eugenio Cánepa Sánchez - Col. n. 1982

CEC

**Més avantatges per a socis
i familiars directes del CEC**

1a. visita i
1a. Profilaxi
gratuïta

Descomptes especials

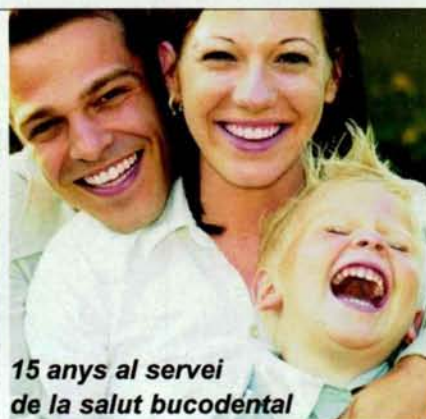
25% en tots els tractaments

30% en implantologia i ortodòncia

Especialistes en Implantologia i Estètica Dental

Acceptem totes les mútues

Finançament: 12 mesos sense interessos i fins a 5 anys

15 anys al servei
de la salut bucodental

A l'entorn de Vilanova de l'Aguda (Noguera)

- Vilanova de l'Aguda
- Santes Creus de Bordell
- La Creu dels Lladres
- Sant Miquel de Valldàries
- Santa Perpètua
- Vilanova de l'Aguda

Un paisatge profundament humanitzat

Configurat per una vall arquejada, envoltada de serrats revestits de pinedes, rouredes i alzinars, amb un fondo pla, ample i conreat i poblat per onze masies, la majoria deshabitades, que tenen com a parròquia l'església de Sant Miquel de Valldàries o del Castell. Al fons d'aquesta vall, a la part més alta, hi ha l'ermita de Santes Creus, i just a la sortida, quan el paisatge ja s'obre de cara a les ribes del Llobregós, el petit poble de Vilanova de l'Aguda.

Itinerari

0:00 h Vilanova de l'Aguda Iniciem l'excursió a la bàscula, després passem per davant de la font i seguim per una pista planera vers l'E. Als deu minuts, bifurcació sota de can Botines; prenem la pista de l'esquerra. Després de passar can Botines, que resta a l'esquerra, seguim

amunt pel barranc del mateix nom. Els curs de l'aigua ens queda a la dreta. Cap a l'esquerra, abans d'arribar a la font de la Carabassa, trobem la gran roca del Lamp. Més endavant, a pocs metres, la font de Roquers. El camí es bifurca; seguim el de l'esquerra, que puja a les masies de la Salada i del Bancal. Continuem amunt, deixem un trencall a l'esquerra i arribem a la masia de la Salada.

1:20 h La Salada En aquesta casa, situada al costat del torrent de Valldàries i no gaire lluny de l'ermita de les Omedes, vivien els qui tenien cura de l'antiga salina.

El camí continua amunt. A deu minuts passem un encreuament i seguim vers el N. Amb deu minuts més fem cap a l'hostal i mas del Bancal.

1:35 h Hostal del Bancal dels Sacs o dels Arcs Situat en una ampla collada a la carena a 640 m d'altitud. També se'l coneix per *la Caseta*. A pocs metres, la masia, al costat d'una capella dedicada a sant Antoni Abat. La casa és habitada, però l'hostal fa anys que és tancat. L'Hostal pertany a Vilanova de l'Aguda, mentre que la masia, a Pinell de Solsonès, ja d'una altra comarca i, a uns 200 m, hi ha la Garriga junt amb quatre masies que pertanyen a les Cases de la Serra, que a la vegada és un enclavament que depèn del municipi segarrenc de Torrefeta.

Enfilem una pista planera en direcció N. A partir d'ara, la vista s'eixampla: a la dreta, les masies de Rossells, la Vila i Riators; a l'esquerra, a la Vall, les dels Plans, Gatnau, la Bova, la Casa Nova i les ermites de Santa Perpètua i Sant Miquel, i per sobre de la serra del Pubill, el mas de la Portella i el veïnat de Guardiola.

El camí puja de nou. Canviem de pista per agafar-ne una altra a l'esquerra, més

precària, que ressegueix la carena del serrat de Santes Creus. En un giravolt del camí, a l'esquerra, veiem les ruïnes de cal Paixenet i, al cap de la serra, l'ermita de Santes Creus. Poc abans d'arribar-hi prendrem un altre camí que surt de la dreta, que pel costat d'uns conreus ens portarà a l'ermita.

2:20 h Santes Creus de Bordell o de Madrona Situada a 782 m d'altitud, dalt de la serra que limita l'esplèndida vall de Valldàries o de Vilanova. Des del capdamunt, vers el SE, es veu el Bancal; cap al SW, l'església de Sant Miquel de Valldàries i, al fons, Vilanova de l'Aguda.

L'ermita de Santes Creus és d'origen romànic, del segle XII, i consta d'una nau amb volta de canó i d'un absis semicircular.

Des de l'ermita i de cara a ponent, serra enllà per un corriol, de seguit ens trobem la Creu dels Lladres.

2:25 h La Creu dels Lladres Rememora la mort d'una de les darreres partides de bandolers de la comarca.

Continuem pel mateix camí, que ara es transforma en pista. Al cap de poca estona, en un collet, passem de llarg un viarany poc fressat, que va en direcció N, i seguim la pista de la carena fins que trobem un camí a la dreta. Aviat passa a l'altre vessant pel costat mateix d'una granja; som al serrat de la Bassa Seca. No tardarem en arribar a la gran masia de Formiguera, habitada. Al costat, hi ha una bassa amb un curiós sistema per captar l'aigua a partir d'un seguit de reguerons excavats a la roca que recullen la pluja.

3:35 h Sant Miquel de Valldàries L'església romànica de Sant Miquel, amb cementiri al costat, és la parròquia de les cases de la Vall.

Està situada sota mateix del turó on hi havia el poblet de l'Aguda, junt amb el castell, del que en resta ben poca cosa. Davant mateix de l'església s'inicien dos corriols; cal agafar el que ressegueix la carena fins que, al cap d'uns cinc minuts es bifurca. El més fressat segueix pel cap de la serra, però hem de continuar pel camí que davalla vers la dreta per la baga de Costa Negra, fins que ens situa al llit del barranc de la Formiguera, just al punt de l'aiguabarreig amb el de Fontcoberta. Ara seguim amunt el torrent de Fontcoberta fins a trobar la font que li dona nom, del tot abandonada.

Pugem pel vessant oposat en direcció W. Aquí, no hi ha camí, però el pas per dins del bosc no presenta cap dificultat. Quan trobem una pista, la seguim per l'esquerra —hi ha un indicador— fins a l'ermita de Santa Perpètua.

4:15 h Santa Perpètua Construïda a finals del segle XVIII i restaurada fa poc. Sobre mateix, la masia de Puig-en-seric, abandonada.

A tocar de la paret de l'ermita s'inicia un camí que, de baixada, ens conduirà al torrent. Passarem per un toll, que segons es diu, mai no hi manca aigua. Ara el camí puja i va fins a una pista que cal seguir cap a l'esquerra. També a l'esquerra, un xic apartada, es veu la casa de les Omedes i l'ermita romànica de la Mare de Déu de les Omedes. Cal continuar pista avall, de cara al S. Es passa pel lloc conegut per la Salve, un indret en què abans es feia parada quan es pujava a l'ermita. Aquí, hi ha un petit pedrò. Es travessen uns cables d'alta tensió. Aviat trobem el cementiri de Vilanova de l'Aguda. El poble és a prop. Hi entrem per la banda de dalt.

5:00 Vilanova de l'Aguda

Temps de camí: 5 h

Distància: 19,7 km

Desnivell: 395 m

Dificultat: fàcil

Camins: de Vilanova de l'Aguda a Santes Creus de Bordell, l'itinerari no està marcat. De l'ermita de Santes Creus a Sant Miquel de Valldàries, se segueix el camí de gran recorregut (GR 3). De Sant Miquel de Valldàries fins poc abans del lloc conegut per *la Salve*, no està marcat. I de la Salve a Vilanova de l'Aguda, se segueix un altre tram del GR 3.

Bibliografia:

Gran Geografia Comarcal de Catalunya – La Noguera

(Enciclopèdia Catalana)

Catalunya Romànica – La Noguera

(Enciclopèdia Catalana)

Sender de gran recorregut l'Estany-Tàrraga

(Senders de Catalunya, SL)

Cartografia:

La Noguera. Escala 1:50.000. ICC.

Sant Miquel de Valldàries o del Castell.

TRIA LA LENT QUE MILLOR S'ADAPTI A LA TEVA ACTIVITAT

Si vius el sol intensament...

protegeix la teva mirada al màxim

Indosol *elite*

Lents solars graduades d'alta resistència
i protecció total a la radiació solar (UV)

Indosol *polar*

Lents solars polaritzades graduades.
Protegeixen del sol i dels enlluernaments.

Evita els enlluernaments...

amb Indosol Polar

Indosol *sport*

Lents solars graduades de policarbonat.
Protegeixen del sol i dels impactes.